

Frumvarpasmíð – leiðbeiningar

Yfirlit:

- Frumvarpasmíð
- Heildarlög og breytingalög
- Uppbygging frumvarps
 1. Fyrirsögn
 2. Þættir
 3. Kaflar
 4. Greinar
 5. Málsgreinar og málslíðir
 6. Stafliðir og töluliðir
 7. Greinargerð
- Efnisskipan frumvarps
 1. Markmið, gildissvið og orðskýringar
 2. Almenn ákvæði
 3. Refsiákvæði
 4. Reglugerðarheimildir
 5. Innleiðing EES-gerða
 6. Gildistaka, brottfall og lagaskil
 7. Afleiðingarbreiðingar
 8. Ákvæði til bráðabirgða
- Málfar við frumvarpasmíð
 1. Setningagerð og stíll
 2. Orðnotkun
 3. Ritháttur
 4. Greinarmerkjasetning
 5. Tilvísanir
 6. Skammstafanir

Uppbygging lagafrumvarps fylgir hefðbundinni röð tiltekinna greina, sbr. [efnisskipan frumvarps](#), en fer að öðru leyti eftir efni þess.

Efnisskipan greinargerðar fylgir kaflaskiptingu í sniðmáti Alþingis, sbr. flýtleið hér að ofan.

Heildarlög og breytingalög

Stuðningsefni – flýtleiðir

Breytingalög – leiðbeiningar
og dæmi

- [Heildarlög eða breytingalög](#)
- [Ný heildarlög](#)
- [Breytingalagafrumvörp, þ.m.t. safnlög/bandormar](#)
- [Efnislegt samhengi](#)
- [Samræmi við gildandi lög](#)
- [Millivísanir](#)

Heildarlög eða breytingalög

Flest þeirra frumvarpa sem árlega eru lögð fyrir Alþingi af ráðherrum og þingmönnum eru frumvörp til laga um breytingu á gildandi lögum. Þegar setja þarf lög um tiltekið efni þarf alltaf fyrst að taka afstöðu til þess hvort það skuli gert með breytingalögum eða nýjum heildarlögum. Niðurstaðan ræðst gjarnan af því hvort þörf er á grundvallarbreytingum eða nóg að breyta einstökum ákvæðum í gildandi lögum.

Ekki er unnt að setja reglu um það hvort formið skal valið hverju sinni. Þó má miða við að ef um fjölda breytinga er að ræða, þ.e. breytingarnar snerta stóran hluta laganna sem á að breyta, verða ný heildarlög líklegast fyrir valinu. Ef breytingar varða ekki grundvallaratriði eða hafa ekki mikil áhrif á heildarsamhengi laganna er réttara að leggja fram breytingalagafrumvarp.

Frumvarp til heildarlaga

- ⇒ ný lög eða grundvallarbreytingar á gildandi lögum
- ⇒ huga að afleiðingarbreytingum í ljósi fyrirhugaðra breytinga

Breytingalagafrumvarp

- ⇒ breyta á einstökum ákvæðum gildandi laga
- ⇒ skrifa inn í gildandi lög (stofnlög), fella saman texta, lesa í samhengi o.s.frv.
- ⇒ samræmi innan frumvarpsins og við gildandi lög
- ⇒ huga að millivísunum í gildandi lögum í ljósi fyrirhugaðra breytinga
- ⇒ huga að afleiðingarbreytingum í ljósi fyrirhugaðra breytinga
- ⇒ númeraröð kafla og greina breytist ekki nema það sé sérstaklega tekið fram

Ný heildarlög

Frumvarp til nýrra heildarlaga getur haft marga kosti umfram flókið breytingalagafrumvarp. Þingið fær þá betri og ríkari ástæður til að skoða hlutaðeigandi réttarsvið, og þar með boðaðar breytingar, og undirbúningur heildarlaga er líklegri til að skila skýrari og betri niðurstöðu, sem aftur leiðir til vandaðri lagasetningar. Þegar leggja á fram frumvarp til nýrra heildarlaga er einnig nauðsynlegt að fara vel yfir þau ákvæði í gildandi lögum sem ekki á að breyta. Hér getur skapast tækifæri til að skýra tiltekin atriði laganna sem vafi hefur leikið á um við túlkun í

framkvæmd. Þessa kosti verður að sjálfsögðu að meta með hliðsjón af þeim tíma sem til stefnu er til undirbúnings og þeim kostnaði sem fylgir annars vegar frumvarpi til heildarlaga og hins vegar frumvarpi til breytingar á gildandi lögum.

Breytingalagafrumvörp, þ.m.t. safnlög/bandormar

Efnisskipan ákvæða er raðað eftir lagahefð, sbr. breytingalagahefti Alþingis, [Breytingalög – leiðbeiningar og dæmi](#), eins og sjá má í eftirfarandi skýringarmynd:

Röð ákvæða í breytingalagafrumvörpum.

1. Breytingar á stofnlögum:
 - a. greinar og kaflar (breytingar á fyrirsögnum koma alltaf í lok viðkomandi greinar/kafla),
 - b. bráðabirgðaákvæði,
 - c. viðauki,
 - d. lagaheiti.
2. Gildistaka.
3. Breytingar á öðrum lögum (afleiðingarbreytingar).
4. Bráðabirgðaákvæði í breytingalögunum.

Þegar breyta þarf tvennum eða fleiri lögum um skyld málefni eða til að ná fram tilteknu markmiði má leggja það til í einu frumvarpi, svokölluðum safnlögum/bandormi. Það getur fallið í hlut forsætisráðherra að flytja slíkt frumvarp ef lagabreytingarnar varða málefnasvið tveggja eða fleiri ráðuneyta. Þá kann málinu að verða vísað til fleiri en einnar þingnefndar.

Í safnlögum er kaflaskipting þannig að hverjum lögum fyrir sig er breytt í einum og sama kaflanum. Afleiðingarbreytingar eru alla jafna strax á eftir gildistökugreininni. Sjá nánar um [kafla](#) og [afleiðingarbreytingar](#).

Sjá umfjöllun um [fyrirsagnir breytingalagafrumvarpa](#).

Eindregið er mælt með því að hafa breytingalagahefti Alþingis til hliðsjónar við slíka frumvarpasmíð, sbr. flýtleið hér að ofan, og hafa efnisyfirlitið til hliðsjónar við leit.

Frumvarp til safnlaga

- ⇒ sjálfstæðar breytingar af sama meiði á tvennum eða fleiri lögum
- ⇒ kaflaskipting – aldursröð laga eða meginbreyting fremst og síðan aldursröð
- ⇒ samræmi innan frumvarpsins og við gildandi lög
- ⇒ huga að millivísunum í gildandi lögum í ljósi fyrirhugaðra breytinga
- ⇒ athuga að bráðabirgðaákvæði þurfa oftast að rata í stofnlögin
- ⇒ huga að afleiðingarbreytingum í ljósi fyrirhugaðra breytinga

Dæmi

Lög um breytingu á ýmsum lögum vegna fjárlaga fyrir árið 2025, nr. 127/2024.

I. KAFLI

Breyting á lögum um gjald af áfengi og tóbaki, nr. 96/1995.

1. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á 1. mgr. 3. gr. laganna:

- a. Í stað „147,15 kr.“ í 1. tölul. kemur: 150,85 kr.
- b. Í stað „134,05 kr.“ í 2. tölul. kemur: 137,40 kr.
- c. Í stað „181,40 kr.“ í 3. tölul. kemur: 185,95 kr.

2. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á 2. mgr. 9. gr. laganna:

- a. Í stað „604,25 kr.“ í 1. tölul. kemur: 619,35 kr.
- b. Í stað „33,60 kr.“ í 2. tölul. kemur: 34,45 kr.
- c. Í stað „33,60 kr.“ í 3. tölul. kemur: 34,45 kr.

3. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á 1. mgr. 10. gr. laganna:

- a. Í stað „758,95 kr.“ í 1. tölul. kemur: 777,90 kr.
- b. Í stað „42,10 kr.“ í 2. tölul. kemur: 43,15 kr.

II. KAFLI

Breyting á lögum um bifreiðagjald, nr. 39/1988.

4. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á 2. gr. laganna:

- a. Í stað „20.000 kr.“ og „176 kr.“ í 1. málsl. 2. mgr. kemur: 20.500 kr.; og: 181 kr.
- b. Í stað „20.000 kr.“ og „145 kr.“ í 2. málsl. 2. mgr. kemur: 20.500 kr.; og: 149 kr.
- c. Í stað „20.000 kr.“ og „145 kr.“ í 3. málsl. 2. mgr. kemur: 20.500 kr.; og: 149 kr.
- d. Í stað „69.425 kr.“, „2,91 kr.“ og „108.625 kr.“ í 4. mgr. kemur: 71.160 kr.; 2,99 kr.; og: 111.340 kr.

III. KAFLI

Breyting á lögum um greiðslu kostnaðar við opinbert eftirlit með fjármálastarfsemi og skilavald, nr. 99/1999.

5. gr.

Orðin „og greiðslur fyrir sértækar aðgerðir samkvæmt lögum þessum“ í 3. mgr. 1. gr. laganna falla brott.

6. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á 5. gr. laganna:

- a. ...

Efnislegt samhengi

Þegar ákveðið er að breyta fleiri en einum lögum í sama frumvarpi, án þess að um afleiðingarbreytingar sé að ræða, þarf að huga að því hvort sú framsetning sé efnislega rétta leiðin eða hvort leggja þurfi fram fleiri en eitt frumvarp. Ekki skal leggja fram slíkt breytingalagafrumvarp ef breytingarnar eru ekki af sömu rót runnar, þ.e. ekki í efnislegu samhengi.

Dæmi um breytingar sem eru af sömu rót runnar er yfir 500 greina frumvarp sem lagt var fram til að breyta vísun til tiltekinna fagráðherra og vísa þess í stað til ráðherra eða ráðherra tiltekins málaflokks, t.d. ráðherra lífeyrismála, sbr. lög nr. 126/2011.

Það sama á við þegar breytingar eru efnislega samhljóma, t.d. vegna innleiðingar á samningi eða sáttmála.

Ef gera þarf breytingar á gildandi lögum sem eru skýrar afleiðingar þess að tiltekið frumvarp verði að lögum er um [afleiðingarbreytingar](#) að ræða. Einnig er um afleiðingarbreytingar að ræða ef breytingar á einum lögum kalla á minni háttar breytingar á öðrum lögum, svo sem breyttar vísanir eða orðalagsbreytingar til samræmis við fyrirhugaða löggjöf. Ákvæði afleiðingarbreytinga koma í lok frumvarpa, á eftir gildistökugrein.

Dæmi um að lögbundið sé að leggja skuli fram breytingalagafrumvörp er að finna í 2. mgr. 25. gr. laga um þingsköp Alþingis, nr. 55/1991, þar sem kveðið er á um að frumvörp um breytingu á lögum sem útgjöld og tekjur fjárlagafrumvarps byggjast á skuli ár hvert lögð fram samhliða fjárlagafrumvarpi, t.d. frumvarp til laga um breytingu á ýmsum lögum vegna fjárlaga fyrir árið 2024, nú lög nr. 100/2023. Löngu áður en ákvæði þetta varð lögbundið var hefð fyrir því að leggja slíkar breytingar fram í safnlögum/bandormi.

Samræmi við gildandi lög

Þegar breyta á gildandi lögum þarf að gæta samræmis við þau lög, svo sem notkun [staflíða og tölulíða](#). Þá þarf að huga að efnislegu samræmi, millivísunum innan laganna og [afleiðingarbreytingum](#), þ.e. breytingum sem óhjákvæmilega þarf að gera á öðrum lögum á sama tíma.

Millivísanir

Við vinnslu frumvarps þarf ávallt að huga að millivísunum, þ.e. vísunum innan frumvarpsins, svo sem ef greinar eru fluttar til eða málsgreinum bætt við eða þær felldar brott.

Við vinnslu breytingalagafrumvarps þarf að huga að öllum millivísunum í stofnlögum, þ.e. gildandi lögum, sem og mögulegum afleiðingarbreytingum sem verða á öðrum lögum. Því er brýnt að fara vel yfir öll ákvæði frumvarpsins með tilliti til stofnlaganna, sem og ákvæði annarra laga þar sem vísað er í stofnlögin og kanna hvaða breytingar þarf að gera í ljósi fyrirhugaðra breytinga. Þetta á t.d. við þegar bætt er við eða felldar eru brott greinar, málsgreinar, mál-, staf- eða tölulíðir og greinarnúmer eða staðsetning þeirra riðlast.

Sjá nánar umfjöllun um [tilvísanir](#).

Uppbygging frumvarps

Í þessum kafla er fjallað um uppbyggingu frumvarps og farið yfir formsatriði, lið fyrir lið. Almenna umfjöllun er að finna undir liðunum [frumvarpasmíð](#) og [heildarlög og breytingalög](#).

Fyrirsagnir frumvarpa

Frumvarpsfyrirsögn þarf að endurspegla efni frumvarps.

Í fyrirsögnum breytingalagafrumvarpa er vísað í þau lög sem breyta á, t.d. „Frumvarp til laga um breytingu á búvörulögum, nr. 99/1993 (framleiðendafélög).“. Ef verið er að breyta fleiri en einum lögum er aðeins vísað í lagaheiti en ekki laganúmer, t.d. „Frumvarp til laga um breytingu á lyfjalögum og lögum um lækningatæki (EES-reglur).“.

Aftast í fyrirsögn breytingalagafrumvarps er efnisgreining frumvarpsins í sviga. Hún er stutt, eitt til þrjú orð, og lýsir aðalefni frumvarpsins. Efnisgreiningunni er fyrst og fremst ætlað að vera upplýsandi en hefur ekki sjálfstætt gildi.

Í fyrirsögn frumvarps til safnlaga er stundum vísað í efni frumvarpsins í fyrirsögn en ekki í lögin sem breyta á, t.d. frumvarp til laga um breytingu á ýmsum lögum vegna fjárlaga fyrir árið 2025, og því er ekki alltaf þörf á efnisgreiningu.

Sjá nánar dæmi neðar á síðunni.

Frumvarpsfyrirsögn

- ⇒ formföst
frumvarp til laga um ... / frumvarp til laga um breytingu á lögum um ...
- ⇒ skýr og lýsir efni máls á fullnægjandi hátt
- ⇒ sem styst
- ⇒ efnisgreining í sviga skal vera eitt til þrjú orð
- ⇒ laganúmer fylgir í fyrirsögn sé verið að breyta einum lögum

Dæmi

Fyrirsagnir frumvarpa til heildarlaga.

Frumvarp til tollalaga.
Frumvarp til vatnalaga.
Frumvarp til laga um faggildingu o.fl.
Frumvarp til laga um Stjórnartíðindi og Lögbirtingablað.
Frumvarp til laga um Ríkisútvarpið, fjölmiðil í almannabágu.
Frumvarp til laga um um Land og skóg.
Frumvarp til laga um brottfall laga um Stofnun Vilhjálms Stefánssonar og samvinnunefnd um málefni norðurslóða, nr. 81/1997.

Fyrirsagnir breytingalagafrumvarpa þar sem breyta á einum lögum.

Frumvarp til laga um breytingu á umferðarlögum, nr. 77/2019 (viðurlög o.fl.).

Frumvarp til laga um breytingu á lögum um almannatryggingar, nr. 100/2007 (frítekjumark vegna lífeyristekna).

Fyrirsagnir breytingalagafrumvarpa þar sem breyta á tvennum eða fleiri lögum.

Frumvarp til laga um breytingu á lyfjalögum og lögum um lækningatæki (EES-reglur).

Frumvarp til laga um brottfall ýmissa laga á sviði fjármálamarkaðar (úrelt lög).

Frumvarp til laga um breytingu á ýmsum lögum vegna fjárlaga fyrir árið 2025.

Þættir

Stórum lagabálkum má skipta í þætti þegar kaflaskipting þykir ekki nóg. Þetta á aðeins við um frumvörp sem eru um og yfir 70 greinar.

Þættir

- ⇒ þættir eru einungis í stórum lagabálkum
- ⇒ þáttafyrirsagnir verða að vera skýrar og ná yfir efni þáttarins
- ⇒ þáttafyrirsögn er ekki hluti lagatextans þannig að ef fella á brott þátt þarf að fella fyrirsögn hans brott sérstaklega, sbr. „1. þáttur laganna fellur brott, ásamt fyrirsögn.“

Dæmi

Frumvarp til laga

um skilameðferð lánastofnana og verðbréfafyrirtækja.

Frá fjármála- og efnahagsráðherra.

1. ÞÁTTUR

Almenn ákvæði.

I. KAFLI

Markmið, gildissvið og skilgreiningar.

1. gr.

Markmið.

Markmið laga þessara eru að varðveita fjármálastöðugleika og lágmarka neikvæðar afleiðingar fjármálaáfalla með því að vernda tryggðar innstæður og fjárfesta, eignir viðskiptavina og nauðsynlega starfsemi fyrirtækja og lágmarka hættu á að veita þurfi fjárframlög úr ríkissjóði.

2. gr.

Gildissvið.

Lög þessi gilda um:

Lög

um meðferð sakamála.

1. ÞÁTTUR

Almennar reglur um meðferð sakamála.

I. KAFLI

Gildissvið laganna og dómendur í héraði.

1. gr.

Þau mál öll, sem handhafar ákærvalds höfða til refsingar lögum samkvæmt, skulu sæta meðferð eftir ákvæðum laga þessara nema öðruvísi sé fyrir mælt í lögum.

Sama á við um mál til þess að koma fram refsikenndum viðurlögum, svo sem öryggisgæslu og öðrum öryggisráðstöfunum, upptöku eigna, sviptingu réttinda og ómerkingu ummæla, ef ákærvaldið á sókn sakar, þótt ekki sé krafist refsingar í málinu.

2. gr.

Einnig skulu sæta meðferð samkvæmt lögum þessum mál til úrlausnar kröfu um framsal sakamanns og fullnustu erlends refsídóms hér á landi og meðferð erinda frá erlendum dómstólum og yfirvöldum um aðgerðir hér á landi í tengslum við sakamál. Þar að auki þau mál sem sæta skulu meðferð sakamála samkvæmt öðrum lögum.

Einkaréttarkröfur má hafa uppi og dæma í sakamáli samkvæmt ákvæðum XXVI. kafla laga þessara. Sama gildir um kröfur allsherjarréttar eðlis, svo sem kröfur um skatta, brottnám ólögmæts ástands eða bann við ólögmætri starfsemi.

Kaflar

Frumvarpi skal skipt upp í kafla með hliðsjón af lengd þess og efni. Varla er þörf á kaflaskiptingu nema greinar frumvarps séu orðnar 15–20. Kaflafyrirsagnir þurfa að vera skýrar og miða skal við að skyld ákvæði séu flokkuð saman. Kaflar eru númeraðir með rómverskum tölum, sbr. stílsnið í [sniðmáti Alþingis](#).

Í frumvarpi til safnlaga (bandormum) er kaflaskipting nauðsynleg þar sem hver kafli markar breytingu á einum tilteknum lögum.

Ef fella á kafla brott úr gildandi lögum skal athuga að kaflafyrirsögn er ekki hluti kafla og skal þá tiltekið að hún skuli einnig falla brott, sbr. „II. kafli laganna fellur brott, ásamt fyrirsögn“.

Nánari umfjöllun um efnistöð og kaflaskiptingu lagagreina er að finna undir liðnum [almenn ákvæði](#).

Kaflafyrirsagnir

⇒ kaflafyrirsagnir þurfa að vera skýrar og ná yfir efni kaflans, t.d.

I. KAFLI

Gildissvið.

⇒ kaflafyrirsagnir eru ekki hluti lagatextans þannig að fella þarf fyrirsögnina brott sérstaklega ef fella á brott kafla

Kaflaskipting

⇒ kaflaskipting er flokkun skyldra ákvæða

⇒ fara skal sparlega með kaflaskiptingu

⇒ varla er þörf á kaflaskiptingu ef greinar eru 15–20

⇒ kaflaskipting kann að vera nauðsynleg, t.d. í breytingalagafrumvörpum þar sem breyta á tvennum eða fleiri lögum → safnlögum/bandormum

Dæmi

Stjórnsýslulög, nr. 37/1993.

I. KAFLI

Gildissvið laganna.

1. gr.

Gildissvið.

Lög þessi taka til stjórnsýslu ríkis og sveitarfélaga.

Lögin gilda þegar stjórnvöld, þar á meðal stjórnsýslunefndir, taka ákvarðanir um rétt eða skyldu manna.

Þau gilda þó ekki um ...

Ákvæði II. kafla um sérstakt hæfi gilda einnig um ...

2. gr.

Gildissvið gagnvart öðrum lögum.

Frumvarpsgreinar

Afmarka skal efni hvernar greinar þannig að í sömu grein sé ekki óskýlt efni. Miða skal við að hver grein sé ekki lengri en þrjár til fjórar málsgreinar.

Greinarfyrirsögn kemur á eftir greinarnúmeri. Algenzt er að hafa fyrirsagnir á lagagreinum þótt það sé ekki skylda. Fyrirsagnir verða að vera skýrar og hnitmiðaðar og með hverri grein frumvarps. Sleppa skal fyrirsögnum í breytingalagafrumvarpi ef engar greinarfyrirsagnir eru í stofnlögunum, nema ætlunin sé að bæta greinarfyrirsögnum við allar greinar í stofnlögunum.

Fyrirsögn greinar er ekki hluti lagatextans og til hennar á ekki að vísa í lagatexta eða greinargerð. Þegar breyta skal tiltekinni grein ásamt fyrirsögn þarf að taka það fram, sbr. „2. gr. laganna orðast svo, ásamt fyrirsögn:“, en ef fyrirsögninni er breytt sérstaklega er það gert í lok allra breytinga á greininni, þ.e. „Fyrirsögn greinarinnar orðast svo: *Rannsóknasjóður og Innviðasjóður*“. Gæta skal samræmis við stofnlög ef bæta á nýjum greinum við þau.

Frumvarpsgreinar

- ⇒ efni hvernar greinar skal vera afmarkað – þar skal ekki vera óskýlt efni
- ⇒ grein skal vera sem styst, þrjár til fjórar málsgreinar
- ⇒ ef grein er felld brott stendur hún tóm eftir

Greinarfyrirsagnir

- ⇒ greinarfyrirsögn er stutt og nær yfir efni greinar
- ⇒ greinarfyrirsögn kemur á eftir greinarnúmeri
- ⇒ greinarfyrirsögn er ekki hluti lagatextans þannig að ef fella á brott grein þarf að fella fyrirsögnina hennar brott sérstaklega

Dæmi

Lög um opinber fjármál, nr. 123/2015.

57. gr.

Undirritun ríkisreiknings.

Með ríkisreikningi skal fylgja undirritun ráðherra og fjársýslustjóra til staðfestingar því að reikningurinn sé gerður í samræmi við lög og reglur sem gilda um reikningsskil ríkisins og aðrar upplýsingar sem nauðsynlegar eru til glöggvunar á afkomu og stöðu ríkissjóðs.

58. gr.

Staðfesting ríkisreiknings.

Ráðherra skal leggja fram frumvarp á Alþingi til staðfestingar ríkisreikningi. Í greinargerð með frumvarpinu skal fjalla um niðurstöðutölur reikningsins og gera grein fyrir frávikum tekna, útgjalda og lánamála frá samþykktum heimildum Alþingis.

59. gr.

Endurskoðun.

Ríkisendurskoðun er endurskoðandi ríkisreiknings og ársreikninga ríkisaðila.

Málgreinar og málsliðir

Með hugtakinu *málgrein* í lögum er átt við efnisgrein í setningafræði. Í einni málgrein er eitt efnisatriði með nánari útfærslu. Málgreinar afmarkast með greinaskilum. Hver málgrein samanstendur af einum eða fleiri málsliðum, en *málsliður* samsvarar málgrein í setningafræði og afmarkast með punktum. Málgrein ætti að jafnaði ekki að hafa mjög marga málsliði – æskilegt er að miða við þrjá til fjóra. Samkvæmt íslenskri lagahefð og lagasniði eru málgreinar ekki númeraðar þó að dæmi séu um undantekningar í eldri lögum, sbr. lögreglulögum og lögum um meðferð einkamála.

Með hugtakinu *málsliður* í lögum er átt við texta frá upphafi setningar að næsta punkti. Málsliður skal vera hnitmiðaður og ekki of langur, sbr. [setningagerð og stíl](#). Ef töluliðir eða stafliðir eru innan málsliðar er oft talað um *inngangsmálslið* og er þá átt við upphaf málsliðar sem lýkur með tvípunkti áður en upptalning hefst í tölu- eða stafliðum, t.d. 2. mgr. 11. gr. laga um opinber fjármál, nr. 123/2015.

Málgreinar

- ⇒ í málgrein skal vera eitt efnisatriði með nánari útfærslu
- ⇒ í málgrein skulu helst ekki vera margir málsliðir
- ⇒ orðið „málgrein“ er skammstafað ef á undan kemur númer, þ.e. 2. mgr.
- ⇒ ávallt skal vísa í tölulið og/eða málgreinarnúmer í stað „sbr. framangreint“ þegar vísað er í ákvæði innan sömu greinar
- ⇒ ef málgrein er felld brott stendur hún tóm – tómar málgreinar eru taldar með málgreinum laga
- ⇒ vísa skal í málgrein með númeri hennar
- ⇒ ekki er vísað í 1. mgr. greinar ef grein inniheldur aðeins eina málgrein

Málsliðir

- ⇒ stuttir og hnitmiðaðir
- ⇒ orðið „málsliður“ er skammstafað ef á undan kemur númer, þ.e. 1. másl.

Dæmi

Lög um opinber fjármál, nr. 123/2015.

11. gr.

Samskipti og samráð ríkis og sveitarfélaga.

Ráðherra skal tryggja formlegt og reglubundið samstarf við sveitarfélög um mótun fjármála-stefnu og fjármálaáætlunar. Undirbúningur að samningagerð við sveitarfélög fer fram í samráði við ráðherra sveitarstjórnarmála.

Ráðherra skal við mótun fjármálaáætlunar leita samkomulags við Samband íslenskra sveitarfélaga, fyrir hönd sveitarfélaga, áður en áætlunin er lögð fyrir Alþingi, þar sem m.a. er fjallað um eftirfarandi þætti:

1. Markmið um afkomu og efnahag sveitarfélaga til næstu fimm ára, sundurliðað eftir árum
2. Ráðstafanir til að tryggja að markmið um afkomu sveitarfélaga náist.
3. Fjármögnun opinberrar þjónustu og tekjur sveitarfélaga.
4. Verkaskiptingu ríkis og sveitarfélaga.

Samkomulag ríkis og sveitarfélaga skv. 2. mgr. skal gert með fyrirvara um afgreiðslu Alþingis á fjármálaáætlun.

Á ríki og sveitarfélögum hvílir gagnkvæm skylda til að leggja fram greinargóðar upplýsingar um afkomu, skuldbindingar og eignir á næstliðnum tveimur árum og áætlaða þróun þeirra næstu fimm ár. Samband íslenskra sveitarfélaga skal hafa umsjón með upplýsingaöflun um fjárhagsleg málefni sveitarfélaga og stofnana og félaga í þeirra eigu.

Fjalla skal um samstarf samkvæmt þessari grein í samstarfsráði ríkis og sveitarfélaga og í samstarfsnefnd sömu aðila, sbr. 128. gr. sveitarstjórnarlaga.

Stjórnsýslulög, nr. 37/1993.

4. gr.

Áhrif vanhæfis.

Sá sem er vanhæfur til meðferðar máls má ekki taka þátt í undirbúningi, meðferð eða úrlausn þess. Honum er þó heimilt að gera þær ráðstafanir sem eru nauðsynlegar til að halda máli í réttu horfi á meðan staðgengill er ekki til staðar.

Nefndarmaður, sem vanhæfur er til meðferðar máls, skal yfirgefa fundarsal við afgreiðslu þess.

5. gr.

Málsmeðferð.

Starfsmaður, sem veit um ástæður er kunna að valda vanhæfi hans, skal án tafar vekja athygli yfirmanns stofnunar á þeim.

Yfirmaður stofnunar ákveður hvort starfsmanni hennar beri að víkja sæti. Í þeim tilvikum, er vafi kemur upp um hæfi yfirmanns stofnunar, tekur hann sjálfur ákvörðun um hvort hann víkur sæti.

Nefndarmaður, sem veit um ástæður er kunna að valda vanhæfi hans, skal án tafar vekja athygli formanns stjórnsýslunefndar á þeim.

Stjórnsýslunefnd ákveður hvort nefndarmönnum, einum eða fleiri, beri að víkja sæti án þátttöku þeirra. Þetta gildir þó ekki ef það leiðir til þess að stjórnsýslunefndin verður ekki ályktunarhæf. Skulu þá allir nefndarmenn taka þátt í meðferð og ákvörðun þeirra mála er varða hæfi nefndar manna.

6. gr.

Setning staðgengils.

Þegar starfsmaður víkur sæti og ekki er til staðar annar hæfur starfsmaður skal sá er veitir stöð una setja staðgengil til þess að fara með málið sem til úrlausnar er.

III. KAFLI

Almennar reglur.

7. gr.

Leiðbeiningarskylda.

Stjórnvald skal veita þeim sem til þess leita nauðsynlega aðstoð og leiðbeiningar varðandi þau mál sem snerta starfssvið þess.

Berist stjórnvaldi skriflegt erindi, sem ekki snertir starfssvið þess, ber því að framsenda erindið á réttan stað svo fljótt sem unnt er.

8. gr.

Útreikningur frests.

Þar sem kveðið er á um frest í lögum telst sá dagur, sem fresturinn er talinn frá, ekki með í frestinum.

Ef lokadagur frests er almennur frídagur lengist fresturinn til næsta opnunardags þar á eftir. Að öðru leyti ber að telja frídaga með sem eru innan frestsins þegar fresturinn er reiknaður.

9. gr.

Málshraði.

Ákvarðanir í málum skulu teknar svo fljótt sem unnt er.

Þar sem leitað er umsagnar skal það gert við fyrstu hentugleika. Ef leita þarf eftir fleiri en einni umsögn skal það gert samtímis þar sem því verður við komið. Stjórnvald skal tiltaka fyrir hvaða tíma óskað er eftir að umsagnaraðili láti í té umsögn sína.

Þegar fyrirsjáanlegt er að afgreiðsla máls muni tefjast ber að skýra aðila máls frá því. Skal þá upplýsa um ástæður tafanna og hvenær ákvörðunar sé að vænta.

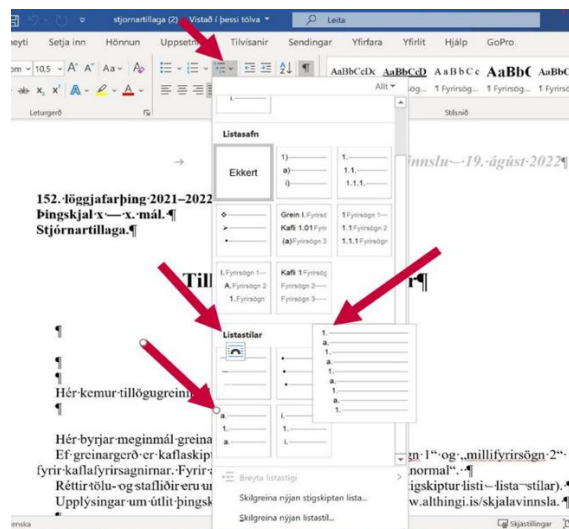
Dragist afgreiðsla máls óhæfilega er heimilt að kæra það til þess stjórnvalds sem ákvörðun í málinu verður kærð til.

Staflíðir og töluliðir

Greinar og málsgreinar skal samkvæmt venju brjóta upp með staflíðum og töluliðum þegar um upptalningu er að ræða. Í lagatexta eru ekki notuð strik (—), stjörnur (*) eða önnur merki.

Notaðir eru töluliðir, 1, 2, 3, og staflíðir, a, b, c, með lágstöfum, þ.e. „a-liður“, nema í upphafi málslíðar. Þegar staflíðum eða töluliðum er skipt frekar niður í undirliði er það gert með öðrum staf- eða töluliðum til skiptis, sbr. „1. tölul. a-liðar 1. mgr. 1. gr.“ eða „a-liður 3. tölul. b-liðar 8. gr.“. Þá tíðkast að nota arabískar tölur. Staflíðir og töluliðir skulu vera samkvæmt [sniðmáti Alþingis](#), sbr. skýringarmynd hér á eftir.

Þegar velja þarf á milli staf- og töluliða í breytingalagafrumvarpi skal gæta samræmis við stofnlögin. Venja er að hafa orðskýringar í töluliðum og stafrófsröð. Skipting staflíða er alla jafna með lágstöfum og kommu á milli liða. Töluliðir byrja aftur á móti á hástaf og enda á punkti. Reglur um hvort nota eigi töluliði eða staflíði eru ekki fastmótaðar nema hvað varðar orðskýringar en upptalning reglugerðarheimilda er til að mynda oftast í töluliðum sem og upptalning í innleiðingargrein.

Forðast skal að setja „og“ eða „eða“ í næstsíðasta lið staf-/töluliða þar sem taka þarf orðið út ef fleiri liðum verður síðar bætt við. Betra er að ljóst sé af orðalagi í inngangsmálslíð hvort átt er við alla liðina eða einhvern/-hverja þeirra.

Staflíðir og töluliðir

- ⇒ æskilegt er að upptalningu sé skipt í hefðbundna töluliði eða staflíði til að einfalda vísanir og breytingartillögur við þinglega meðferð, auk þess sem það er skýrara aflestrar
- ⇒ staflíðir: a, b, c → rita skal hefðbundnu staflíðina með lágstaf, sbr. „a-lið“, nema vísun standi í upphafi málslíðar
- ⇒ töluliðir: 1, 2, 3
- ⇒ staflíðum og töluliðum skal skipta í undirliði með öðrum staf- eða töluliðum til skiptis, þ.e. 1. – a. – 1. eða a. – 1. – a.
- ⇒ ekki eru notuð strik (—), stjörnur (*) eða önnur merki í lagatexta, þó stundum í fylgiskjölum, sbr. ESB-gerðir sem öðlast lagagildi

- ⇒ nota skal þá staflíði og tölulíði sem eru innbyggðir í sniðmát Alþingis
- ⇒ gæta skal samræmis við stofnlögin í breytingalagafrumvarpi
- ⇒ orðskýringar eru í tölulíðum og stafrófsröð

Dæmi

Lög um Umhverfis- og orkustofnun, nr. 110/2024.

8. gr.

Breyting á öðrum lögum.

Við gildistöku laga þessara verða eftirfarandi breytingar á öðrum lögum:

1. *Lög um loftslagsmál, nr. 70/2012:* Í stað orðsins „Umhverfisstofnun“ í 1. og 2. málsl. 2. mgr. 4. gr. laganna og sama orðs hvarvetna í öllum beygingarföllum annars staðar í lögunum, að undanskildum ákvæðum til bráðabirgða III og V, kemur, í viðeigandi beygingarfalli: Umhverfis- og orkustofnun.
2. *Lög um hollustuhætti og mengunarvarnir, nr. 7/1998:*
 - a. Í stað orðsins „Umhverfisstofnun“ í 1. og 19. mgr. 3. gr. laganna og sama orðs hvarvetna í öllum beygingarföllum annars staðar í lögunum, þ.m.t. í fyrirsögnum greina og viðaukum laganna kemur, í viðeigandi beygingarfalli: Umhverfis- og orkustofnun.
 - b. Í stað orðanna „Orkustofnunar og Brunamálastofnunar“ í 2. málsl. 33. gr. laganna kemur: og Húsnæðis- og mannvirkjastofnunar.
3. *Efnalög, nr. 61/2013:* Í stað orðsins „Umhverfisstofnun“ tvívegis í 5. gr. laganna og sama orðs hvarvetna í öllum beygingarföllum annars staðar í lögunum, þ.m.t. í fyrirsögnum greina, að undanskildu ákvæði til bráðabirgða VI, kemur, í viðeigandi beygingarfalli: Umhverfis- og orkustofnun.
4. *Lög um erfðabreyttar lífverur, nr. 18/1996:* Í stað orðsins „Umhverfisstofnun“ í 2. mgr. 5. gr. laganna og sama orðs hvarvetna í öllum beygingarföllum annars staðar í lögunum kemur, í viðeigandi beygingarfalli: Umhverfis- og orkustofnun.
5. *Lög um meðferð elds og varnir gegn gróðureldum, nr. 40/2015:* Í stað orðsins „Umhverfisstofnun“ í 1. málsl. 1. mgr. 5. gr. laganna og sama orðs hvarvetna í öllum beygingarföllum annars staðar í lögunum kemur, í viðeigandi beygingarfalli: Umhverfis- og orkustofnun.
6. *Lög um meðhöndlun úrgangs, nr. 55/2003:* Í stað orðsins „Umhverfisstofnun“ í 2. og 3. málsl. 2. mgr. 4. gr. laganna og sama orðs hvarvetna í öllum beygingarföllum annars staðar í lögunum, að undanskildu ákvæði til bráðabirgða I, kemur, í viðeigandi beygingarfalli: Umhverfis- og orkustofnun.
7. *Lög um stjórn vatnamála, nr. 36/2011:*
 - a. Í stað orðsins „Umhverfisstofnunar“ í b-lið 1. mgr. 6. gr. laganna og sama orðs hvarvetna í öllum beygingarföllum annars staðar í lögunum, þ.m.t. í fyrirsögnum greina, kemur, í viðeigandi beygingarfalli: Umhverfis- og orkustofnun.
 - b. Orðið „Orkustofnun“ í 2. mgr. 9. gr. laganna fellur brott.
8. *Lög um umhverfisábyrgð, nr. 55/2012:* Í stað orðsins „Umhverfisstofnun“ 1., 2. og 4. málsl. 2. mgr. 9. gr. laganna og sama orðs hvarvetna í öllum beygingarföllum annars staðar í lögunum og í I. viðauka laganna, kemur, í viðeigandi beygingarfalli: Umhverfis- og orkustofnun.

Lög um loftferðir, nr. 80/2022.

I. KAFLI

Markmið, gildissvið og orðskýringar.

1. gr.

Markmið.

Markmið laga þessara er að stuðla að og tryggja öruggar, greiðar og skilvirkar flugsamgöngur að teknu tilliti til neytendaverndar, umhverfissjónarmiða og þjóðréttarlegra skuldbindinga.

2. gr.

Gildissvið.

Lög þessi gilda á íslensku yfirráðasvæði, þ.e. íslensku landsvæði, innsævi, landhelgi og lofthelgi, og um:

- loftför skráð á Íslandi, og allt um borð í þeim, hvar sem þau eru stödd, nema samningar við önnur ríki eða lög þess ríkis sem loftfarið fer um leiði til annars,
- óskráð loftför, þ.m.t. ómönnuð loftför, í för til og frá og á íslensku yfirráðasvæði,
- loftför skráð í þriðja ríki, í för til og frá og á íslensku yfirráðasvæði,
- hluti og tæki sem farið geta um loftið en eru ekki loftför, í för til og frá og á íslensku yfirráðasvæði,
- þá einstaklinga og lögaðila, með aðalaðsetur eða höfuðstöðvar hér á landi eða utan íslensks yfirráðasvæðis, sem eru eftirlitsskyldir samkvæmt lögum þessum,
- þá aðila og loftför sem falla undir samning um tilfærslu eftirlits að hluta eða öllu leyti frá lögbæru landsyfirvaldi erlends ríkis eða Flugöryggisstofnun Evrópusambandsins til Samgöngustofu,
- verkefni, eftirlit, réttindi og skyldur lögbærra stjórnvalda og Eftirlitsstofnunar EFTA á sviði flugmála.

Tilvísun til loftfara, hluta og tækja og aðila skv. 1. mgr. tekur einnig til þeirrar þjónustu sem veitt er.

XVI. og XVII. kafla skulu gilda óháð 1. mgr.

Ráðherra ákveður að hve miklu leyti lög þessi og reglugerðir settar samkvæmt þeim gilda utan íslensks yfirráðasvæðis og um loftfar skráð í þriðja ríki sem starfrækt er af aðila sem er með höfuðstöðvar eða aðalaðsetur á Íslandi og lýtur eftirliti Samgöngustofu að hluta eða öllu leyti á grundvelli samnings við skráningarríki. Sama á við hvað varðar loftfar skráð hér á landi sem starfrækt er af aðila sem er með höfuðstöðvar eða aðalaðsetur í erlendu ríki og lýtur eftirliti erlends stjórnvalds að hluta eða öllu leyti á grundvelli samnings við Samgöngustofu.

3. gr.

Orðskýringar.

Merking orða og hugtaka í lögum þessum, að undanskildum XVII. kafla, er sem hér segir:

- Almannaflug*: Borgaralegt flug loftfars annað en flutningaflug, og sérstök starfræksla í ábataskyni, hvort sem er reglubundið eða óreglubundið.
- Almenningsflug*: Allt flug annað en ríkisflug, þ.m.t. almannaflyg og starfræksla í ábataskyni.
- Alþjóðlegar kröfur og ráðlagðar starfsvenjur*: Alþjóðlegar kröfur og ráðlagðar starfsvenjur sem Alþjóðaflugmálastofnunin hefur samþykkt í samræmi við 37. gr. Chicago-samningsins.
- Áframhaldandi lofthæfi*: Allt ferlið sem tryggir að loftfar uppfylli ávallt, á þeim tíma sem það er starfrækt, gildandi kröfur um lofthæfi og sé öruggt í starfrækslu.
- Búnaður til að fjarstýra ómönnuðu loftfari*: Hvers konar mælar, búnaður, kerfi, tækjabúnaður, fylgihlutir, hugbúnaður eða aukabúnaður sem er nauðsynlegur fyrir örugga starfrækslu ómannaðs loftfars og er ekki hluti af eða hafður um borð í ómannaða loftfarinu.
- EASA-loftfar*: Loftfar sem fellur undir gildissvið EASA-reglugerðarinnar.

Lög um upplýsingaskyldu útgefenda verðbréfa og flöggunaraskyldu, nr. 20/2021.

59. gr.

Breyting á öðrum lögum.

Við gildistöku laga þessara verða eftirfarandi breytingar á öðrum lögum:

1. *Lög um ársreikninga, nr. 3/2006:* Í stað orðanna „VII. kafla laga um verðbréfavíðskipti“ í 87. gr. e laganna kemur: II. kafla laga um upplýsingaskyldu útgefenda verðbréfa og flöggunaraskyldu.
2. *Lög um verðbréfavíðskipti, nr. 108/2007:*
 - a. 3. gr. laganna fellur brott.
 - b. VII.–IX. kafla laganna, ásamt fyrirsögnum, falla brott.
 - c. Eftirfarandi breytingar verða á 133. gr. laganna:
 1. Lokamálsliður 1. mgr. fellur brott.
 2. Orðin „og VII., VIII. og IX. kafla“ í 6. mgr. falla brott.
 - d. Orðin „VII., VIII., IX. og“ í 1.–3. mgr. 135. gr. og 1. mgr. 136. gr. og orðin „VII., VIII., IX. eða“ í 1. málsl. 1. mgr. 137. gr. laganna falla brott.
 - e. Eftirfarandi breytingar verða á 137. gr. laganna:
 1. Í stað orðanna „skv. 78., 79. eða 80. gr.“ í 1. málsl. 1. mgr. og í 2. mgr. kemur: samkvæmt lögum um upplýsingaskyldu útgefenda verðbréfa og flöggunaraskyldu.
 2. 2. og 3. málsl. 1. mgr. falla brott.
 - f. 5.–25. tölul. 1. mgr. 141. gr. laganna falla brott.
 - g. 5.–7. tölul. 145. gr. laganna falla brott.
3. *Lög um rekstraraðila sérhæfðra sjóða, nr. 45/2020:*
 - a. 32. tölul. 1. mgr. 3. gr. laganna orðast svo: Útgefandi: Útgefandi samkvæmt lögum um upplýsingaskyldu útgefenda verðbréfa og flöggunaraskyldu.
 - b. Í stað orðsins „verðbréfavíðskipti“ í 9. mgr. 45. gr. laganna kemur: upplýsingaskyldu útgefenda verðbréfa og flöggunaraskyldu.

Greinargerð

Stuðningsefni – flýtleiðir

Ferli frumvarpa

Gátlisti um endurflutt mál

Samráðsgátt – umsjón mála

- [Almennt](#)
- [Inngangur](#)
- [Tilefni og nauðsyn lagasetningar](#)
- [Meginefni frumvarpsins](#)
- [Samræmi við stjórnarskrá og alþjóðlegar skuldbindingar](#)
- [Samráð](#)
- [Mat á áhrifum](#)
- [Skýringar við einstakar greinar frumvarpsins](#)
- [Fylgiskjöl](#)

Almennt

Greinargerð með frumvarpi er fyrir þingmenn sem eiga að taka afstöðu til málsins, almenning sem á að geta skilið um hvað málið snýst, stjórnsýsluna sem á að framkvæma og dómara sem eiga að dæma og skýra. Greinargerðin er lögskýringargagn rétt eins og nefndarálit og ræður, þá einkum framsöguræður. Það sama gildir um hana og frumvarpsgreinar að hún þarf að vera á skýru og eðlilegu máli, sjá nánar [málfar við frumvarpasmíð](#).

Umfjöllun í greinargerðinni er stýrt með kaflaskiptingu í [sniðmáti Alþingis](#). Kaflaskipting greinargerðar er til að samræma frumvörp, draga fram ákveðin efnisatriði og auðvelda lestur greinargerða. Í sniðmátinu er farið yfir helstu atriði sem koma skulu fram í hverjum kafla fyrir sig, rétt eins og sjá má í þessari umfjöllun.

Kaflar og undirkaflar eru númeraðir. Í flípanum „Heim“ í sniðmáti Alþingis er m.a. stílsnið fyrir fyrirsagnir og undirfyrirsagnir.

Frá ...ráðherra. Fyrirsögn - **Fyrirsögn - fylgi** Fyrirsögn -

Fyrirsögn - undi *Greinarfyrirsögn* Greinarnúmer **Kaflafyrirsögn**

KAFLANÚMER **Millifyrirsögn 1** *Millifyrirsögn 2* Normal/miðjað

Númer þings/skj Strik Venjulegur

Hlutlaust stílsnið er *venjulegt*. Stílsnið undirfyrirsagna kallast *millifyrirsögn 2* og eru þær ávallt númeraðar á tiltekinn hátt, t.d. *1.1.* sem fyrsta undirfyrirsögn 1. kafla, og vísað er til þeirra án punkts á eftir seinni tölunni, þ.e. „Eins og fjallað er um í kafla 1.1 er ...“.

Við textasmíðina er hægt að nýta texta sem finna má í undirbúningsskjölum eins og [áformum um lagasetningu](#), [mati á áhrifum lagasetningar](#) og [samantekt um stjórnarfrumvarp](#).

Textinn á að vera eins hlutlaus og kostur er og laus við pólitískan boðskap sem á þá frekar heima í framsöguræðu ráðherra. Umfjöllun skal vera skýr og skiljanleg. Forðast skal gildishlaðin orð, svo sem gríðarlega. Ef nota þarf sérfræðiorð er nauðsynlegt að útskýra þau sé það ekki gert í orðskýringargrein. Æskilegt er að hafa textann hnitmiðaðan og sleppa öllum málalengingum og óþarfaendurtekningum. Betra er að vísa í umfjöllun í tilteknum kafla en að endurtaka það sem þar kemur fram.

Allar vísanir, hvort sem er í EES-gerðir, vinnuhópa eða lög, skulu vera nákvæmar. Þar sem hlekkir eru ekki leyfðir í þingskjölum verður að vera hægt að finna auðveldlega skýrslur o.fl. sem vísað er til. Til að gæta jafnræðis og samræmis milli þingskjala er sá háttur hafður á að vísa nákvæmlega í heiti skýrslna en ekki telja upp alla sem komu að vinnunni. Nöfn þeirra koma fram í skýrslunni og á vefnum í umfjöllun um hverjir voru í viðkomandi starfshóp eða nefnd.

Hafa skal í huga að greinargerð verður ekki breytt við þinglega meðferð.

Greinargerð með frumvarpi

- ⇒ fylgja kaflaskiptingu í sniðmáti Alþingis og hafa undirkafla númeraða, þ.e. 1.1 o.s.frv.
- ⇒ gæta að efnisskipan og forðast málalengingar, endurtekningar og frasa
- ⇒ texti skal vera skýr og skilmerkilegur og laus við gildishlaðin orð, þ.e. hlutlaus
- ⇒ sleppa stílbrögðum eða persónulegum stíl
- ⇒ forðast nafnorðastíl, sbr. orðnotkun
- ⇒ allar vísanir í lög, skýrslur, vinnuhópa, heiti stofnana o.fl. skulu vera nákvæmar, t.d. Samband íslenskra sveitarfélaga en ekki Samband sveitarfélaga en eðlilegt að tala um sambandið í framhaldinu, sjá einnig tilvísanir
- ⇒ vísanir í Evrópugerðir skulu ritaðar nákvæmlega eins og vísað er í þær í EES-gagnagrunninum en í framhaldinu dugir að vísa í númerið, t.d. reglugerð (ESB) nr. 1021/2019, sjá einnig tilvísanir
- ⇒ ekki er hægt að breyta greinargerð með breytingartillögu við þinglega meðferð

Skýringar við einstakar greinar

- ⇒ hvernig ber að skilja einstök atriði?
- ⇒ í hverju er breyting fólgin frá gildandi rétti?
- ⇒ dæmi eða útreikningar
- ⇒ forðast beina endursögn á efni lagaákvæða án frekari útskýringa
- ⇒ ekki þarf að hafa skýringar við einstakar greinar þegar um er að ræða örstutt breytingalagafrumvarp (ein til þrjár greinar) þar sem gerð er grein fyrir breytingunni í almennt umfjöllun í greinargerð
- ⇒ forðast skal „ákvæðið þarfnast ekki skýringar“ nema slíkt sé augljóst
- ⇒ við vinnslu nýrra heildarlaga skal forðast að vísa eingöngu í skýringar í frumvarpi sem varð að þeim lögum sem fella á brott

Inngangur

Hér skal nefna hvar frumvarpið er samið og taka fram ef það er [endurflutt](#) og/eða ef um [innleiðingu EES-gerðar](#) er að ræða, sjá einnig [greinargerð með innleiðingarfrumvörpum](#). Undirbúningur frumvarpsins og forsaga máls á einnig heima í þessum kafla. Jafnframt er gagnlegt að taka efni þess saman í stuttu máli.

Tilefni og nauðsyn lagasetningar

Af hvaða tilefni var ráðist í lagasetningu? Hér geta undirbúningsskjöl eins og [áform um lagasetningu](#), [mat á áhrifum lagasetningar](#) og [samantekt um stjórnarfrumvarp](#) komið að gagni. Auk þess að gera grein fyrir tilefni og nauðsyn lagasetningarinnar fer vel á því að skýra frá markmiðinu með lagasetningunni. Ef um er að ræða innleiðingu EES-gerðar á einnig við að fjalla um og rökstyðja hvaða aðferð var notuð við innleiðinguna.

Meginefni frumvarpsins

Hér er gert ráð fyrir umfjöllun um helstu efnisatriði frumvarpsins og hvernig það nái því markmiði sem stefnt er að. Hér er viðeigandi að reifa gildandi lög og reglur sem frumvarpið varðar og greina frá samanburði við önnur lönd.

Ef um innleiðingu EES-gerðar er að ræða þarf að taka fram ef gengið er lengra en lágmarkskröfur gerðar kveða á um og rökstyðja hvers vegna.

Ef reifa þarf mörg atriði er gott að setja undirkafla, þ.e. 3.1, 3.2 o.s.frv.

Samræmi við stjórnarskrá og alþjóðlegar skuldbindingar

Fjalla skal um hvort frumvarpið feli í sér álitafni sem kalla á sérstaka umfjöllun um samræmi við stjórnarskrá eða alþjóðlegar skuldbindingar og hvernig það hafi verið metið. Samræmi við stjórnarskrá þarf alltaf að koma til skoðunar. Þó er einungis þörf á sérstakri umfjöllun ef álitafni eru uppi. Þetta má ráða af [dómi Hæstaréttar í máli nr. 20/2022](#) frá 26. október 2022.

Samráð

Í samráðskafla skal greint frá því hverja frumvarpið snertir fyrst og fremst, segja frá hvernig samráði var háttað við hagamunaaðila og almenning og vísa í málsnúmer í samráðsgátt innan sviga, t.d. „Frumvarpsdrög voru birt til umsagnar í samráðsgátt stjórnvalda á vefnum Ísland.is dagana 2.–19. mars 2025 (mál nr. S-xx/2025)“. Nefna skal hve margar umsagnir bárust og frá hverjum, þó skal aðeins nefna fjölda umsagna frá einstaklingum án þess að nafngreina þá. Því næst skal rekja aðalatriði umsagna og breytingar sem gerðar voru á frumvarpinu í kjölfar samráðs ef einhverjar voru. Ekki þykir ástæða til að fara yfir atriði í umsögnum sem hafa ekkert með efni frumvarpsins að gera.

Ef samráð var ekki viðhaft þarf að skýra ástæður þess skv. 3. gr. samþykktar ríkisstjórnarinnar um undirbúning og frágang stjórnarfrumvarpa og þingsályktunartillagna, sbr. 10. gr. reglna um starfshætti ríkisstjórnar, nr. 791/2018.

Niðurstöður samráðs í löngu máli eiga heima í sérstöku samantektarskjali sem er birt í samráðsgátt þegar máli er lokað.

Mat á áhrifum

Í kafla um mat á áhrifum á að koma fram hverjar afleiðingar af samþykkt frumvarpsins verða á almenning og helstu hagsmunaaðila. Gagnlegt er að hafa undirbúningsskjalið [mat á áhrifum lagasetningar](#) til hliðsjónar. Greina skal frá áhrifum á ríki og sveitarfélög, þar á meðal ríkissjóð, sbr. [gátlista við mat á fjárhagsáhrifum](#). Einnig skal greina frá áhrifum á persónuvernd ef einhver eru, sbr. [framkvæmd mats á áhrifum á persónuvernd](#), og jafnréttisáhrifum, sbr. [greiningar-ramma fyrir jafnréttismat](#) og [leiðarvísi fyrir mat á jafnréttisáhrifum lagasetningar](#). Þá skal greina frá því ef frumvarpið hefur meiri áhrif á tiltekinn hóp í samfélaginu en aðra. Rökstyðja skal hvers vegna ávinningur af samþykkt frumvarpsins sé meiri en hugsanleg neikvæð eða íþyngjandi áhrif þess.

Skýringar við einstakar greinar

Í skýringum við einstakar greinar frumvarpsins, undir fyrirsögninni „*Um einstakar greinar frumvarpsins*“, er hvert ákvæði útskýrt, með dæmum ef þess þarf, og greint frá því í hverju breyting frá gildandi rétti er fólgin. Forðast skal beina endursögn á ákvæðum án frekari skýringa og einnig að segja að greinin þarfnist ekki skýringar ef hún þarfnast sannarlega skýringar. Hefðbundið gildistökuákvæði, þ.e. „Lögin taka þegar gildi“, er dæmi um grein sem ekki þarfnast skýringar.

Þegar samið er frumvarp til nýrra heildarlaga getur verið rétt að taka upp skýringar við eldri lög við þau ákvæði sem verða óbreytt í stað þess að vísa einungis til þess að greinin eða ákvæðið sé samhljóða tiltekinni grein í þeim lögum sem fella á brott samfara gildistöku fyrirhugaðra nýrra heildarlaga. Góðar skýringar einfalda alla umfjöllun. Í frumvarpi til nýrra heildarlaga á ekki að þurfa að leita skýringa í frumvarpi sem varð að eldri lögum sem vísar svo mögulega í frumvarp til enn eldri laga.

Ef um er að ræða örstutt breytingalagafrumvarp (ein til þrjár greinar) er óþarfi að hafa skýringar við einstaka greinar ef gerð er grein fyrir breytingunum í almennri umfjöllun í greinargerð.

Dæmi frá 149. löggjafarþingi (frumvarp til laga um ýmsar aðgerðir í samræmi við forsendur fjárlaga fyrir árið 2019):

Um einstakar greinar frumvarpsins.

Um 1. gr.

Verði frumvarpið að lögum munu fjárhæðarmörk milli neðra og efra þreps tekjuskattsstofns breytast í samræmi við breytingar á vísitölu neysluverðs næstliðinna tólf mánaða miðað við gildandi vísitölu við upphaf og lok viðmiðunartímabilsins, þ.e. frá desember til desember, í stað launavísitölu eins og hingað til.

Um 2. gr.

Með ákvæðinu er lagt til að tekjutengdar barnabætur með hverju barni undir 18 ára aldri verði hækkaðar um 5%. Jafnframt eru neðri skerðingarmörk tekna hækkuð verulega, eða úr 2,9 millj. kr. í 3,6 millj. kr. á ári hjá einstæðu foreldri og úr 5,8 millj. kr. í 7,2 millj. kr. hjá hjónum, sem svarar til 24,1% hækkunar. Samkvæmt gildandi lögum skerðast barnabætur í föstu hlutfalli við tekjuskattsstofn eftir fjölda barna en í frumvarpinu er lagt til að skerðingarhlutfallið verði háð tekjum. Þannig verði skerðingarhlutfallið 4% með einu barni, 6% með tveimur börnum og 8% með þremur börnum eða fleiri af tekjuskattsstofni á bilinu 7,2 millj. kr. að 11 millj. kr. hjá hjónum og á bilinu 3,6 millj. kr. að 5,5 millj. kr. hjá einstæðu foreldri. Hins vegar verði skerðingarhlutfallið 5,5% með einu barni, 7,5% með tveimur börnum og 9,5% með þremur börnum eða fleiri af tekjuskattsstofni umfram 11 millj. kr. hjá hjónum og 5,5 millj. kr. hjá einstæðu foreldri. Þá er lagt til að tekjutengdar barnabætur með börnum yngri en sjö ára hækki um 5%, eða úr 133.300 kr. í 140.000 kr., en skerðingarhlutfall verði áfram 4% óháð tekjum. Um nánari skýringar vísast til kafla 3.2. í greinargerð frumvarpsins.

Um 3. gr.

Með ákvæði þessu er lagt til að tímabundin breyting á reiknireglum vaxtabóta sem að óbreyttu hefði fallið niður um næstu áramót verði framlengd um eitt ár. Því er ártalinu 2019 bætt við ákvæði til bráðabirgða XLI í lögunum en það hefur að geyma ákvæði um vaxtabætur á árunum 2011–2018. Jafnframt er lagt til að eignarmörk bótanna hækki um 10% og vaxtagjalda- og vaxtabótafjárhæðir hækki um 5%. Gert er ráð fyrir að ákvæðið komi til framkvæmda við ákvörðun á fyrirframgreiðslu vaxtabóta og við álagningu opinberra gjalda á árinu 2019.

Um 4. gr.

Gert er ráð fyrir því að á árinu 2019 verði persónuafsláttur hækkaður um 1%, með bráðabirgðaákvæði við lögin, umfram lögboðna hækkun í samræmi við vísitölu neysluverðs. Um er að ræða einskiptis aðgerð sem hefur áhrif á staðgreiðslu á árinu 2019 og á álagningu opinberra gjalda á einstaklinga á árinu 2020.

Um 5. og 6. gr.

Lagt er til að almennt tryggingagjald verði lækkað úr 5,40% í 5,15% og kemur sú breyting til framkvæmda 1. janúar 2019. Jafnframt er lagt til að frá og með 1. janúar 2020 lækki almenna tryggingagjaldið úr 5,15% í 4,90%.

Sniðmát Alþingis:

Í vinnslu – 13. júní 2025

156. löggjafarþing 2025.
Þingskjal x — x. mál.
Stjórnarfrumvarp.

Frumvarp til laga

um ...

Frá ...ráðherra.

I. KAFLI
Kaflafyrirsögn.
1. gr.
Greinarfyrirsögn.

Hér kemur texti greinarinnar.

Til athugunar: Nota ber sérstaka stila fyrir kafla- og greinarnúmer og fyrirsagnir. Fyrir almennan texta er notaður stillinn venjulegur (Normal). Við afritun texta er öruggast að nota ósnúinn texta (Unformatted text).

Tölu- og staflíður sem nota ber eru undir stigskiptur listi – listastilar (Multilevel Lists – List Styles).

Sjá nánar:

- [Leiðbeiningar um sniðmát og stila þingskjala](#).
- [Breytingalagabefi á vef Alþingis](#).
- [Leiðbeiningar á innri vef Stjórnarráðsins](#).
- [Leiðbeiningar á ytri vef Stjórnarráðsins](#) ef ekki er aðgangur að innri vef.

Greinargerð.

Hér byttar meginmál greinargerðar.

1. Inngangur.

1.1. ~~Millifyrirsögn~~

Forsaga og undirbúningur frumvarpsins. Taka fram ef frumvarp er endurflutt og ef um innleiðingu EES-gerðar er að ræða.

Ef kaflir skiptist í undirkafla skulu notaðar númeraðar og ~~skilgreindar~~ millifyrirsagnir sem eru í stilsniði, sjá leiðbeiningar um sniðmát og stila.

2. Tilfæni og nauðryn lagasetningar.

Tilfæni lagasetningar og mat á nauðryn hennar (aðrir valkostir, þar á meðal að aðhafast ekki).

Hvert er markmið lagasetningar?

Aðferð við innleiðingu EES-gerðar – rökstuðningur.

2

Í vinnslu – 13. júní 2025

3. Meginfæni frumvarpsins.

Efnisatriði frumvarpsins.

Ef um innleiðingu EES-gerðar er að ræða þarf að taka fram ef gengið er lengra en lágmarkskröfur gerða kveða á um og rökstyðja ástæður þess.

Hvernig nær frumvarpið því markmiði sem stefnt er að?

Gildandi lög og reglur sem efnis frumvarpsins varðar. Samanburður við önnur lög.

4. Samræmi við stjórnarskrá og alþjóðlegar skuldbindingar.

Felur frumvarpið í sér álitæfni sem kallar á sérstaka umfjöllun um samræmi við stjórnarskrá eða alþjóðlegar skuldbindingar? Hvernig var það metið?

5. Samráð.

Hverja snertir frumvarpið fyrst og fremst?

Hvernig var samráði hattið við hagsmunaaðila og almenning ef slíkt samráð fór fram?

Faglegt samráð milli ráðuneyta. Hefur það farið fram og að hvaða marki?

Skýringar ef samráð hefur ekki átt sér stað.

Athuga að greina frá aðalatriðum. Niðurstöður samráðs í löngu máli eiga heima í sérstöku samantektarskjali sem birt er í samráðsgátt þegar málinu er lokað.

6. Mat á áhrifum.

Aðleiðingar af samþykkt frumvarps fyrir almannahagsmunir og helstu hagsmunaaðila.

Ahrif á stjórnsýslu ríkisins og sveitarfélaga.

Fjárhagsmat.

Mat á jafnréttisáhrifum.

Mat á áhrifum á persónuvernd.

Endursögn þess sértæka mats á áhrifum sem farið hefur fram.

Rökstutt hvers vegna ávinningur af samþykkt frumvarpsins sé meiri en hugsanleg neikvæð eða þyngjandi áhrif þess.

Um einstakar greinar frumvarpsins.

Um 1. gr.

Hér koma skýringar og dæmi sem varpa frekara ljósi á efni greinarinnar. Forðast skal beina endursögn á greininni.

Fylgiskjöl

Lagafrumvörpum og þingsályktunum geta fylgt *fylgiskjöl*. Ákveðnar reglur gilda um framsetningu þeirra í þingskjölum.

Fylgiskjöl eru aftast í lagafrumvarpi eða þingsályktunartillögu. Fyrirsögnin á að vera bæði feitlettuð og undirstrikuð, þ.e. „**Fylgiskjal**“, og með punkti fyrir aftan. Ef aðeins er um eitt fylgiskjal að ræða er ekki sett rómversk tala í fyrirsögnina, þ.e. „**Fylgiskjal**“ en ekki „**Fylgiskjal I**“. Í vefslóð fylgiskjals er aftur á móti ávallt rómversk tala aftast í heiti skjalsins, jafnvel þótt aðeins sé um eitt fylgiskjal að ræða.

Ef fylgiskjöl eru fleiri en eitt er gert eins og í dæminu hér fyrir neðan:

Fylgiskjal I.

Ákvörðun sameiginlegu EES-nefndarinnar nr. 72/2019 um breytingu á II. viðauka (Tæknilegar reglugerðir, staðlar, prófanir og vottun) og IV. viðauka (Orka) við EES-samninginn.

www.althingi.is/altext/pdf/150/fylgiskjol/s0299-f_I.pdf

Fylgiskjal II.

Reglugerð Evrópuþingsins og ráðsins (ESB) 2017/1369 frá 4. júlí 2017 um setningu ramma fyrir orkumerkingar og um niðurfellingu tilskipunar 2010/30/ESB.

www.althingi.is/altext/pdf/150/fylgiskjol/s0299-f_II.pdf

Dæmi um fylgiskjal frá 150. löggjafarþingi:

Fylgiskjal.

Heildarsamningur um efnahagslega samvinnu milli EFTA-ríkjanna og Indónesíu á íslensku og ensku.

www.althingi.is/altext/pdf/150/fylgiskjol/s0304-f_I.pdf

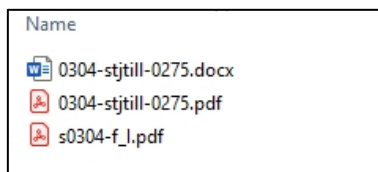
Í þingskjalinu er fyrirsögn fylgiskjalsins (hér „**Heildarsamningur um efnahagslega samvinnu milli EFTA-ríkjanna og Indónesíu á íslensku og ensku.**“) birt nákvæmlega eins og í sjálfu fylgiskjalinu með punkti í lokin.

Slóðin á fylgiskjalið er ávallt eins, fyrir utan númer löggjafarþings (hér „150“) og lokarununa (hér „s0304-f_I“) sem stendur fyrir þingskjalsnúmerið og númer fylgiskjals:

- [www.althingi.is/alttext/pdf] *vefslóð* byrjar alltaf á þessari runu,
- [150] stendur fyrir *númer* löggjafarþings,
- [s] merkir að það sem kemur á eftir er *skjalsnúmer* þingskjalsins,
- [0304] merkir *skjalsnúmerið sjálft* sem alltaf er fjórir tölustafir,
- [-f] merkir að um *fylgiskjal* er að ræða (bandstrik á undan),
- [_I] merkir hlaupandi *rómverska tölu* með hástaf (I, II, III ...) sem undirstrik fer á undan.

Lagafrumvörp og þingsályktunartillögur fá bæði skjalsnúmer og málsnúmer. Eftir að stjórnarfrumvarp eða þingsályktunartillaga hefur verið samþykkt af ríkisstjórn sendir skrifstofa löggjafarmála DMR viðkomandi fagráðuneyti framlagningarskjal/útbýtingarskjal sem ber heitið „0000-stjfrv-0000“ fyrir stjórnarfrumvarp og „0000-stjtill-0000“ fyrir stjórnartillögu. Þegar að framlagningu/útbýtingu kemur sendir fagráðuneytið Word-skjalið til þingsins. Fylgiskjöl koma frá skrifstofu löggjafarmála sem PDF-skjöl og á því formi eru þau send til þingsins til rafrænnar birtingar. Fylgiskjölin bera heitið „s0000-f_I“, „s0000-f_II“ o.s.frv. Á þinginu eru númer skjalanna færð inn við framlagningu/útbýtingu, sbr. eftirfarandi myndir:

Skjalsnúmerið er hið sama og þingskjalsnúmerið (hér „304“) og málsnúmerið (hér „275“), sbr. mynd hér fyrir ofan. Ekki er vísað í málsnúmer í tilvikum fylgiskjala. Þau bera aðeins skjalsnúmer, þ.e. sama skjalsnúmerið og þingskjalið sem þau fylgja.

Hlekkir með vísun í rafrænt fylgiskjal eða önnur þingskjöl eða lög eru virkjaðir þegar þingskjal er birt á vef Alþingis.

- Alþingi hefur sett sér reglur um [vefbirtingu þingskjala](#).
- Á þingvefnum er einnig að finna [almennar upplýsingar um skjalavinnslu](#).
- Enn fremur [sitthvað um þingskjöl og númer á málum og skjölum](#).

Efnisskipan frumvarps

Í þessum kafla er farið yfir efnisskipan lagagreina, lið fyrir lið. Í kaflanum er umfjöllun um mismunandi ákvæði sem finna má í lögum. Markmiðið er að sýna hvar ákvæðið á heima í frumvarpinu og hvernig það skal unnið.

Markmið, gildissvið og orðskýringar

- [Markmið](#)
- [Gildissvið](#)
- [Orðskýringar](#)
- [Dæmi um allt þrennt](#)

Markmið

Markmiðsgreinar eru oft viljayfirlýsingar sem skapa ekki rétt eða skyldu en geta skipt miklu máli við túlkun. Mikilvægt er að orðalag sé skýrt, sbr. túlkun í [Hæstaréttardómi frá 19. desember 2000 í máli nr. 125/2000](#).

Lög um peningamarkaðssjóði, nr. 6/2023.

1. gr.

Markmið.

Markmið laga þessara er að kveða á um skilyrði fyrir stofnsetningu, rekstri og markaðssetningu peningamarkaðssjóða.

Gildissvið

Ákvæði um gildissvið afmarkar umfjöllunarefni laga, málefni, tilvik o.fl. Ekki er þó alltaf raunhæft eða nauðsynlegt að afmarka gildissvið laga með sérstöku ákvæði.

Stjórnsýslulög, nr. 37/1993.

I. KAFLI

Gildissvið laganna.

1. gr.

Gildissvið.

Lög þessi taka til stjórnsýslu ríkis og sveitarfélaga.

Lögin gilda þegar stjórnvöld, þar á meðal stjórnsýslunefndir, taka ákvarðanir um rétt eða skyldu manna. Þau gilda þó ekki um samningu reglugerða né annarra almennra stjórnvaldsfyrirmæla. Þá gilda ákvæði X. kafla um tjáningarfrelsi, þagnarskyldu o.fl. um alla stjórnsýslu sem fram fer á vegum ríkis og sveitarfélaga.

Ákvæði II. kafla um sérstakt hæfi gilda einnig um gerð samninga einkaréttar eðlis.

2. gr.

Gildissvið gagnvart öðrum lögum.

Lög þessi, utan X. kafla, gilda ekki um þinglýsingu, aðfarargerðir, kyrrsetningu, löggeymslu, lögbann, nauðungarsölu, greiðslustöðvun, nauðasamninga, gjaldþrotaskipti, skipti á dánarbúum eða önnur opinber skipti.

Ákvæði annarra laga, sem hafa að geyma strangari málsmeðferðarreglur en lög þessi mæla fyrir um, halda gildi sínu. Um sérstakt hæfi sveitarstjórnarmanna og annarra þeirra sem starfa við stjórnsýslu sveitarfélaga fer þó eftir sveitarstjórnarlögum.

Orðskýringar

Orðskýringar verða að hafa sjálfstætt gildi. Þeim skal raðað í töluliði og stafrófsröð. Þegar Evrópugerð er innleidd þarf að gæta þess að taka eingöngu upp í lagagrein þær orðskýringar gerðarinnar sem eiga við, þ.e. að ekki séu skýringar á hugtökum sem ekki koma fyrir í lagatextanum.

Tollalög, nr. 88/2005.

I. KAFLI

Almenn ákvæði.

1. gr.

Orðskýringar.

Í lögum þessum og reglugerðum settum samkvæmt þeim eru eftirfarandi orð og orðasambönd skilgreind svo:

1. *Aðflutningsgjöld og útflutningsgjöld:* Tollur og aðrir skattar og gjöld sem greiða ber við tollmeðferð vöru við inn- eða útflutning.
2. *Aðkomufar:* Far sem kemur frá útlöndum og hefur ekki fengið fyrstu tollafgreiðslu í þeirri ferð. Aðkomufar skoðast einnig far sem tekið hefur við vörum eða mönnum utan tollhafnar úr öðru fari sem er í utanlandsferðum.
3. *Ábyrgðaraðili fars:* Útgerðarmaður eða flugrekandi.

...

Dæmi um allt þrennt

Lög um opinber fjármál, nr. 123/2015.

I. KAFLI

Markmið, gildissvið og orðskýringar.

1. gr.

Markmið.

Markmið laga þessara er að stuðla að góðri hagstjórn og styrkri og ábyrgri stjórn opinberra fjármála. Í því skyni er lögum þessum ætlað að tryggja:

1. heildstæða stefnumörkun í opinberum fjármálum til lengri og skemmri tíma,
2. vandaðan undirbúning áætlana og lagasetningar sem varða efnahag opinberra aðila og öflun og meðferð opinbers fjár,
3. skilvirka og hagkvæma opinbera fjárstjórn og starfsemi,
4. að opinber reikningsskil séu í samræmi við viðurkenndar bókhalds- og reikningsskilareglur,
5. virkt eftirlit með stjórn og ráðstöfun opinbers fjár, eigna og réttinda.

2. gr.

Gildissvið.

Lög þessi gilda um fjármál opinberra aðila, sbr. 12. tölul. 3. gr., eins og nánar er kveðið á um í lögum þessum og með þeim takmörkunum sem settar eru í sér lögum.

3. gr.

Orðskýringar.

Í lögum þessum er merking hugtaka sem hér segir:

1. *Afkoma:* Heildarjöfnuður eða rekstrarafkoma.

2. *Fjárheimild*: Heimild Alþingis, sem veitt er í fjárlögum og fjáráukalögum, til ráðstöfunar á opinberu fé til málefnasviða og málaflokka. Fjárheimild skiptist í rekstrarframlag, rekstrartilfærslu, fjármagnstilfærslu og fjárfestingarframlag.
3. *Fjármálaáætlun*: Áætlun ríkisstjórnar sem lögð er fram á Alþingi og felur í sér greiningu á stöðu efnahagsmála, nánari sundurliðun á markmiðum fjármálastefnu og umfjöllun um hvernig markmiðum áætlunarinnar verði náð.
4. *Fjármálastefna*: Stefna ríkisstjórnar sem lögð er fram á Alþingi um markmið í opinberum fjármálum til eigi skemmri tíma en fimm ára.
5. *Fjárveiting*: Ráðstöfun fjárheimildar á tilteknu fjárlagaári til ríkisaðila, verkefna eða vara-sjóðs. Fjárveiting greinist í rekstrarframlag, rekstrartilfærslu, fjármagnstilfærslu og fjárfestingarframlag.
6. *Hagræn flokkun gjalda*: Greining gjalda í rekstur, tilfærslur og fjárfestingu samkvæmt alþjóðlegum hagskýrslustaðli um opinber fjármál.
7. *Heildargjöld*: Rekstrargjöld, tilfærslur og vextir, að meðtalinni fjárfestingu í efnislegum eignum samkvæmt alþjóðlegum hagskýrslustaðli um opinber fjármál.
8. *Heildarjöfnuður (heildaraðföng)*: Heildartekjur að frádregnum heildargjöldum samkvæmt alþjóðlegum hagskýrslustaðli um opinber fjármál.
9. *Hið opinbera*: Starfsemi og verkefni sem teljast til A-hluta ríkisins og A-hluta sveitarfélaga.
10. *Málaflokkar*: Flokkun eðlisskyldra stjórnarmálefna sem falla undir tiltekið málefnasvið.
11. *Málefnasvið*: Svið eðlisskyldra málaflokka sem skilgreint er á grunni staðals Sameinuðu þjóðanna um flokkun gjalda.
12. *Opinber aðili*: Aðili sem fer með ríkis- eða sveitarstjórnarvald og þær stofnanir, sjóðir og fyrirtæki sem eru að hálfu eða meiri hluta í eigu ríkis eða sveitarfélaga.
13. *Ríkisaðilar*: Aðilar sem fara með ríkisvald og þær stofnanir, sjóðir og fyrirtæki sem eru að hálfu eða meiri hluta í eigu ríkisins, sbr. 50. gr. Ríkisaðilar skiptast í A-, B- og C-hluta.
14. *Skattastyrkur*: Eftirgjöf á skattkröfu á hendur skattgreiðanda vegna sérstakra aðstæðna eða atvika.
15. *Tekjur*: Fjáröflun sem eykur hreina eign og skiptist í meginflokka skv. 51. gr.
16. *Tilfærsla*: Styrkur eða framlag sem innt er af hendi án skuldbindingar um beint endurgjald frá móttakanda. Tilfærslur greinast annars vegar í rekstrartilfærslur sem veittar eru til sam-tímanota hjá móttakanda og hins vegar fjármagnstilfærslur sem veittar eru til fjárfestinga.
17. *Verkefni*: Skilgreint og afmarkað viðfangsefni sem fjármunum er ráðstafað til með fjárveitingu sem hver ráðherra ákveður.

Lög um loftferðir, nr. 80/2022.

I. KAFLI

Markmið, gildissvið og orðskýringar.

1. gr.

Markmið.

Markmið laga þessara er að stuðla að og tryggja öruggar, greiðar og skilvirkar flugsamgöngur að teknu tilliti til neytendaverndar, umhverfissjónarmiða og þjóðréttarlegra skuldbindinga.

2. gr.

Gildissvið.

Lög þessi gilda á íslensku yfirráðasvæði, þ.e. íslensku landsvæði, innsævi, landhelgi og loft-helgi, og um:

- a. loftför skráð á Íslandi, og allt um borð í þeim, hvar sem þau eru stödd, nema samningar við önnur ríki eða lög þess ríkis sem loftfarið fer um leiði til annars,
- b. óskráð loftför, þ.m.t. ómönnuð loftför, í för til og frá og á íslensku yfirráðasvæði,

- c. loftför skráð í þriðja ríki, í för til og frá og á íslensku yfirráðasvæði,
- d. hluti og tæki sem farið geta um loftið en eru ekki loftför, í för til og frá og á íslensku yfirráðasvæði,
- e. þá einstaklinga og lögaðila, með aðalaðsetur eða höfuðstöðvar hér á landi eða utan íslensks yfirráðasvæðis, sem eru eftirlitsskyldir samkvæmt lögum þessum,
- f. þá aðila og loftför sem falla undir samning um tilfærslu eftirlits að hluta eða öllu leyti frá lögbæru landsyfirvaldi erlends ríkis eða Flugöryggisstofnun Evrópusambandsins til Samgöngustofu,
- g. verkefni, eftirlit, réttindi og skyldur lögbærra stjórnvalda og Eftirlitsstofnunar EFTA á sviði flugmála.

Tilvísun til loftfara, hluta og tækja og aðila skv. 1. mgr. tekur einnig til þeirrar þjónustu sem veitt er.

XVI. og XVII. kafli skulu gilda óháð 1. mgr.

Ráðherra ákveður að hve miklu leyti lög þessi og reglugerðir settar samkvæmt þeim gilda utan íslensks yfirráðasvæðis og um loftfar skráð í þriðja ríki sem starfrækt er af aðila sem er með höfuðstöðvar eða aðalaðsetur á Íslandi og lýtur eftirliti Samgöngustofu að hluta eða öllu leyti á grundvelli samnings við skráningarríki. Sama á við hvað varðar loftfar skráð hér á landi sem starfrækt er af aðila sem er með höfuðstöðvar eða aðalaðsetur í erlendu ríki og lýtur eftirliti erlends stjórnvalds að hluta eða öllu leyti á grundvelli samnings við Samgöngustofu.

3. gr.

Orðskýringar.

Merking orða og hugtaka í lögum þessum, að undanskildum XVII. kafla, er sem hér segir:

1. *Almannaflyg*: Borgaralegt flug loftfars annað en flutningaflug, og sérstök starfræksla í ábataskyni, hvort sem er reglubundið eða óreglubundið.
2. *Almenningsflug*: Allt flug annað en ríkisflug, þ.m.t. almannaflyg og starfræksla í ábataskyni.
3. *Alþjóðlegar kröfur og ráðlagðar starfsvenjur*: Alþjóðlegar kröfur og ráðlagðar starfsvenjur sem Alþjóðaflugmálastofnunin hefur samþykkt í samræmi við 37. gr. Chicago-samningsins.
4. *Áframhaldandi lofthæfi*: Allt ferlið sem tryggir að loftfar uppfylli ávallt, á þeim tíma sem það er starfrækt, gildandi kröfur um lofthæfi og sé öruggt í starfrækslu.
5. *Búnaður til að fjarstýra ómönnuðu loftfari*: Hvers konar mælar, búnaður, kerfi, tækjabúnaður, fylgihlutir, hugbúnaður eða aukabúnaður sem er nauðsynlegur fyrir örugga starfrækslu ómannaðs loftfars og er ekki hluti af eða hafður um borð í ómannaða loftfarinu.
6. *EASA-loftfar*: Loftfar sem fellur undir gildissvið EASA-reglugerðarinnar.
7. *EASA-reglugerðin*: Reglugerð Evrópuþingsins og ráðsins (ESB) 2018/1139 frá 4. júlí 2018 um sameiginlegar reglur um almenningsflug og um stofnun Flugöryggisstofnunar Evrópusambandsins og um breytingu á reglugerðum (EB) nr. 2111/2005, (EB) nr. 1008/2008, (ESB) nr. 996/2010 og (ESB) nr. 376/2014 og tilskipunum Evrópuþingsins og ráðsins 2014/30/ESB og 2014/53/ESB og um niðurfellingu á reglugerðum Evrópuþingsins og ráðsins (EB) nr. 552/2004 og (EB) nr. 216/2008 og reglugerð ráðsins (EBE) nr. 3922/91 eins og hún er tekin upp í samninginn um Evrópska efnahagssvæðið, með þeim aðlögunum sem leiðir af ákvörðun sameiginlegu EES-nefndarinnar og bókun 1 um altæka aðlögun, með síðari breytingum.
8. *EASA-ríki*: Aðildarríki Evrópusambandsins og þau Evrópuríki sem taka þátt í starfsemi Flugöryggisstofnunar Evrópusambandsins (EASA) á grundvelli 129. gr. EASA-reglugerðarinnar.
9. *Fjarflugmaður*: Einstaklingur sem ber ábyrgð á öruggu flugi ómannaðs loftfars með því að stjórna stýrikerfi loftfarsins, annaðhvort handvirkt eða, ef ómannaða loftfarið flýgur sjálfvirkt, með því að fylgjast með stefnu þess og vera reiðubúinn að grípa inn í og breyta stefnunni hvenær sem er.

10. *Flugleiðsöguþjónusta*: Flugumferðarþjónusta, fjarskipta-, leiðsögu- og kögunarþjónusta, veðurþjónusta fyrir flugleiðsögu og upplýsingaþjónusta flugmála.
11. *Flugrekandi/umráðandi loftfars*: Einstaklingur eða lögaðili sem starfrækir eða hefur í hyggju að starfrækja loftfar.
12. *Flugverji*: Einstaklingur sem flugrekandi tilnefnir til að gegna skyldustörfum um borð í loftfari.
13. *Flugvöllur*: Tiltekið svæði á landi eða á vatni, á föstu eða fljótandi mannvirki á landi eða úti fyrir strönd, þ.m.t. allar byggingar, mannvirki og búnaður, sem ætlað er að nokkru eða öllu leyti til afnota við komur og brottfarir loftfara og hreyfingar þeirra á jörðu niðri.
14. *Flugöryggisstofnun Evrópusambandsins*: Stofnun Evrópusambandsins, stofnuð á grundvelli EASA-reglugerðarinnar, sem Ísland á aðild að í gegnum samninginn um Evrópska efnahagssvæðið.
15. *Flutningaflug*: Starfræksla loftfars sem felur í sér flutninga á farþegum, vörum eða pósti gegn greiðslu eða annars konar gjaldi.
16. *Framleiðsluvara*: Loftfar, hreyfill eða loftskrúfa.
17. *Fyrirtæki*: Einstaklingur eða lögaðili, hvort sem hann stundar viðskipti í ábataskyni eða ekki, eða hvers konar opinber stofnun, hvort heldur hún hefur réttarstöðu lögaðila eða ekki.
18. *Geðvirk efni*: Alkóhól, ópíumefni, kannabísefni, róandi lyf og svefnlyf, kókaín, önnur geðörvandi lyf, ofskynjunarlyf og rokgjörn leysiefni en að undanskildu koffíni og tóbaki.
19. *Hindrun*: Allir fastir, hvort heldur til bráðabirgða eða frambúðar, og hreyfanlegir hlutir, eða hlutar þeirra sem:
 - a. eru staðsettir á svæði ætluðu til hreyfinga loftfara á jörðu niðri, eða
 - b. ná hærra en skilgreindur flötur sem er ætlaður til að vernda loftför á flugi, eða
 - c. eru utan þessara skilgreindu flata og hafa verið metnir hættulegir flugumferð.
20. *Hæfur aðili*: Vottaður lögaðili eða einstaklingur sem Flugöryggisstofnun Evrópusambandsins eða lögbært landsyfirvald kann að fela tiltekin verkefni sem tengjast vottun og eftirliti samkvæmt lögum þessum eða reglugerðum settum á grundvelli þeirra, undir eftirliti og á ábyrgð Flugöryggisstofnunarinnar eða hins lögbæra landsyfirvalds.
21. *Hættulegur varningur*: Hlutir eða efni sem geta stofnað heilbrigði, öryggi, eignum eða umhverfinu í hættu og er að finna í skránni yfir hættulegan varning í tæknilegu fyrirmælunum eða eru flokkuð í samræmi við þessi fyrirmæli. Með tæknilegum fyrirmælum er átt við síðustu gildu útgáfu fyrirmæla Alþjóðaflugmálastofnunarinnar um öruggan flutning hættulegs varnings með flugi, þar á meðal viðbótarefni og breytingar sem samþykktar hafa verið af stofnuninni.
22. *Höfuðstöðvar*: Aðalskrifstofa eða skráð skrifstofa fyrirtækis þar sem aðalfjármálastarfsemi og rekstrarstjórnun fer fram.
23. *Loftfar*: Sérhvert tæki sem haldist getur á flugi vegna verkana loftsins, annarra en loftpúða-áhrifa við yfirborð jarðar.
24. *Lögbær stjórnvöld*: Lögbært landsyfirvald í ríki og Flugöryggisstofnun Evrópusambandsins, hvort um sig eða saman, eftir atvikum.
25. *Lögbært landsyfirvald*: Einn eða fleiri aðilar sem tilnefndir eru af ríki og hafa nauðsynlegar heimildir og er falin ábyrgð á vottun, eftirliti og framfylgd í samræmi við lög og reglugerðir. Lögbært landsyfirvald hér á landi er Samgöngustofa nema annað sé tekið fram.
26. *Ómannað loftfar*: Hvers kyns loftfar sem er starfrækt eða hannað fyrir flug með sjálfstýringu eða fjarstýribúnaði án flugmanns um borð og, ef við á, búnaðurinn til að fjarstýra því.
27. *Óuppsettur búnaður*: Hvers konar mælar, búnaður, kerfi, tækjabúnaður, fylgihlutir, hugbúnaður eða aukahlutir sem flugrekandi tekur með um borð í loftfar, sem telst ekki hlutur, og sem eru notaðir eða ætlaðir til notkunar við starfrækslu eða stjórn loftfars, og auka líkurnar á því að farþegar komist lífs af eða gæti haft áhrif á örugga starfrækslu loftfarsins.
28. *Rekstraraðili flugvallar*: Lögaðili eða einstaklingur sem starfrækir eða hefur í hyggju að starfrækja einn flugvöll eða fleiri.

29. *Sérstök starfræksla*: Öll starfræksla önnur en flutningaflug þar sem loftfarið er notað fyrir sérstaka starfsemi eins og landbúnað, byggingarstarfsemi, ljósmyndun, landmælingar, athuganir, eftirlit úr lofti, auglýsingaflug og viðhaldsprófunarflug.
30. *Starfræksla loftfars í ábataskyni*: Hvers konar starfræksla loftfars gegn greiðslu eða annars konar gjaldi fyrir almenning eða samkvæmt samningi milli flugrekanda/umráðanda loftfars og viðskiptavinar þar sem sá síðarnefndi stjórnar flugrekanda/umráðanda ekki með neinum hætti.
31. *Viðhald*: Hvert eftirtalinna atriði, eitt sér eða sambland þeirra: grannskoðun, viðgerð, skoðun, endurnýjun, breyting eða lagfæring á galla í loftfari eða íhlut, að undanskilinni fyrirflugsskoðun.
32. *Vottorð*: Hvers konar vottorð, samþykki, skírteini, heimild, staðfestingarvottorð eða annað skjal sem gefið er út í framhaldi af vottun sem staðfestir samræmi við viðeigandi kröfur.
33. *Vottun*: Hvers konar viðurkenning í samræmi við lög þessi sem byggist á viðeigandi mati á því hvort andlag vottunar uppfyllir viðeigandi kröfur með útgáfu viðeigandi vottorðs til staðfestingar á því.
34. *Vottunarforskriftir*: Tæknistaðlar, sem aðili má nota vegna vottunar og Flugöryggisstofnun Evrópusambandsins hefur samþykkt, þar sem tilgreindar eru aðferðir til að staðfesta samræmi við stjórnvaldsfyrirmæli og kröfur í lögum.
35. *Yfirlýsing*: Hvers konar skrifleg yfirlýsing sem er gerð í samræmi við lög þessi og er á ábyrgð lögaðila eða einstaklings sem staðfestir að viðeigandi kröfur er varða andlag yfirlýsingarinnar séu uppfylltar.

Almenn ákvæði

- [Stjórnsýsla](#)
- [Málsmeðferðarreglur](#)
- [Gjalda- og skattaákvæði](#)

Stjórnsýsla

Misjafnt er eftir efni og umfangi frumvarpa hvernig þeim er kaflaskipt en ekki er þörf á kaflaskiptingu í stuttum frumvörpum, sjá nánari umfjöllun um [kafla](#). Í lögum má finna ýmiss konar ákvæði, m.a. undir kaflafyrirsögninni **Almenn ákvæði**, og dæmi eru um sérstaka kafla sem bera fyrirsögnina **Stjórnsýsla**. Í ýmsum lögum er í sérstökum kafla kveðið á um helstu réttindi og skyldur sem lögin fela í sér, sbr. IV. kafla sveitarstjórnarlaga, nr. 138/2011, um réttindi og skyldur sveitarstjórnarmanna.

Um skiptingu málefna eftir ráðuneytum fer samkvæmt forsetaúrskurði um skiptingu stjórnarmálefna milli ráðuneyta í Stjórnarráði Íslands.

Ef málefni frumvarps varðar einn ráðherra ber ekki að tilgreina hvaða ráðherra er um að ræða. Skál þá t.d. segja „ráðherra“ í stað „dómsmálaráðherra“. Þannig er mögulegt að flytja málefni á milli ráðuneyta án lagabreytingar, sbr. 15. gr. stjórnarskrárinnar, nr. 33/1944. Snerti frumvarp málefnasvið fleiri ráðherra getur verið nauðsynlegt að tilgreina þá nánar og tengja málefnasviðum, svo sem „ráðherra sveitarstjórnarmála“.

Nauðsynlegt getur verið að hafa sérstakan kafla um eftirlit með framkvæmd laga ef það er falið sérstökum eftirlitsstofnunum.

Stundum er ýmsum ákvæðum safnað saman í lokakafla undir kaflaheitinu **Ýmis ákvæði**. Þar eru t.d. ákvæði sem kveða á um reglugerðarheimildir, gildistöku og lagaskil.

Málsmeðferðarreglur

Í ákveðnum tilvikum hefur verið talin þörf á að setja þrengri málsmeðferðarreglur en fram koma í stjórnsýslulögum, t.d. um kærufresti. Þá er mikilvægt að þrengri regla sé skýr og æskilegt að gerð sé grein fyrir ástæðum þess að talin sé þörf á að fara aðra leið en stjórnsýslulög gera ráð fyrir í greinargerð með frumvarpinu.

Óþarfi er að endurtaka málsmeðferðarreglur stjórnsýslulaga í öðrum lögum.

Dæmi um kæruheimildir, fresti og réttaráhrif:

Stjórnsýslulög, nr. 37/1993.

VII. KAFLI Stjórnsýslukæra.

26. gr.

Kæruheimild.

Aðila máls er heimilt að kæra stjórnvaldsákvörðun til æðra stjórnvalds til þess að fá hana fellda úr gildi eða henni breytt nema annað leiði af lögum eða venju.

Ákvörðun, sem ekki bindur enda á mál, verður ekki kærð fyrir en málið hefur verið til lykta leitt.

27. gr.

Kærufrestur.

Kæra skal borin fram innan þriggja mánaða frá því að aðila máls var tilkynnt um stjórnvaldsákvörðun, nema lög mæli á annan veg.

Þar sem lögmælt er að birta skuli ákvörðun með opinberum hætti hefst kærufrestur eftir fyrstu birtingu sé ákvörðunin birt oftár.

Þegar aðili fer fram á rökstuðning skv. 21. gr. hefst kærufrestur ekki fyrir en rökstuðningur hefur verið tilkynntur honum.

Þegar aðili óskar eftir endurupptöku máls innan kærufrests rofnar kærufresturinn. Hafni stjórnvald að taka mál til meðferðar á ný heldur kærufrestur áfram að líða að nýju frá þeim tíma þegar sú ákvörðun er tilkynnt aðila.

Kæra telst nógu snemma fram komin ef bréf, sem hefur hana að geyma, er komið til æðra stjórnvalds eða afhent pósti áður en fresturinn er liðinn.

Áður en kærufrestur rennur út er æðra stjórnvaldi heimilt í sérstökum tilvikum að lengja kærufrest.

28. gr.

Kæra berst að liðnum kærufresti.

Hafi kæra borist að liðnum kærufresti skal vísa henni frá, nema:

1. afsakanlegt verði talið að kæran hafi ekki borist fyrir, eða
2. veigamiklar ástæður mæla með því að kæran verði tekin til meðferðar.

Kæru skal þó ekki sinnt ef meira en ár er liðið frá því að ákvörðun var tilkynnt aðila.

29. gr.

Réttaráhrif kærðrar ákvörðunar.

Stjórnsýslukæra frestar ekki réttaráhrifum ákvörðunar.

Æðra stjórnvaldi er þó heimilt að fresta réttaráhrifum hinnar kærðu ákvörðunar meðan kæra er til meðferðar þar sem ástæður mæla með því.

Ákvæði 1. og 2. mgr. gilda þó ekki þar sem lög mæla fyrir á annan veg.

Ákveða skal svo fljótt sem við verður komið hvort fresta skuli réttaráhrifum kærðrar ákvörðunar.

30. gr.

Málsmeðferð í kærumáli.

Við meðferð kærumáls skal fylgja ákvæðum II.–VI. og VIII. kafla laganna eftir því sem við getur átt.

Heimilt er að ákveða að mál skuli flutt munnlega ef það er sérstaklega vandasamt og ætla má að það upplýsist betur með þeim hætti.

31. gr.

Form og efni úrskurða í kærumáli.

Úrskurður æðra stjórnvalds í kærumáli skal ávallt vera skriflegur og skulu eftirtalin atriði m.a. koma fram á stuttan og glöggan hátt:

1. Kröfur aðila.
2. Efni það sem til úrlausnar er, þar á meðal hin kærða ákvörðun.
3. Stutt yfirlit um málsatvik og ágreiningsefni málsins.
4. Rökstuðningur fyrir niðurstöðu máls skv. 22. gr.
5. Aðalniðurstöðu skal draga saman í lok úrskurðar í sérstakt úrskurðarorð.

Gjalda- og skattaákvæði

Ef setja á heimild til gjaldtöku í lög þarf að greina á milli þjónustugjalda og skatta. Almennt er óheimilt að taka gjald fyrir lögmælt opinbera þjónustu nema skýr lagaheimild sé til þess. Þeim mun „lögbundnari“ sem þjónusta er því þrengri heimildir eru til gjaldtöku án lagaheimildar.

Helsta sjónarmið um þjónustugjöld sem hafa þarf í huga er afmörkun, þ.e. stjórnvaldi er fram-selt vald til að ákveða fjárhæð gjalds. Þá er brýnt að þeir kostnaðarliðir sem þjónustugjaldi er ætlað að standa undir séu skýrt tilgreindir. Skilyrði gjaldtöku er að tiltekin þjónusta sé látin í té og ákvörðun um fjárhæð þjónustugjalda má ekki byggjast á skattalegum sjónarmiðum um almenna tekjuöflun. Ákvörðun um fjárhæð þjónustugjalds verður að byggjast á traustum útreikningi á þeim kostnaði sem almennt hlýst af því að veita þjónustuna. Einungis er heimilt að taka gjald fyrir kostnaði sem tengist efnislega þeirri þjónustu sem tilgreind er í gjaldtöku-heimild. Bein tenging verður að vera á milli þjónustu sem látin er í té og gjaldtöku fyrir hana. Þjónustugjald má ekki nema hærri fjárhæð en nægir til þess að standa straum að hluta eða öllu leyti af kostnaði við að veita þjónustuna.

Helstu sjónarmið sem verður að hafa í huga varðandi skatta eru að lög skulu kveða skýrt á um fjárhæð skatts og skattskyldu. Ekki er heimilt að fela stjórnvöldum ákvörðun um hvort leggja skuli á skatt, breyta honum eða fella hann niður, sbr. 77. gr. stjórnarskrárinnar.

Refsiákvæði

- [Lögbundnar refsheimildir](#)
- [Framsetning](#)
- [Tilraun eða hlutdeild](#)
- [Fullframningarstig brots](#)
- [Ásetningur eða gáleysi](#)
- [Refsiábyrgð lögaðila](#)
- [Svipting réttinda og upptaka eigna](#)
- [Stjórnsýslusektir](#)

Meginreglan um lögbundnar refsheimildir felst í að kveðið sé á um refsiverða háttsemi og viðurlög við henni í lögum. Nauðsynlegt er að leggja mat á hvaða háttsemi skuli vera refsiverð og hvaða viðurlögum eigi að beita. Þá ber að hafa í huga að beita refsingum í hófi og því aðeins að önnur vægari úrræði nægi ekki til að tryggja eftirfylgni við lög. Vísiregla er að einungis beri að leggja á refsingu vegna alvarlegra brota. Einnig þarf að meta hvort þeir hagsmunir sem vernda á séu nægilega mikilvægir til að þeir réttlæti refsingu. Ef brot gegn lögum varðar einnig öðrum viðurlögum, svo sem stjórnsýslusektum, þarf að skilgreina hvaða brot sætir refsingum og hvaða brot varðar stjórnsýslusektum.

Lögbundnar refsheimildir

Meginreglan um lögbundnar refsheimildir er að beita ekki íþyngjandi reglum gagnvart borgurunum nema þær hafi verið í lögum á þeim tíma sem verknaður var framinn. Með því er einnig áskilið að borgaranum sé ljóst að verknaður, athöfn eða athafnaleyfi sé andstætt lögum og refsivert. Hann á því rétt á að vita fyrir fram til hvers ríkisvaldið ætlast af honum til að geta hegðað sér í samræmi við gildandi lög og reglur. Í þessu felst einnig rík krafa til efnis og texta laga þannig að unnt sé að byggja refsikröfu fyrir dómstólum á verknaðarlýsingu laga, en dómstólar gera stranga kröfu um skýrleika refsheimilda.

Framsetning

Leggja þarf áherslu á að verknaðarlýsing refsíákvæða sé skýr og vel skilgreind sem og þau viðurlög sem við háttseminni liggja. Forðast ber að orða refsheimildir almennt.

Tilraun eða hlutdeild

Ef tilraun til brots eða hlutdeild í því á að vera refsiverð skal tiltaka það sérstaklega í refsíákvæði. Dæmi um orðalag: „Tilraun til brots eða hlutdeild í brotum samkvæmt grein þessari er refsiverð eftir því sem segir í almennum hegningarlögum.“

Fullframningarstig brots

Nauðsynlegt getur verið að setja sérákvæði í lög um fullframningarstig.

Ásetningur eða gáleysi

Fyrir verknað verður aðeins refsað ef hann er saknæmur, hvort sem hann er unninn af ásetningi eða gáleysi. Mæla þarf sérstaklega fyrir um í lagatexta ef refsá á fyrir gáleysisbrot.

Refsiábyrgð lögaðila

Unnt er að setja sjálfstæða lýsingu á ábyrgð lögaðila í lög ef setja á önnur skilyrði en kveðið er á um í almennum hegningarlögum. Einfaldast er þó að vísa til II. kafla A almennra hegningarlaga, nr. 19/1940, en þar er mælt fyrir um skilyrði refsíábyrgðar. Saknæmrar háttsemi fyrirsvarsmanns eða starfsmanns lögaðila er þá krafist.

Svipting réttinda og upptaka eigna

Ef brot gegn lögum varða sviptingu réttinda og/eða upptöku eigna má vísa til viðeigandi ákvæða í almennum hegningarlögum. Einnig er unnt að hafa ákvæði um upptöku í sérlögum ef önnur skilyrði eiga að gilda en mælt er fyrir um í almennum hegningarlögum.

Stjórnsýslusektir

Gera verður skýran greinarmun á stjórnsýsluviðurlögum annars vegar og refsiviðurlögum hins vegar. Meta þarf hverju sinni nauðsyn þess að veita stjórnvaldi lagaheimild til að beita þeim stjórnsýsluviðurlögum sem felast í stjórnsýslusektum.

Lög um náttúruvernd, nr. 60/2013.

XV. KAFLI

Þvingunarúrræði og viðurlög.

87. gr.

Áskorun, fyrirmæli um úrbætur, dagsektir o.fl.

Ef brotið er gegn fyrirmælum laga þessara eða stjórnvaldsfyrirmæla sem sett eru á grundvelli þeirra getur Umhverfisstofnun beint áskorun til viðkomandi aðila um að láta af ólögmætri athöfn eða athafnaleysi.

Umhverfisstofnun getur lagt fyrir framkvæmdaraðila sem valdið hefur náttúruspjöllum með framkvæmd, sem brýtur í bága við ákvæði laganna, stjórnvaldsfyrirmæla sem sett eru á grundvelli þeirra eða leyfa sem stofnunin veitir samkvæmt lögnum, að bæta úr þeim, t.d. að afmá jarðrask og lagfæra gróðurskemmdir. Ef um er að ræða framkvæmd sem framkvæmdaleyfi eða byggingarleyfi hefur verið veitt til skal Umhverfisstofnun hafa samráð við skipulagsfulltrúa eða byggingarfulltrúa viðkomandi sveitarfélags áður en slík fyrirmæli eru gefin út. Veita skal hæfilegan frest til úrbóta. Krafa um úrbætur má ekki vera ósanngjörn með tilliti til kostnaðar, eðlis og umfangs tjónsins og stöðu og sakar hins brotlega. Ákvæði þessarar málsgreinar gilda ekki um umhverfistjón sem fellur undir lög um umhverfisábyrgð.

Ef aðili verður ekki við áskorun eða fyrirmælum Umhverfisstofnunar samkvæmt lögum þessum innan tiltekins frests er heimilt að ákveða honum dagsektir, allt að 500.000 kr., þar til úr er bætt. Dagsektir renna í ríkissjóð. Ráðherra getur í reglugerð breytt upphæð dagsekta í samræmi við verðlagsþróun. Dagsektir má innheimta með fjárnámi.

Heimilt er að láta vinna verk á kostnað hins vinnuskylda ef fyrirmæli um framkvæmd eru vanrækt og skal sá kostnaður þá greiddur til bráðabirgða úr ríkissjóði sem innheimtir hann síðar hjá hlutaðeigandi. Kostnað má innheimta með fjárnámi.

88. gr.

Stöðvun athafna og framkvæmda.

Umhverfisstofnun, þar á meðal landvörðum og þjóðgarðsvörðum, er heimilt að stöðva fólk og farartæki ef það er nauðsynlegt til að koma í veg fyrir brot á ákvæðum laga þessara um umferð. Sömu heimild hafa þeir sem falið er eftirlit á náttúruverndarsvæði á grundvelli 2. mgr. 85. gr. en þá aðeins innan viðkomandi svæðis.

Umhverfisstofnun er heimilt að stöðva framkvæmdir og athafnir sem brjóta gegn lögum þessum ef áskorun skv. 1. mgr. 87. gr. er ekki sinnt. Ef um er að ræða framkvæmd sem er framkvæmdaleyfis- eða byggingarleyfisskyld skal Umhverfisstofnun hafa samráð við skipulagsfulltrúa eða byggingarfulltrúa viðkomandi sveitarfélags áður en heimildinni er beitt.

Umhverfisstofnun er heimilt að stöðva tafarlaust:

- framkvæmd eða athöfn sem leyfisskyld er samkvæmt lögum þessum en hafin hefur verið án þess að leyfi sé fengið fyrir henni,
- framkvæmd eða athöfn ef Umhverfisstofnun telur að af henni stafi yfirvofandi hættu á verulegu tjóni á náttúru Íslands og að aðgerð þoli enga bið. Stöðvun samkvæmt þessum staflíð getur gilt í allt að tvær vikur.

Ef þörf krefur er lögreglu skylt að aðstoða við stöðvun athafna og framkvæmda samkvæmt þessari grein.

89. gr.

Breyting og afturköllun leyfis.

Umhverfisstofnun getur afturkallað leyfi samkvæmt lögum þessum ef skilyrðum þeirra er ekki fullnægt. Áður skal stofnunin veita leyfishafa skriflega aðvörun og frest til úrbóta.

Umhverfisstofnun er heimilt að breyta skilyrðum leyfis, setja ný skilyrði eða afturkalla leyfi ef það er nauðsynlegt til að koma í veg fyrir verulegt, ófyrirséð tjón á náttúru Íslands.

Þegar tekin er ákvörðun á grundvelli 2. mgr. skal taka tillit til kostnaðar sem breyting eða afturköllun hefur í för með sér fyrir leyfishafa og annarra áhrifa, jákvæðra og neikvæðra, sem af ákvörðuninni mun leiða.

90. gr.

Refsiábyrgð.

Það varðar mann sektum eða fangelsi allt að tveimur árum ef:

- a. hann framkvæmir eða aðhefst í heimildarleysi nokkuð það sem leyfis eða undanþágu er krafist til samkvæmt lögum þessum eða stjórnvaldsfyrirmælum settum á grundvelli þeirra,
- b. hann brýtur ákvæði 1. mgr. 28. gr., 31. gr., 4. mgr. 38. gr., 62. gr., 71. gr. eða 72. gr. eða stjórnvaldsfyrirmæli sett á grundvelli þeirra.

Nú hljótask af broti skv. 1. mgr. alvarleg spjöll á náttúru landsins og skal maður þá sæta sektum, að lágmarki 350.000 kr., eða fangelsi allt að fjórum árum, nema brot teljist meiri háttar svo að það varði refsingu skv. 179. gr. almennra hegningarlaga. Lágmarksfjárhæð sekta skal taka mánaðarlegum breytingum samkvæmt vísitölu neysluverðs.

Brot skv. 1. og 2. mgr. varða mann refsíábyrgð ef þau eru framin af ásetningi eða gáleysi.

Gera má lögaðila sekt vegna brots skv. 1. eða 2. mgr. óháð sök fyrirsvarsmanns lögaðilans, starfsmanns hans eða annars á hans vegum í starfsemi lögaðilans. Verður lögaðila gerð refsing þó að ekki verði staðreynt hver þessara aðila hafi átt í hlut. Refsiábyrgð stjórnvalda er bundin sömu skilyrðum, enda hafi verið framið brot skv. 1. eða 2. mgr. í starfsemi sem telst vera sambærileg starfsemi einkaaðila.

Tilraun til brota og hlutdeild í brotum skv. 1. og 2. mgr. eru manni refsiverð eftir því sem segir í almennum hegningarlögum.

Þegar alvarleg spjöll verða á náttúru landsins við framningu brots skv. 31. gr. eða brot gegn því ákvæði telst sérlega vítavert að öðru leyti má gera upptækt með dómi vélknúið ökutæki sem notað hefur verið við framningu brots, nema ökumaður hafi notað ökutækið í algeru heimildarleysi. Ökutæki sem gert er upptækt skal vera eign ríkissjóðs. Hafi einhver beðið tjón við brotið skal hann þó eiga forgang til andvirðisins ef bætur fást ekki á annan hátt.

Reglugerðarheimildir

Meta þarf hverju sinni hvort einstök efnisatriði eigi heima í lögum eða hvort nægilegt sé að ráðherra setji um þau ákvæði í reglugerð með stoð í lögum. Því næst þarf að huga að orðalagi reglugerðarheimildarinnar. Gæta þarf að því hvort hún eigi að vera almenn eða sértæk. Almennt ákvæði um að ráðherra setji nánari reglur um framkvæmd laganna kann að vera ófullnægjandi, einkum þegar um er að ræða íþyngjandi reglur fyrir borgarana. Reglugerðir sem settar eru á grundvelli almennra reglugerðarheimilda geta vakið vafa um hvort reglugerð hafi nægilega lagastoð. Þá verður að hafa í huga að mjög almennt framsal á löggjafarvaldi ber ekki vitni um ígrundað mat löggjafans á nauðsyn þess að veita ráðherra virka hlutdeild í löggjafarstarfinu á tilteknu sviði. Almennt má því segja að heppilegra sé að reglugerðarheimildir séu sértækar að efni þannig að þær lúti að afmörkuðum atriðum.

Æskileg framsetning reglugerðarheimilda er að tiltaka í einu lagaákvæði þau atriði sem setja á reglugerð um og hafa ákvæðið aftarlega í lögnum með greinarfyrirsögninni *Reglugerðarheimild*. Þannig fæst skýr yfirsýn yfir reglugerðarheimildir viðkomandi laga. Þá þarf að huga vel að því hvort skylda eigi ráðherra til að setja reglugerð eða hvort hann hafi val, sbr. orðalagið „ráðherra skal setja reglugerð“, „ráðherra setur reglugerð“ eða „ráðherra er heimilt að setja reglugerð“. Gæta skal samræmis í orðalagi reglugerðarákvæða. Sé um mörg ákvæði að ræða er æskilegt að flokka saman skylduákvæðin annars vegar og heimildarákvæðin hins vegar, sbr. dæmi neðar á síðunni.

Loks er mikilvægt að vanda vel texta í greinargerð enda eru fjölmörg dæmi um það úr dómum Hæstaréttar og álitum umboðsmanns Alþingis að upplýsingar úr lögskýringargögnum hafi haft áhrif við túlkun reglugerðarheimilda.

Lög um sjúklingatryggingu, nr. 47/2024.

15. gr.

Reglugerðarheimild.

Ráðherra setur í reglugerð nánari ákvæði um fjárhæð iðgjalds, sbr. 1. mgr. 9. gr. Fjárhæðin skal taka mið af fjölda mála og áætluðum kostnaði við bótagreiðslur og afgreiðslu mála. Þá skal hún einnig miðast við áhættustuðul og umfang heilbrigðisþjónustu.

Ráðherra er heimilt að setja í reglugerð nánari ákvæði um framkvæmd laga þessara um:

- Skilyrði og framkvæmd niðurfellingar tryggingar, sbr. 3. mgr. 9. gr.
- Skilyrði og framkvæmd endurkröfu, sbr. 4. mgr. 9. gr.

Lög um loftferðir, nr. 80/2022.

20. gr.

Reglugerðarheimild.

Ráðherra skal setja reglugerð til að innleiða EASA-reglugerðina eins og hún er tekin upp í viðauka XIII við samninginn um Evrópska efnahagssvæðið.

Ráðherra er heimilt að setja í reglugerð nánari ákvæði um:

- a. kröfur til lögbærs landsyfirvalds, þ.m.t. stjórnkerfis, tilfanga, aðstöðu og búnaðar, starfsfólks, þjálfunar, verklags, framkvæmdar og tilhögunar eftirlits, vöktunar og vottunar eftirlitsskyldra aðila, flokkunar og meðhöndlunar frávika og framfylgdarráðstafana; upplýsingaöryggi, skráahald og skýrslugjöf um starfsemi lögbærs landsyfirvalds,
- b. verkefni, eftirlit og samstarf Samgöngustofu, Flugöryggisstofnunar Evrópusambandsins og Eftirlitsstofnunar EFTA, þar á meðal miðlun upplýsinga og gagna; tilkynninga; tilhögun og afmörkun eftirlits; upplýsingaöryggi og varnir gegn hvers kyns hættu sem ógna kann öryggi upplýsingakerfa,
- c. ráð sem ráðherra skipar skv. 9. gr.,
- d. samevrópsk gagnasöfn og gagnagrunna, þar á meðal þær upplýsingar sem skylt er að skrá; afmörkun þeirra aðila sem skylt er að miðla upplýsingum til skráningar í gagnasöfnin; upplýsingaöryggi og vernd persónuupplýsinga, geymslutíma, rétt til aðgangs og takmarkanir á rétti til að leiðrétta eða eyða upplýsingum úr gagnasafni eða gagnagrunni,
- e. þá aðstoð sem Flugöryggisstofnun Evrópusambandsins veitir Eftirlitsstofnun EFTA, þar á meðal á sviði úttekta og vöktunar á lögbærum landsyfirvöldum, við meðhöndlun frávika og úrræði til framfylgdar,
- f. þá aðstoð sem Flugöryggisstofnun Evrópusambandsins veitir lögbærum landsyfirvöldum, þ.m.t. á sviði framkvæmdar samninga við þriðja ríki,
- g. tilfærslu eftirlits og framsal eftirlits,
- h. samlag evrópsks eftirlitsfólks, þ.m.t. kröfur er lúta að hæfni og reynslu eftirlitsfólks til þátttöku; verklag við að óska eftir eða leggja samlagi til eftirlitsfólk,
- i. þóknanir og gjöld Flugöryggisstofnunar Evrópusambandsins,
- j. framkvæmd tilfærslu eftirlits, þar á meðal skilyrði fyrir tilfærslu verkefna og eftirlits og afmörkun og umfang þeirra verkefna og eftirlits sem heimilt er að færa; málsmeðferð, samráð og upplýsingagjöf; hæfnismat; ráðstafanir, samkomulag eða samning um tilfærslu verkefna og eftirlits, skráningu samnings um tilfærslu verkefna og eftirlits og önnur skilyrði sem uppfylla þarf og leiðir af alþjóðlegum kröfum,
- k. kröfur til vottunar hæfra og viðurkenndra aðila, þ.m.t. hæfni, færni og óhlutdrægni, aðstöðu og búnaðar; ábyrgð hæfra og viðurkenndra aðila, gildissvið vottunar hæfra og viðurkenndra aðila og réttindi samfara vottun og eftirlits með þeim,
- l. efnisþætti landsáætlunar um flugöryggi, efnisþætti aðgerðaáætlunar á sviði flugöryggis og efnisþætti viðbragðsáætlunar vegna flugslysa, mat á hverri öryggisáhættu; markmiðssetningu, samráð við hagsmunaaðila, birtingu og upplýsingamiðlun og samstarf við Flugöryggisstofnun Evrópusambandsins, þ.m.t. tilkynningar til stofnunarinnar.

Lög um opinber fjármál, nr. 123/2015.

67. gr.

Reglugerðarheimild.

Ráðherra skal í reglugerð mæla fyrir um nánari framkvæmd laga þessara, þar á meðal um:

1. framsetningu og sundurliðun fjármálaáætlunar, sbr. 5. gr.,
2. nánari undirbúning og framkvæmd viðræðna, sbr. 11. gr.,

3. skilgreiningu á málefnasviðum og málaflokkum sem byggist á alþjóðlegum staðli um flokkun gjalda eftir tilteknum efnissviðum, að fengnu áliti reikningsskilaráðs ríkisins, sbr. 16. gr.,
4. gerð og skipan efnispáttu í stefnumótun fyrir einstök málefnasvið og málaflokka, sbr. 20. gr.,
5. gerð og skil tillagna, þ.m.t. um framsetningu þeirra og tímafresti, sbr. 21. og 22. gr.,
6. ráðstöfun fjár úr varasjóði á grundvelli skilyrða sem fram koma í 1. mgr. 24. gr.,
7. flutning fjárheimilda milli ára, sbr. 30. gr.,
8. nánari skyldur og ábyrgð forstöðumanna við framkvæmd fjárlaga, sbr. 35. og 36. gr.,
9. reglur og frekari takmarkanir á leyfilegri sjóðsstöðu og um sjóðsstýringu, sbr. 37. gr.,
10. undirbúning, gerð og eftirlit með samningum, sbr. 40. gr., og styrkjum, sbr. 42. gr.,
11. ráðstöfun eigna ríkisins og um kaup og leigu á fasteignum, sbr. 45. gr.,
12. framkvæmd mats á áhrifum stjórnafrumvarpa og reglugerða, sbr. 66. gr.

Ráðherra setur, að fengnum tillögum Fjársýslu ríkisins, reglugerð um bókhald og launaafgreiðslu einstakra ríkisaðila í A1- og A2-hluta, sbr. 64. gr. Þar skal m.a. koma fram hvaða hlutlægu skilyrði ríkisaðilar þurfi að uppfylla til að þeir geti sjálfir annast færslu bókhalds og launaafgreiðslu, svo sem um starfsmannafjölda eða fjárhagslegt umfang starfsemi.

Þá skal ráðherra setja reglugerð um innri endurskoðun á grundvelli alþjóðlega viðurkenndra staðla, sbr. 65. gr. Þar skal m.a. fjallað um fyrirkomulag innri endurskoðunar, verklagsreglur, skráningu verkferla, viðmið um góða starfshætti og mat á megináhættuþáttum rekstrar.

Innleiðing EES-gerða

- Inngangur
- Hvenær á að innleiða EES-gerðir?
- Lög eða stjórnvaldsfyrirmæli?
- Tilvísun eða umritun?
- Innleiða ber EES-gerð en ekki ESB-gerð
- Meginregla um „hrein“ innleiðingarfrumvörp
- Fyrirsögn innleiðingarfrumvarpa
- Innleiðingarfrumvörp á þingmálaskrá
- Ákvæði innleiðingarfrumvarpa
 - Gildissvið
 - Orðskýringar
 - Lögfesting
 - Eftirlit og viðurlög
 - Heimild til að innleiða undirgerðir með stjórnvaldsfyrirmælum
 - Innleiðingarákvæði
- Greinargerð með innleiðingarfrumvörpum
- Innleiðingartafla
- EES-gagnagrunnur
- Tilkynning til Eftirlitsstofnunar EFTA

Innleiðing EES-gerða

- ⇒ Við innleiðingu reglugerðar þarf að huga að lögfestingarákvæði
- ⇒ Við innleiðingu tilskipunar þarf að huga að innleiðingarákvæði
- ⇒ Huga að ákvæðum um eftirlit og viðurlög
- ⇒ Huga að heimildarákvæði til að innleiða undirgerðir
- ⇒ Huga að innleiðingartöflu við innleiðingu tilskipunar
- ⇒ Rökstyðja í greinargerð ef gengið er lengra í frumvarpi en áskilið er í gerð

Inngangur

Reglugerðir og tilskipanir sem eru teknar upp í EES-samninginn verður alla jafna að innleiða í landsrétt til samræmis við [7. gr. EES-samningsins](#), sbr. [lög um Evrópska efnahagssvæðið, nr. 2/1993](#).

Við gerð frumvarpa til að innleiða EES-gerðir ber auk almennra reglna um vinnslu frumvarpa að fara eftir [3. másl. 1. mgr. 37. gr. laga um þingsköp Alþingis, nr. 55/1991](#), [8. gr. reglna um þinglega meðferð EES-mála](#) og [13. gr. samþykktar ríkisstjórnarinnar um undirbúning og frágang stjórnarfrumvarpa og þingsályktunartillagna](#).

Hvenær á að innleiða EES-gerðir?

Innleiða ber EES-gerð í síðasta lagi á þeim degi sem innleiðingarfrestur samkvæmt gerðinni rennur út eða þegar ákvörðun sameiginlegu EES-nefndarinnar um upptöku hennar öðlast gildi, hvort sem síðar er, t.d. [ráðgefandi álit EFTA-dómstólsins í máli E-11/12](#), 118. mgr. Nauðsynlegt er að huga tímanlega að því að undirbúa innleiðingu í því skyni.

Ákvörðun um upptöku gerðar sem þarf að [innleiða með lögum í EES-samninginn](#) er yfirleitt tekin með stjórnskipulegum fyrirvara skv. 103. gr. hans. Ákvörðunin tekur þá almennt ekki gildi fyrr en fyrirvaranum hefur verið aflétt.

Lög eða stjórnvaldsfyrirmæli?

Svokallaðar móðurgerðir eru oftast innleiddar með lögum en undirgerðir, sem eru samþykktar með stoð í ákvæðum móðurgerða, með stjórnvaldsfyrirmælum. Það er þó ekki einhlítt og meta verður út frá íslenskum rétti hvort innleiða beri gerð með lögum eða hvort unnt sé að gera það með stjórnvaldsfyrirmælum. EES-gerðir verða aðeins innleiddar með stjórnvaldsfyrirmælum ef heimild er til þess í lögum og að því gefnu að það stangist ekki á við stjórnskipulegar lagaáskilnaðarreglur, t.d. [dóm Hæstaréttar Íslands í máli nr. 15/2000](#).

Undirgerðir eru af tvennum toga samkvæmt [sáttmála um starfshætti Evrópusambandsins. Framseldar gerðir](#) (e. delegated acts), sem kveðið er á um í 290. gr. sáttmálans, geta aukið við eða breytt vissum atriðum í móðurgerð ef þau teljast ekki grundvallaratriði. Lögfesta getur þurft framselda gerð ef hún breytir móðurgerð sem hefur verið lögfest. *Framkvæmdargerðum* (e. implementing acts), sem kveðið er á um í 291. gr. sáttmálans, er ætlað að samræma framkvæmd móðurgerða.

Tilvísun eða umritun?

Innleiðing er ýmist með tilvísun eða umritun.

- Í *tilvísunaraðferð* felst að í lögum eða stjórnvaldsfyrirmælum er tekið fram að EES-gerð gildi sem lög eða stjórnvaldsfyrirmæli.
- Við *umritun* eru ákvæði gerðar tekin efnislega upp í lög eða stjórnvaldsfyrirmæli án þess að gerðinni sem slíkri sé ljáð laga- eða stjórnvaldsfyrirmælagildi.

Reglugerðir (e. regulations) skulu teknar sem slíkar upp í landsrétt skv. [a-lið 7. gr. EES-samningsins](#). Þær eru því almennt innleiddar með tilvísun. Um form frumvarpsákvæða sem innleiða reglugerðir með tilvísunum vísast til [umfjöllunar um lögfestingarákvæði](#).

Þar sem innleiða ber reglugerðir „sem slíkar“ er ekki ráðlegt að skipta þeim upp, svo sem með því að innleiða hluta þeirra sem lög og hluta sem stjórnvaldsfyrirmæli. Almennt er ekki tilefni til að endurtaka í frumvarpi fyrirmæli sem koma fram í EES-reglugerð og það kann að vera óheimilt ef með því verður óljóst hvort fyrirmælin byggist á EES-reglugerðinni eða á innlendra löggiöf, t.d. [dóm dómstóls ESB í máli C-541/16, 28. mgr.](#)

Ísland hefur val um form og aðferð við innleiðingu *tilskipana* (e. directives) skv. [b-lið 7. gr. EES-samningsins](#). Þær eru því almennt innleiddar með umritun. Í undantekningartilvikum getur þó verið unnt að innleiða með tilvísun ákvæði í tilskipunum sem eru nógu nákvæm og skýr til að einstaklingar geti öðlast vitneskju um rétt sinn á grundvelli þeirra án frekari útfærslu, svo sem ítarlega viðauka.

Ekki þarf endilega að setja ný ákvæði til að innleiða tilskipunarákvæði ef fyrirbyggjandi lagaákvæði, stjórnvaldsfyrirmæli eða meginreglur laga endurspeгла þau nú þegar. Nauðsynlegt er þó að lagaumgjörðin sé nægilega skýr. Ef tilskipun veitir einstaklingum réttindi verða þeir að geta öðlast vitneskju um inntak þeirra og, eftir því sem við á, byggt á þeim gagnvart stjórnvöldum og fyrir dómstólum. Stjórnsýsluframkvæmd, verklagsreglur eða leiðbeiningar sem skuldbinda ekki stjórnvöld nægja ekki. Efnisleg fyrirmæli í tilskipun verða almennt að endurspeglast í bindandi réttarreglum, en nánari leiðbeiningar og skýringar sem stofna ekki til sjálfstæðra réttinda eða skyldna geta eftir atvikum verið í greinargerð til samræmis við norræna lagahefð, t.d. [dóm dómstóls Evrópubandalaganna í máli C-478/99](#).

Við umritun er ekki gerð krafa um orðréttu upptöku á orðalagi tilskipunar. Orðalag og skipan tilskipunarákvæða má og þarf oft að laga að íslenskrí lagahefð. Þó verður að gæta þess vandlega að innleiðingarákvæði endurspegli réttilega efni tilskipunarinnar. Í því sambandi skiptir m.a. máli hvort tilskipunin kveður á um lágmarkssamræmingu eða fulla samræmingu, enda ræðst svigrúm til frávika af því, þar á meðal til að setja strangari innlendar reglur.

Um kröfur til umritunar tilskipana má vísa nánar til [ráðgefandi álits EFTA-dómstólsins í máli E-15/12](#), 49.–53. mgr., og þeirrar dómaframkvæmdar sem vísað er til þar.

Innleiða ber EES-gerð en ekki ESB-gerð

Þegar ESB-gerðir eru teknar upp í EES-samninginn eru þær jafnan aðlagðar til að taka mið af eðli samningsins og eftir atvikum séraðstæðum EFTA-ríkjanna innan Evrópska efnahagssvæðisins. Innleiða ber gerðir eins og þær eru aðlagðar við upptöku í EES-samninginn.

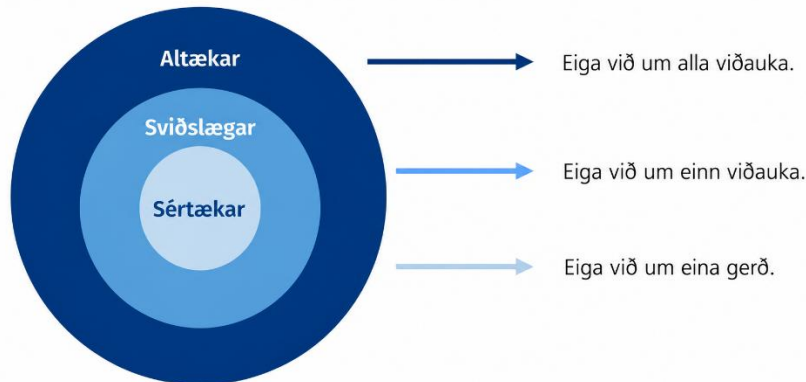
Allar gerðir sem eru teknar upp í viðauka við samninginn sæta *altækum aðlögunum* (e. horizontal adaptations) samkvæmt [bókun 1 við EES-samninginn](#). Þær fela í sér atriði á borð við það að vísanir til yfirráðasvæða og ríkisborgara aðildarríkja Evrópusambandsins eigi við um yfirráðasvæði og ríkisborgara aðildarríkja EES-samningsins.

Gerð kann einnig að sæta *sviðslægum aðlögunum* (e. sectoral adaptations) sem koma fram fremst í þeim viðauka samningsins sem gerð er tekin upp í og eiga við um allar gerðir sem eru teknar upp í þann viðauka.

Í ákvörðun sameiginlegu EES-nefndarinnar um upptöku gerðar kann að vera mælt fyrir um *sértækar aðlaganir* (e. specific adaptations) á viðkomandi gerð sem koma þá fram í þeim

tölulið í viðkomandi viðauka þar sem gerðarinnar er getið. Uppfærða viðauka við samninginn má nálgast á [vef EFTA](#).

Einstaka gerðir eru teknar upp í bókanir við samninginn frekar en viðauka og kunna að sæta aðlögunum sem mælt er fyrir um í viðkomandi bókun.

Meginregla um „hrein“ innleiðingarfrumvörp

Innleiðingarfrumvörp skulu að meginstefnu til aðeins fela í sér þær breytingar sem nauðsynlegar eru til að endurspegla þá EES-skuldbindingu sem við á. Greina ber frá frávikum frá því í greinargerð með frumvarpi, sjá nánar [greinargerð með innleiðingarfrumvörpum](#).

Um meginregluna um „hrein“ innleiðingarfrumvörp vísast nánar til [3. málsl. 1. mgr. 37. gr. laga um þingsköp Alþingis, nr. 55/1991](#), 3. mgr. 13. gr. [samþykktar ríkisstjórnarinnar um undirbúning og frágang stjórnarfrumvarpa og þingsályktunartillagna frá 24. febrúar 2023](#) og [4. mgr. 8. gr. reglna um þinglega meðferð EES-mála](#).

Fyrirsögn innleiðingarfrumvarpa

Fyrirsögn innleiðingarfrumvarpa til nýrra heildarlaga er með hefðbundnu sniði, sjá nánar [fyrirsagnir frumvarpa](#).

Í breytingalagafrumvörpum skal innleiðing gerð ljós með því að hafa textann „EES-reglur“ í efnisgreiningu frumvarpsfyrirsagnarinnar, t.d. „frumvarp til laga um breytingu á lögum um lækningatæki, nr. 132/2020 (EES-reglur)“. Unnt er að hafa annan texta til viðbótar í efnisgreiningu en þó skulu ekki vera fleiri en eitt til þrjú orð í efnisgreiningu.

Innleiðingarfrumvörp á þingmálaskrá

Á þingmálaskrá skal koma fram ef frumvarp felur í sér innleiðingu EES-gerðar. Í breytingalagafrumvörpum skal vera ljóst af efnisgreiningu í frumvarpsfyrirsögn að um innleiðingu er að ræða. Auk þess kemur hún fram í lýsingu á frumvarpinu.

Dæmi um mál innviðaráðherra á þingmálaskrá 157. löggjafarþings 2025–2026:

7. Frumvarp til laga um breytingu á skipalögum, nr. 66/2021 (EES-reglur). Með frumvarpinu er ætlunin að tryggja lagastoð fyrir innleiðingu reglugerðar ESB nr. 391/2009 um sameiginlegar reglur og staðla fyrir stofnanir sem sjá um skipaskoðun og eftirlit og fyrir tilheyrandi starfsemi siglingamálayfirvalda. Innleiðing. Nóvember.

Ákvæði innleiðingarfrumvarpa

- **Gildissvið**

Almennt er ekki tilefni til að hafa gildissviðsákvæði í frumvörpum sem ætlað er að innleiða EES-reglugerðir því að gildissviðið er alla jafna afmarkað í reglugerðunum sjálfum. Gildissviðsákvæði eru stundum nauðsynleg til að endurspegla gildissviðsákvæði í EES-tilskipunum. Ekki er þó tilefni til þess nema það hafi efnislega þýðingu. Sjá nánar [markmið, gildissvið og orðskýringar](#).

- **Orðskýringar**

Almennt er ekki tilefni til að hafa orðskýringarákvæði í frumvörpum sem ætlað er að innleiða EES-reglugerðir því að hugtök eru yfirleitt skilgreind í reglugerðunum sjálfum. Orðskýringar eru aftur á móti oft nauðsynlegar til að endurspegla orðskýringar í EES-tilskipunum.

Orðskýringar skulu vera í töluliðum í frumvarpi. Þeim skal raðað í stafrófsröð en ekki í þeirri röð sem kemur fyrir í EES-gerðinni. Sjá nánar [markmið, gildissvið og orðskýringar](#).

- **Lögfesting**

Leiðbeiningar um vísanir til sviðslægra aðlagana eru í vinnslu.

Lögfestingarákvæði eru einkum í lögum sem innleiða EES-reglugerðir með tilvísun.

Í lögfestingarákvæði verður að vísa til númers gerðar og þess hvar hún er birt. Aðgengilegast er að birta gerðina í fylgiskjali með lögum og vísa til þess. Samkvæmt [lögum um Stjórnartíðindi og Lögbirtingablað, nr. 15/2005](#), er þó heimilt að vísa frekar til birtingar gerðarinnar í EES-viðbæti við Stjórnartíðindi Evrópusambandsins. Ef það er gert verður að geta þess í hvaða viðbæti gerðin hafi verið birt og á hvaða blaðsíðu.

Innleiða ber EES-gerðir eins og þær eru aðlagðar við upptöku í EES-samninginn. Af þeim sökum er rétt að geta þess að gerð sem hefur verið tekin upp í viðauka við samninginn gildi með aðlögunum samkvæmt bókun 1 og samkvæmt viðkomandi viðauka ef við á. Bókun 1 er birt með meginmáli EES-samningsins í fylgiskjali með [lögum um Evrópska efnahagssvæðið, nr. 2/1993](#). Viðaukar við EES-samninginn eru aftur á móti ekki birtir eins og lög um Stjórnartíðindi og Lögbirtingablað áskilja að lög séu birt. Hafi gerð sætt sértækum aðlögunum sem þarf að lögfesta verður því að geta þess hvar ákvörðun sameiginlegu EES-nefndarinnar, sem kveður á um þær aðlaganir, er birt. Aðgengilegast er að birta ákvörðun í fylgiskjali með lögum en einnig er heimilt að vísa til birtingar hennar í EES-viðbæti við Stjórnartíðindi Evrópusambandsins. Hafi ekki verið mælt fyrir um sértæka aðlögun í ákvörðun sameiginlegu EES-nefndarinnar þarf ekki að vísa til hennar í lögfestingarákvæði.

Sniðmát fyrir lögfestingu reglugerðar sem sætir aðeins aðlögunum samkvæmt bókun 1:

Lögfesting.

Reglugerð (ESB) [nr.] hefur lagagildi með aðlögunum samkvæmt bókun 1 við samninginn um Evrópska efnahagssvæðið.

Reglugerð (ESB) [nr.] er birt í fylgiskjali með lögum þessum.

Sniðmát fyrir lögfestingu reglugerðar sem sætir aðlögunum samkvæmt bókun 1 og sértækum aðlögunum samkvæmt viðkomandi viðauka:

Lögfesting.

Reglugerð (ESB) [nr.] hefur lagagildi með aðlögunum samkvæmt bókun 1 við samninginn um Evrópska efnahagssvæðið og [nr.] lið í [nr.] kafla [nr.] viðauka við samninginn, eins og honum var breytt með ákvörðun sameiginlegu EES-nefndarinnar nr. [nr.].

Reglugerð (ESB) [nr.] og ákvörðun sameiginlegu EES-nefndarinnar nr. [nr.] eru birtar í fylgiskjölum með lögum þessum.

Gagnlegt getur verið að geta þess í skýringum við lögfestingarákvæði að bókun 1 sé birt í fylgiskjali með lögum um Evrópska efnahagssvæðið.

Hafi reglugerð verið breytt eða leiðrétt þarf einnig að geta viðkomandi gerða og þess hvar þær eru birtar. Hafi reglugerð verið breytt með tveimur eða fleiri gerðum getur farið vel á því að hafa breytingagerðirnar í töluliðum í lögfestingarákvæðinu.

Sniðmát fyrir lögfestingu reglugerðar sem hefur verið breytt tvívegis og sem sætir aðlögunum samkvæmt bókun 1 og sértækum aðlögunum samkvæmt viðkomandi viðauka:

Lögfesting.

Reglugerð (ESB) [nr.] hefur lagagildi með aðlögunum samkvæmt bókun 1 við samninginn um Evrópska efnahagssvæðið og [nr.] lið í [nr.] kafla [nr.] viðauka við samninginn, eins og honum var breytt með ákvörðunum sameiginlegu EES-nefndarinnar nr. [nr.], [nr.] og [nr.], og með breytingum samkvæmt:

1. Reglugerð (ESB) [nr.].
2. Reglugerð (ESB) [nr.].

Reglugerðir og ákvarðanir skv. 1. mgr. eru birtar í fylgiskjölum með lögum þessum.

Stundum er höfð málsgrein í lögfestingarákvæði til að taka fram að þar sem vísað er til reglugerðarinnar með númeri eða stytta heiti annars staðar í lögnum sé átt við reglugerðina eins og hún hefur verið aðlöguð og eftir atvikum breytt.

Dæmi þar sem vísað er til reglugerðar með númeri í lögum um markaði fyrir sýndareignir, nr. 101/2025:

Lögfesting.

[...]

Í lögum þessum er vísað til reglugerðar (ESB) 2023/1114 með aðlögunum og breytingum skv. 1. mgr. sem reglugerðar (ESB) 2023/1114.

• Eftirlit og viðurlög

Í reglugerðum og tilskipunum er aðildarríkjum oft falið að kveða á um eftirlit og viðurlög við brotum. Jafnvel þótt svo sé ekki kann að þurfa að setja slík ákvæði til að tryggja framfylgd gerðanna. Almenn á að miða við að brot á reglum sem innleiða EES-skuldbindingar sæti hliðstæðum viðurlögum og brot á innlendum reglum sem snerta sambærilega hagsmuni.

Viðurlögin skulu vera skilvirk, í eðlilegu samræmi við brot og hafa áhrif til varnaðar, t.d. [ráðgefandi álit EFTA-dómstólsins í máli E-2/10](#), 46. og 47. mgr.

- **Heimild til að innleiða undirgerðir með stjórnvaldsfyrirmælum**

Undirgerðir sem samþykktar eru með stoð í móðurgerðum eru yfirleitt innleiddar með stjórnvaldsfyrirmælum. Jafnan er þá mælt fyrir um heimild til þess í lögum sem innleiða móðurgerð. Áréttað skal þó að meta verður út frá íslenskum rétti hvort unnt sé að innleiða undirgerðir með stjórnvaldsfyrirmælum eða hvort innleiða þurfi þær með lögum.

Móðurgerðir útfæra sjálfar hvert efni undirgerða getur verið. Að jafnaði er ekki tilefni til að endurtaka þá afmörkun í frumvarpi sem er ætlað að lögfesta reglugerð enda verður reglugerðin sjálf hluti laganna. Þar nægir því almennt að geta þess að ráðherra eða annað stjórnvald setji stjórnvaldsfyrirmæli til að innleiða framseldar gerðir og/eða framkvæmdargerðir, eftir því sem við á, sem eru samþykktar með stoð í reglugerðinni og eru teknar upp í samninginn um Evrópska efnahagssvæðið.

Sniðmát fyrir reglugerðarheimild til að innleiða undirgerðir EES-reglugerðar:

Reglugerðarheimild.

Ráðherra setur reglugerð til að innleiða framseldar gerðir og framkvæmdargerðir sem eru samþykktar með stoð í reglugerð (ESB) [nr.] og eru teknar upp í samninginn um Evrópska efnahagssvæðið.

Í frumvarpi sem er ætlað að innleiða tilskipun er aftur á móti öruggara að endurspegla lýsingu tilskipunarinnar á því hvert efni undirgerða getur verið til að tryggja næga lagastoð fyrir innleiðingu undirgerðanna því að tilskipunin sjálf verður ekki hluti laganna.

Sniðmát fyrir reglugerðarheimild til að innleiða undirgerðir EES-tilskipunar:

Reglugerðarheimild.

Ráðherra setur reglugerð til að innleiða framseldar gerðir og framkvæmdargerðir sem varða efni laga þessara og eru teknar upp í samninginn um Evrópska efnahagssvæðið. Í reglugerðinni má m.a. fjalla um:

1. [Lýsing sem endurspeglar lýsingu tilskipunarinnar á því hvert efni undirgerðar getur verið.]
2. [...]

Í skýringum við slíkt ákvæði í greinargerð með frumvarpi er gagnlegt að geta þess hvaða ákvæði tilskipunarinnar hver töluliður endurspeglar. Þá verður auðveldara að finna lagastoðina fyrir innleiðingu einstakra undirgerða tilskipunarinnar.

Almennt ber að innleiða EES-reglugerðir á íslensku. Forsvaranlegt getur þó verið að kveða á um heimild til að innleiða einstakar undirgerðir á ensku ef þær varða aðeins afmarkaðan hóp sem með sanngirni má ætlast til að skilji enska útgáfu þeirra vegna menntunar sinnar eða annarrar sérhæfingar, sbr. til hliðsjónar 2. málsl. 2. mgr. 3. gr. og 2. mgr. 4. gr. [laga um Stjórnartíðindi og Lögbirtingablað](#). Það á t.d. jafnan við um undirgerðir sem byggjast á tæknilegum stöðlum á sviði fjármáلامarkaðar.

Sniðmát fyrir heimild til að vísa til birtingar undirgerða sem byggjast á tæknilegum stöðlum á ensku:

Reglugerðarheimild.

[...]

Heimilt er að vísa til birtingar á gerðum sem byggjast á tæknilegum eftirlits-
eða framkvæmdarstöðlum í Stjórnartíðindum Evrópusambandsins á ensku.

• Innleiðingarákvæði

Feli frumvarp í sér innleiðingu á EES-gerð eða heimild til slíkrar innleiðingar skal þess getið í ákvæði næst á undan gildistökuákvæði, enda beri aðrar greinar frumvarpsins það ekki skýrt með sér, sbr. 1. másl. 1. mgr. 13. gr. [samþykktar ríkisstjórnarinnar um undirbúning og frágang stjórnarfrumvarpa og þingsályktunartillagna](#) og 2. mgr. 8. gr. reglna um þinglega meðferð EES-mála.

Ekki þarf að hafa ákvæði af þessum toga í frumvarpi sem ætlað er að lögfesta EES-gerð því að lögfestingarákvæðið ber þá skýrlega með sér hvaða EES-gerð fyrirhuguð lög innleiða. Almennt þarf því aðeins að hafa innleiðingarákvæði í frumvarpi sem ætlað er að innleiða tilskipun en ekki í frumvarpi sem ætlað er að innleiða reglugerð.

Innleiðingarákvæði á að vera í stofnlögum, ekki í breytingalögum.

Í innleiðingarákvæði er nóg að greina frá númeri stofngerðar eða stofngerða sem lög innleiða. Ekki þarf að greina frá aðlögunum eða breytingum á henni eða þeim.

Sniðmát fyrir innleiðingarákvæði:

Innleiðing.

Með lögum þessum er innleidd tilskipun (ESB) [nr.].

Greinargerð með innleiðingarfrumvörpum

Í greinargerð skal tilgreina hvaða gerð frumvarpi er ætlað að innleiða. Fjalla skal um það svigrúm sem er til staðar við innleiðinguna og hvers vegna sú leið sem lögð er til hafi orðið fyrir valinu. Greint skal frá því ef gengið er lengra en gerðin áskilur eða ef í frumvarpinu eru ákvæði um annað en snýr að innleiðingu hennar og það skal þá rökstutt. Um kröfurnar vísast til 3. másl. 1. mgr. 37. gr. laga um þingsköp Alþingis, nr. 55/1991, 2. másl. 1. mgr. og 2. másl. 3. mgr. 13. gr. [samþykktar ríkisstjórnarinnar um undirbúning og frágang stjórnarfrumvarpa og þingsályktunartillagna](#) og 3. mgr. og 2. másl. 4. mgr. 8. gr. reglna um þinglega meðferð EES-mála.

Í sniðmáti Alþingis fyrir stjórnarfrumvörp er leiðbeinandi texti þar sem gert er ráð fyrir umfjöllun um innleiðingu EES-gerða í 1.–3. kafla greinargerðar. Í 1. kafla kemur fram að um innleiðingu sé að ræða, í 2. kafla er fjallað um innleiðinguna og í 3. kafla þarf að tiltaka ef gengið er lengra en lágmarkskröfur gerða kveða á um og rökstyðja ástæður þess, sjá nánar almennar leiðbeiningar um [greinargerð](#).

Þegar fyrst er vísað til gerðar í greinargerð er rétt að nota fullt heiti hennar eins og það birtist í [EES-gagnagrunninum](#), sjá nánar umfjöllun um [tilvísanir](#). Eftir það er unnt að nota aðeins númer gerðarinnar eða stytta heiti hafi það verið nefnt.

Innleiðingartafla

Eindregið er mælt til þess að frumvarpi til innleiðingar á tilskipun fylgi innleiðingartafla sem sýnir hvernig áformað er að innleiða einstök ákvæði tilskipunarinnar. Æskilegt er að hún sé eins sundurliðuð og kostur er. Unnt er að birta hana í fylgiskjali með greinargerð frumvarpsins. Sjá má dæmi um slíka töflu [hér](#).

EES-gagnagrunnur

Æskilegt er að setja inn greinargóðar upplýsingar um EES-gerðir í EES-gagnagrunninn og gera þær almennt aðgengilegar á opinbera EES-gagnagrunninum. Þegar EES-gerð hefur verið innleidd ætti að setja inn upplýsingar um innleiðinguna í gagnagrunninn.

Tilkynning til Eftirlitsstofnunar EFTA

Tilkynna ber Eftirlitsstofnun EFTA um innleiðingu EES-gerðar með því að senda henni svokallað [form 1 í vefgátt stofnunarinnar](#).

Gildistaka, brottfall og lagaskil

- Gildistaka
 - Sólarlagsákvæði
 - Endurskoðun
- Brottfall
- Lagaskil

Gildistaka

Við frumvarpasmíð skal gæta sérstaklega að gildistökuákvæðinu. Algengast er að kveða á um að lögin öðlist þegar gildi. Það merkir að þau öðlast gildi næsta dag eftir birtingu í Stjórnartíðindum, sbr. 2. mgr. 8. gr. laga um Stjórnartíðindi og Lögbirtingablað, nr. 15/2005. Annars skal gildistökudagur vera tiltekinn dagur. Forðast skal að láta gildistöku miðast við tiltekinn tíma frá samþykkt laga, staðfestingu laga eða birtingu laga. Gildistaka skal heldur ekki bundin ákvörðun framkvæmdarvalds, samningi eða tilteknum aðstæðum.

Ákvæði um brottfall gildandi laga við gildistöku nýrra er sett í gildistökugrein, ýmist í nýrri málsgrein eða nýjum málslíð í sömu málsgrein, sbr. „Jafnframt falla brott lög nr. ...“ eða „Frá sama tíma falla brott lög nr. ...“.

Gildistökuákvæði eru aftast í lögum, en þó á undan grein um [breytingar á öðrum lögum](#) og [ákvæði til bráðabirgða](#) (nema bráðabirgðaákvæðið eigi að standa í stofnlögunum sé um breytingalagafrumvarp að ræða og er gildistökuákvæðið þá á eftir bráðabirgðaákvæðinu). Í breytingalagafrumvarpi á gildistökugreinin ekki að vera í sérkafla. Sjá nánar umfjöllun og dæmi í [breytingalagahefti Alþingis](#).

Lög þessi öðlast þegar gildi.

Lög þessi öðlast gildi 1. janúar 2025.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

Leyfi sem veitt eru samkvæmt lögum nr. 57/1998 og lögum nr. 24/1973 og eru í gildi við gildistöku laga þessara halda gildi sínu. Samningar um gjaldtöku vegna nýtingar á auðlindum sem gerðir eru fyrir gildistöku laga þessara halda gildi sínu.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

Þrátt fyrir 1. mgr. öðlast ákvæði 1. gr. gildi 1. janúar 2021.

Lög þessi öðlast gildi 1. janúar 2021.

Við gildistöku laga þessara falla úr gildi lög um skipan nefndar til að kanna starfsemi vist- og meðferðarheimila fyrir börn, nr. 26/2007.

Eigi ákvæði eða breytingar á ákvæðum ekki að öðlast gildi á sama tíma er talið upp í gildistökugrein hvenær einstök ákvæði, greinar eða kaflar eiga að öðlast gildi og ef við á hvenær þeir eiga að koma til framkvæmda og er það þá oft bundið við tilteknar aðstæður, sbr. ákvörðun um álagningu skatts. Hafa ber í huga muninn á gildistöku og framkvæmd. Ekki er

hægt að kveða á um framkvæmd lagaákvæða sem ekki hafa tekið gildi. Orðalag þarf að vera skýrt.

Lög um breytingu á ýmsum lagaákvæðum um skatta, tolla og gjöld, nr. 59/2017.

26. gr.

Lög þessi öðlast gildi og koma til framkvæmda sem hér segir:

1. Ákvæði 1. gr., a-liðar 2. gr., 5., 7., 8., 12.–15. og 17. gr. öðlast þegar gildi.
2. Ákvæði 3. gr. öðlast gildi og kemur til framkvæmda 1. janúar 2018.
3. Ákvæði b- og c-liðar 2. gr. og 6. gr. öðlast gildi 1. janúar 2018 og koma til framkvæmda við álagningu opinberra gjalda 2019.
4. Ákvæði 4. gr. öðlast gildi 1. janúar 2017 og kemur til framkvæmda við álagningu opinberra gjalda 2018 nema a-liður 1. mgr. greinarinnar sem öðlast gildi 1. janúar 2018 og kemur til framkvæmda við álagningu opinberra gjalda 2019.
5. Ákvæði 9.–11., 16. og 18.–25. gr. öðlast gildi og koma til framkvæmda 1. janúar 2017.

Lög um breytingu á ýmsum lögum vegna fjárlaga fyrir árið 2024, nr. 100/2023.

39. gr.

Lög þessi öðlast gildi 1. janúar 2024.

Þrátt fyrir ákvæði 1. mgr. öðlast 31., 32. og 38. gr. þegar gildi.

Ákvæði 13. gr. kemur til framkvæmda við álagningu opinberra gjalda á árinu 2024 vegna tekna ársins 2023.

Lög um Miðstöð menntunar og skólaþjónustu, nr. 91/2023.

8. gr.

Gildistaka.

Lög þessi öðlast gildi 1. apríl 2024. Ákvæði til bráðabirgða I, 3. mgr. ákvæðis til bráðabirgða II og ákvæði til bráðabirgða IV öðlast þó þegar gildi.

Við gildistöku laga þessara falla úr gildi lög um Menntamálastofnun, nr. 91/2015.

Lög um Náttúrufræðistofnun og náttúrustofur, nr. 54/2024.

11. gr.

Gildistaka o.fl.

Lög þessi öðlast gildi 1. júlí 2024 og skulu Landmælingar Íslands og Náttúrufræðistofnun Íslands, sem mun frá sama tíma bera heitið Náttúrufræðistofnun. Við gildistöku laga þessara falla úr gildi 1.–17. gr. laga um Náttúrufræðistofnun Íslands og náttúrustofur, nr. 60/1992, og 1.–10. gr. ásamt ákvæði til bráðabirgða I laga um landmælingar og grunnkortagerð, nr. 103/2006. Lög um Náttúrufræðistofnun Íslands og náttúrustofur, nr. 60/1992, og lög um landmælingar og grunnkortagerð, nr. 103/2006, falla úr gildi 1. október 2024 og frá sama tíma eru embætti forstjóra Landmælinga Íslands og forstöðumanns Náttúrufræðistofnunarinnar við Mývatn lögð niður.

- **Sólarlagsákvæði**

Lögum getur verið afmarkaður gildistími. Slík ákvæði eru nefnd „sólarlagsákvæði“.

Lög um fjarskiptasjóð, nr. 132/2005.

14. gr.

Gildistaka.

Lög þessi öðlast þegar gildi. Lög þessi falla úr gildi í árslok árið 2024, inneign sjóðsins eftir uppgjör verkefna við þau tímamót rennur í ríkissjóð.

Lög nr. 80/2013, um breytingu á lögum um meðferð einkamála, nr. 91/1991.

2. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi og falla úr gildi 1. janúar 2015.

Frumvarp til laga um Bankasýslu ríkisins, sem var að lögum nr. 88/2009.

9. gr.

Lok starfseminnar.

Stofnunin skal hafa lokið störfum eigi síðar en fimm árum frá því að hún er sett á fót og verður hún þá lögð niður.

10. gr.

Gildistaka.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

— — —

Lög nr. 7/2019, um breytingu á lögum um Bankasýslu ríkisins, nr. 88/2009.

1. gr.

9. gr. laganna fellur brott, ásamt fyrirsögn.

2. gr.

Við lögin bætist nýtt ákvæði til bráðabirgða, svohljóðandi:
Stofnunina skal leggja niður þegar verkefnum hennar er lokið.

3. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

Fyrir kemur að kveðið er á um hvenær lög eða tiltekin ákvæði þeirra skuli falla brott. Slík ákvæði geta verið í gildistökugrein, í [ákvæði til bráðabirgða](#) eða í ákvæði sem breytir öðru sólarlagsákvæði.

- **Endurskoðun**

Stundum er sett ákvæði í lög um endurskoðun þeirra eða endurskoðun ákvæða sem verið er að breyta. Það ratar aftast í lögin með gildistökuákvæði eða sem ákvæði til bráðabirgða. Endurskoðunarákvæði hrófla þó ekki við gildistíma laga.

Lög um græðara, nr. 34/2005.

10. gr.
Endurskoðun.

Lög þessi skal endurskoða eigi síðar en fimm árum eftir gildistöku þeirra.

11. gr.
Gildistaka.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

Lög um fjölmiðla, nr. 38/2011.

Ákvæði til bráðabirgða.

I.

...

II.

...

III.

...

IV.

Lög þessi skal endurskoða innan þriggja ára frá setningu þeirra.

Lög um leigubifreiðaakstur, nr. 120/2022.

24. gr.
Gildistaka og lagaskil.

Lög þessi öðlast gildi 1. apríl 2023.

Við gildistöku laga þessara falla úr gildi lög um leigubifreiðar, nr. 134/2001.

Ákvæði til bráðabirgða.

I.

Þrátt fyrir ákvæði 24. gr. skulu þeir einstaklingar sem hafa fengið útgefið atvinnuleyfi eða leyfi til reksturs eðalvagnþjónustu hjá Samgöngustofu samkvæmt lögum um leigubifreiðar, nr. 134/2001, halda réttindum sínum eins og um rekstrarleyfi samkvæmt lögum þessum væri að ræða þar til gildistíma atvinnuskírteinis þeirra, sbr. 2. mgr. 6. gr. laga nr. 134/2001, lýkur. Við

endurnýjun réttinda skulu þeir teljast uppfylla skilyrði um viðeigandi starfshæfni skv. 2. tölul. 2. mgr. 6. gr. laga þessara hvað varðar menntun.

Þrátt fyrir ákvæði 24. gr. skulu þeir einstaklingar sem hafa fengið útgefið leyfi sem forfallabílstjórar hjá Samgöngustofu samkvæmt lögum um leigubifreiðar, nr. 134/2001, halda réttindum sínum eins og um atvinnuleyfi samkvæmt lögum þessum væri að ræða þar til gildistíma leyfis þeirra lýkur. Við endurnýjun réttinda skulu þeir teljast uppfylla skilyrði um viðeigandi starfshæfni skv. 1. tölul. 2. mgr. 5. gr. laga þessara hvað varðar menntun.

II.

Lög þessi skulu sæta endurskoðun með tilliti til reynslu af þeim breytingum á regluumhverfi leigubifreiða sem lögin fela í sér. Hefja skal endurskoðun laganna eigi síðar en 1. janúar 2025.

Brottfall

Brottfall gildandi laga við gildistöku nýrra laga er sett í gildistökugrein, sem nýr málslíður eða í nýja málsgrein.

- ✓ Við gildistöku laga þessara falla úr gildi lög um ...
- ✓ Við gildistöku laga þessara falla úr gildi eftirfarandi lög:
- ✓ Frá sama tíma falla brott lög um ...
- ✓ Jafnframt falla brott lög um ...
- ✓ Um leið falla úr gildi ...

Lög um háskóla, nr. 63/2006.

X. KAFLI Gildistaka o.fl.

27. gr.

Lög þessi öðlast gildi 1. júlí 2006. Við gildistöku laga þessara falla úr gildi lög um háskóla, nr. 136/1997.

Lög um gjaldeyrismál, nr. 70/2021.

26. gr. Gildistaka.

Lög þessi öðlast þegar gildi. Frá sama tíma falla úr gildi lög um gjaldeyrismál, nr. 87/1992, og lög um meðferð krónueigna sem háðar eru sérstökum takmörkunum, nr. 37/2016.

Lög nr. 129/2024, um brottfall laga um Bankasýslu ríkisins, nr. 88/2009.

1. gr.

Lög um Bankasýslu ríkisins, nr. 88/2009, falla úr gildi 1. janúar 2025.

2. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

3. gr.

Við gildistöku laga þessara verða eftirfarandi breytingar á öðrum lögum:

1. *Lög um Seðlabanka Íslands, nr. 92/2019*: 3. málsl. 2. mgr. ákvæðis til bráðabirgða V í lögunum fellur brott.
2. *Lög um stofnun opinbers hlutafélags til að stuðla að endurskipulagningu rekstrarhæfra atvinnufyrirtækja, nr. 75/2009*: 2. málsl. 3. mgr. 2. gr. laganna fellur brott.
3. *Lög um fjármálafyrirtæki, nr. 161/2002*: Í stað orðanna „7. gr. laga um Bankasýslu ríkisins, nr. 88/2009“ í 7. mgr. 53. gr. laganna kemur: 44. gr. a laga um opinber fjármál, nr. 123/2015.
4. *Lög um opinber fjármál, nr. 123/2015*: Á eftir 44. gr. laganna kemur ný grein, 44. gr. a, ásamt fyrirsögn, svohljóðandi:

Valnefnd.

Ráðherra skipar þriggja manna valnefnd, eina eða fleiri, til þriggja ára í senn. Valnefnd skal skipuð einstaklingum með viðeigandi menntun og þekkingu. Hlutverk valnefndar er að gera tillögur til ráðherra um einstaklinga sem til greina koma til setu fyrir hönd ríkisins í annars vegar bankaráðum og stjórnnum fjármálafyrirtækja og hins vegar stjórnnum stærri opinberra hlutafélaga og sameignarfyrirtækja. Nánar skal kveðið á um starfsreglur valnefndar og fyrirkomulag tilnefninga í eigandastefnu ríkisins sem ráðherra setur skv. 44. gr.

Ákvæði til bráðabirgða.

Embætti forstjóra og önnur störf hjá Bankasýslu ríkisins skulu lögð niður frá og með 1. janúar 2025. Um réttindi og skyldur starfsmanna, þ.m.t. um biðlaunarétt, fer samkvæmt lögum um réttindi og skyldur starfsmanna ríkisins, nr. 70/1996.

Lagaskil

Huga þarf að lagaskilum þegar gildistaka mun breyta gildandi lögum. Mikilvægt er að huga að lagaskilum þegar lagðar eru til breytingar á lögum sem hafa t.d. áhrif á tilvik sem hafa gerst fyrir gildistöku laganna eða ef málsmeðferð er hafin í tíð eldri laga en ólokið við gildistöku nýrra laga, svo sem vegna leyfisveitinga. Í ákvæði um lagaskil, mörk eldri og yngri laga, skal tilgreina hvað falli undir nýju lögin og hvað gömlu lögin. Er þá mögulega kveðið á um afturvirkni laganna eða einstakra ákvæða, þó eingöngu ef lögin eða ákvæðin eru ívilnandi. Slík ákvæði eru einnig sett sem ákvæði til bráðabirgða eða í staka grein á eftir gildistökugreininni.

Þegar leggja á niður stofnun eða sameina stofnanir þarf að huga sérstaklega að þeim verkefnum sem þegar eru í vinnslu og hlutskipti starfsmanna við lagasetningu, sbr. einnig [ákvæði til bráðabirgða](#). Hið sama á við þegar gerðar eru breytingar á skipun stjórna í stofnunum eða skipunartíma nefnda áður en skipunartíminn rennur út. Þá þarf að kveða á um hvort skipunartíminn haldi sér eða honum ljúki við gildistöku laganna og hvernig fari með stjórnarmenn, forstöðumenn og eftir atvikum starfsmenn.

Lög um Land og skóg, nr. 66/2023.

6. gr. *Gildistaka.*

Lög þessi öðlast gildi 1. janúar 2024.

Við gildistöku laga þessara skulu Landgræðslan og Skógræktin lagðar niður og tekur Land og skógur við hlutverki, verkefnum, réttindum og skyldum, eignum og skuldbindingum stofnananna. Embætti landgræðslustjóra og skógræktarstjóra eru lögð niður við gildistöku laga þessara.

7. gr. *Breytingar á öðrum lögum.*

...

Ákvæði til bráðabirgða.

Starfsmenn Landgræðslunnar og Skógræktarinnar sem eru í starfi við gildistöku laga þessara verða starfsmenn hjá Landi og skógi með sömu ráðningarkjörum og áður giltu. Um réttarstöðu starfsfólks fer eftir ákvæðum laga um réttindi og skyldur starfsmanna ríkisins, nr. 70/1996, og laga um réttarstöðu starfsmanna við aðilaskipti að fyrirtækjum, nr. 72/2002, eins og á við hverju sinni. Við ráðstöfun starfa samkvæmt þessu ákvæði þarf ekki að gæta að auglýsingaskyldu 7. gr. laga um réttindi og skyldur starfsmanna ríkisins, nr. 70/1996.

Þrátt fyrir ákvæði 6. gr. er ráðherra heimilt að skipa forstöðumann Lands og skógar fyrir gildistöku þessara laga og skal forstöðumaðurinn hafa heimild til að undirbúa gildistöku laganna.

Lög um Umhverfis- og orkustofnun, nr. 110/2024.

7. gr. *Gildistaka.*

Lög þessi öðlast gildi 1. janúar 2025 og tekur þá Umhverfis- og orkustofnun til starfa. Við gildistöku laga þessara falla úr gildi lög um Orkustofnun, nr. 87/2003, og Orkustofnun er lögð niður, ásamt embætti orkumálastjóra. Umhverfis- og orkustofnun tekur við hlutverki, verkefnum, réttindum og skyldum, eignum og skuldbindingum Orkustofnunar og þess hluta af starfsemi Umhverfisstofnunar er lýtur að umhverfis- og loftslagsmálum.

Þrátt fyrir 1. mgr. öðlast ákvæði 3. mgr. 2. gr. gildi 1. janúar 2026.

8. gr. *Breyting á öðrum lögum.*

...

Ákvæði til bráðabirgða.

Starfsfólk Umhverfisstofnunar og Orkustofnunar sem er í starfi við gildistöku laga þessara og sinnir þeim verkefnum sem færast til Umhverfis- og orkustofnunar samkvæmt lögum þessum skal eiga forgangsrétt til starfa í Umhverfis- og orkustofnun þegar hún tekur til starfa. Ákvæði 7. gr. laga um réttindi og skyldur starfsmanna ríkisins, nr. 70/1996, gilda ekki um störf sem ráðið er í samkvæmt þessu ákvæði.

Starfsfólk Orkustofnunar og Umhverfisstofnunar sem ráðið verður til starfa hjá Umhverfis- og orkustofnun heldur réttindum sem það hefur áunnið sér til námsleyfis og um lengdan uppsagnarfrest samkvæmt kjarasamningum þar sem miðað er við samfellt starf hjá sömu stofnun.

Þrátt fyrir ákvæði 7. gr. er ráðherra heimilt að skipa forstjóra Umhverfis- og orkustofnunar við samþykkt þessara laga og skal hann vinna með umhverfis-, orku- og loftslagsráðuneytinu að því að undirbúa gildistöku laganna, þ.m.t. ráða starfsfólk til Umhverfis- og orkustofnunar.

Afleiðingarbreytingar

Afleiðingarbreytingar eru breytingar á öðrum lögum en þeim sem fyrirhugað er að setja. Oft er um smávægilegar breytingar að ræða, svo sem breytingar á tilvísunum, en þær leiðir þó ávallt af frumvarpinu.

Afleiðingarbreytingar fela ekki í sér sjálfstæð efnisatriði. Það er því ekki hægt að „nota ferðina“ og leiðrétt eitthvað annað en leiðir af þeim breytingum eða nýmælum sem frumvarpið felur í sér. Ef „nota á ferðina“ og lagfæra efnisatriði sem leiðir ekki af ákvæðum frumvarpsins er hægt að setja ákvæði þess efnis í sérstakan kafla í breytingalagafrumvarpi, sbr. [dæmi undir þeim lið](#), en bíða þarf með breytinguna ef um er að ræða frumvarp til heildarlaga eða semja nýtt frumvarp þar um.

Afleiðingarbreytingar eiga að rata í sérstaka grein, með greinarfyrirsögninni *Breyting(ar) á öðrum lögum*, á eftir gildistökuákvæði. Ef lögin sem á að breyta eru fleiri en ein eru þau talin upp í töluliðum og ef breyta þarf fleiru en einu í sömu lögunum er breytingunum skipt í stafliði.

Lög um breytingu á kosningalögum, lögum um starfsemi stjórnmalasamtaka og sveitarstjórnarlögum, nr. 62/2023.

53. gr.

Gildistaka.

Lög þessi öðlast þegar gildi nema III. kafli sem öðlast gildi 1. september 2023.

54. gr.

Breyting á öðrum lögum.

Við gildistöku laga þessara verður eftirfarandi breyting á lögum um Þjóðskrá Íslands, nr. 70/2018: Í stað orðsins „kjörskrárstofn“ í d-lið 2. mgr. 3. gr. laganna kemur: kjörskrá.

Lög um upplýsingaskyldu útgefenda verðbréfa og flöggunarskyldu, nr. 20/2021.

58. gr.

Gildistaka.

Lög þessi öðlast gildi 1. maí 2021.

59. gr.

Breyting á öðrum lögum.

Við gildistöku laga þessara verða eftirfarandi breytingar á öðrum lögum:

1. *Lög um ársreikninga, nr. 3/2006:* Í stað orðanna „VII. kafla laga um verðbréfavíðskipti“ í 87. gr. e laganna kemur: II. kafla laga um upplýsingaskyldu útgefenda verðbréfa og flöggunar-skyldu.
2. *Lög um verðbréfavíðskipti, nr. 108/2007:*
 - a. 3. gr. laganna fellur brott.
 - b. VII.–IX. kafli laganna, ásamt fyrirsögnum, falla brott.
 - c. Eftirfarandi breytingar verða á 133. gr. laganna:
 1. Lokamálsliður 1. mgr. fellur brott.
 2. Orðin „og VII., VIII. og IX. kafla“ í 6. mgr. falla brott.
 - d. Orðin „VII., VIII., IX. og“ í 1.–3. mgr. 135. gr. og 1. mgr. 136. gr. og orðin „VII., VIII., IX. eða“ í 1. málsl. 1. mgr. 137. gr. laganna falla brott.
 - e. Eftirfarandi breytingar verða á 137. gr. laganna:
 1. Í stað orðanna „skv. 78., 79. eða 80. gr.“ í 1. málsl. 1. mgr. og í 2. mgr. kemur: samkvæmt lögum um upplýsingaskyldu útgefenda verðbréfa og flöggunar-skyldu.
 2. 2. og 3. málsl. 1. mgr. falla brott.
 - f. 5.–25. tölul. 1. mgr. 141. gr. laganna falla brott.
 - g. 5.–7. tölul. 145. gr. laganna falla brott.
3. *Lög um rekstraraðila sérhæfðra sjóða, nr. 45/2020:*
 - a. 32. tölul. 1. mgr. 3. gr. laganna orðast svo: Útgefandi: Útgefandi samkvæmt lögum um upplýsingaskyldu útgefenda verðbréfa og flöggunar-skyldu.
 - b. Í stað orðsins „verðbréfavíðskipti“ í 9. mgr. 45. gr. laganna kemur: upplýsingaskyldu útgefenda verðbréfa og flöggunar-skyldu.

Ákvæði til bráðabirgða

Ákvæði til bráðabirgða eiga að vera til bráðabirgða. Þau eiga að vera afmörkuð að efni og tíma og eitt efnisatriði skal sett fram í hverju ákvæði.

Í [heildarlögum](#) koma ákvæði til bráðabirgða aftast í lögunum, á eftir gildistöku og breytingum á öðrum lögum, og eru ekki númeruð grein. Þeim getur verið skipt upp í málsgreinar og ef þau eru tvö eða fleiri eru þau jafnan merkt með rómverskum feitletruðum tölum fyrir miðju.

Í [breytingalögum](#) er bráðabirgðaákvæðum ýmist ætlað að vera í breytingalögunum eða í stofnlögunum, allt eftir því um hvað þau snúast. Eigi ákvæðið að standa í breytingalögunum kemur það aftast en eigi það að rata í stofnlögin á ákvæðið að vera á undan gildistökuákvæðinu. Sama á við ef breyta á áður settu bráðabirgðaákvæði með breytingalögum og þá er kveðið á um breytinguna á undan gildistökuákvæðinu. Tekið skal fram að bráðabirgðaákvæðið *bætist við lögin* og er þá átt við þau stofnlög sem breyta skal, þ.e. „Við lögin bætist nýtt ákvæði til bráðabirgða, svohljóðandi:“. Því næst koma greinaskil. Sé annað ekki tekið fram verður að álykta að hin nýju ákvæði komi aftan við þau ákvæði sem fyrir eru. Þau má númera með I, II o.s.frv. í breytingalagafrumvarpi þótt þau muni lenda aftan við önnur bráðabirgðaákvæði í stofnlögunum og fá önnur númer þar, en einnig er algengt að ákvæðunum séu gefin endanleg númer. Rökin fyrir því að númera með I, II o.s.frv. er ef einhver bráðabirgðaákvæði hafa ekki enn ratað í lagasafn Alþingis sökum þess að það hefur ekki verið uppfært en þá er engin hætta á að ákvæðin fái sömu númer og eru þegar í stofnlögunum.

Eigi ákvæði til bráðabirgða í breytingalagafrumvarpi að standa í stofnlögum skal gæta að því að í ákvæðinu sé ekki vísað í greinarnúmer frumvarpsins, þ.e. fyrirhugaðra breytingalaga. Orðalagið skal sníða í samræmi við þau lög sem ákvæðið mun rata í, þ.e. vísa í lagaákvæði þeirra án þess að rita „laganna“ í kjölfarið. Ef vísa þarf í lögin í heild skal rita „lög þessi“ í viðeigandi beygingarfalli.

Lög um breytingu á ýmsum lögum vegna flutnings fasteignaskrár frá Þjóðskrá Íslands til Húsnæðis- og mannvirkjastofnunar, nr. 36/2022.

9. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á ákvæðum til bráðabirgða í lögunum:

1. Ákvæði til bráðabirgða I, II og III falla brott.
2. Í stað orðanna „3. mgr. 24. gr.“ í ákvæði til bráðabirgða IV kemur: 6. mgr. 24. gr.

Lög um breytingu á ýmsum lögum tengdum málefnum sveitarfélaga, nr. 22/2021.

2. gr.

Í stað ártalsins „2022“ í ákvæði til bráðabirgða VII í lögunum kemur: 2025.

II. KAFLI

Breyting á lögum um tekjustofna sveitarfélaga, nr. 4/1995.

3. gr.

Við lögin bætast tvö ný ákvæði til bráðabirgða, svohljóðandi:

a. (XXII.)

Þrátt fyrir ákvæði 7. gr. fylgir fasteignaskatti skv. c-lið 3. mgr. 3. gr., vegna áranna 2020–2022, lögveð í fasteign þeirri sem hann er lagður á, ásamt dráttarvöxtum í fjögur ár frá gjalddaga, sem skal ganga fyrir öllum öðrum veðkröfum er á eigninni hvíla.

b. (XXIII.)

Þrátt fyrir ákvæði 32. gr. er sveitarfélögum heimilt að lækka eða fella niður dráttarvexti á kröfur vegna fasteignaskatta sem lagðir eru á skv. c-lið 3. mgr. 3. gr., á árunum 2020–2022, hjá gjaldendum sem eiga við verulega rekstrarörðugleika að stríða vegna kórónuveirufaraldursins eða gjaldendum sem leigja húsnæði til rekstraraðila sem sömu skilyrði eiga við um, á grundvelli reglna sem sveitarfélög setja sér.

III. KAFLI

Breyting á lögum um stofnun opinbers hlutafélags um Lánasjóð sveitarfélaga, nr. 150/2006.

4. gr.

Við lögin bætist nýtt ákvæði til bráðabirgða, svohljóðandi:

Þrátt fyrir 1. mgr. 3. gr. skal Lánasjóði sveitarfélaga heimilt að veita lán til að mæta rekstrarhalla sveitarfélaga, auk rekstrarhalla stofnana og fyrirtækja þeirra sem sinna lögmæltum verkefnum og ekki eru í samkeppnisrekstri, á reikningsárunum 2020–2022.

5. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

Fyrir kemur að ákvæði til bráðabirgða séu felld brott. Komi ekkert ákvæði í þeirra stað standa þau tóm eftir í lagasafninu. Í eftirfarandi dæmi má bæði sjá að ákvæði til bráðabirgða er felld brott úr stofnlögum og bráðabirgðaákvæði sett í breytingalög.

Lög um breytingu á ýmsum lögum vegna tilfærslu verkefna innan Stjórnarráðs Íslands, nr. 98/2009.

39. gr.

a. ...

b. Ákvæði til bráðabirgða í lögnum fellur brott.

...

72. gr.

Lög þessi öðlast gildi 1. október 2009 að frátöldum ákvæðum 69. og 70. gr. sem öðlast gildi 1. janúar 2010.

Ákvæði til bráðabirgða.

Við flutning verkefna frá fjármálaráðuneyti til Hagstofu Íslands, sbr. b-lið 47. gr. laga þessara, skal bjóða hlutaðeigandi starfsmönnum að sinna þeim verkefnum áfram hjá Hagstofu Íslands. Við flutninginn verða ekki breytingar á starfskjörum starfsmanna. Ákvæði 7. gr. laga nr. 70/1996, um

réttindi og skyldur starfsmanna ríkisins, eiga ekki við um ráðstöfun starfa samkvæmt þessari grein. Um flutning starfsmanna á milli ráðuneyta gildir ákvæði 14. gr. laga nr. 73/1969, um Stjórnarráð Íslands.

Algengt er að bráðabirgðaákvæði standi í lögum þó að þau eigi ekki lengur við. Þau hafa þá sögulega skírskotun.

Ákvæði um hvernig farið skuli með mál sem upp hafa komið fyrir gildistöku fyrirhugaðra laga en þarf að afgreiða eftir gildistöku þeirra, þ.e. mörk eldri og yngri laga, geta átt heima í ákvæði til bráðabirgða. Ákvæði um ráðstafanir tengdar [gildistöku](#) laga og jafnvel [brottfalli](#) laga má setja í gildistökgrein eða í sérstaka grein aftan við hana. Sjá einnig umfjöllun um [lagaskil](#).

Tollalög, nr. 88/2005.

196. gr.

Lög þessi öðlast gildi 1. janúar 2006 og taka til allra vara sem eru ótollafgreiddar við gildistöku þeirra. Frá sama tíma falla úr gildi tollalög, nr. 55/1987, með síðari breytingum. Viðaukar II–IV við þau lög, með áorðnum breytingum, verða þó viðaukar II–IV við lög þessi.

Reglugerðir og öll önnur fyrirmæli sem sett hafa verið samkvæmt tollalögum, nr. 55/1987, skulu þó halda gildi sínu, að svo miklu leyti sem þau brjóta ekki í bága við ákvæði laga þessara, uns nýjar reglugerðir og fyrirmæli hafa verið gefin út.

Ákvæði til bráðabirgða.

I.

Aðilar sem hafa fengið viðurkenningu tollfyrirvalda til reksturs geymslu- og afgreiðslustaðar fyrir ótollafgreiddar vörur eða leyfi ráðherra til reksturs almennrar tollvöruhegðslu, tollfrjálsrar forðageymslu, tollfrjálsrar verslunar eða frísvæðis fyrir gildistöku laga þessara skulu innan eins árs frá gildistöku laganna senda ráðherra eða tollfyrirvöldum eftir atvikum umsókn um starfsleyfi.

Hafi umsókn frá aðilum sem um getur í 1. mgr. ekki borist innan eins árs frá gildistöku laganna skal viðurkenning þeirra eða leyfi falla úr gildi.

II.

Þrátt fyrir ákvæði 122. gr. laganna skal aðilum sem njóta greiðslufrests á aðflutningsgjöldum heimilt að óska eftir því að fyrirkomulag gjalddaga aðflutningsgjalda vegna uppgjörstímabilsins september til október 2008 verði sem hér segir:

1. Þriðjungi af aðflutningsgjöldum á uppgjörstímabilinu skuli skila eigi síðar en 17. nóvember 2008.
2. Þriðjungi af aðflutningsgjöldum á uppgjörstímabilinu skuli skila eigi síðar en 15. desember 2008.
3. Þriðjungi af aðflutningsgjöldum á uppgjörstímabilinu skuli skila eigi síðar en 5. janúar 2009.

Vextir vegna greiðslufrests aðflutningsgjalda sem veittur er skv. 2. og 3. tölul. 1. mgr., þ.e. frá 17. nóvember til 15. desember 2008 og frá 17. nóvember til 5. janúar 2009, skulu vera almennir meðaltalsvextir, sbr. II. kafla laga nr. 38/2001, um vexti og verðtryggingu, á viðkomandi tímabili.

...

**Viðauki I.
TOLLSKRÁ**

Lög um Umhverfis- og orkustofnun, nr. 110/2024.

7. gr.

Gildistaka.

Lög þessi öðlast gildi 1. janúar 2025 og tekur þá Umhverfis- og orkustofnun til starfa. Við gildistöku laga þessara falla úr gildi lög um Orkustofnun, nr. 87/2003, og Orkustofnun er lögð niður, ásamt embætti orkumálastjóra. Umhverfis- og orkustofnun tekur við hlutverki, verkefnum, réttindum og skyldum, eignum og skuldbindingum Orkustofnunar og þess hluta af starfsemi Umhverfisstofnunar er lýtur að umhverfis- og loftslagsmálum.

8. gr.

Breyting á öðrum lögum.

Við gildistöku laga þessara verða eftirfarandi breytingar á öðrum lögum:

1. ...

Ákvæði til bráðabirgða.

Starfsfólk Umhverfisstofnunar og Orkustofnunar sem er í starfi við gildistöku laga þessara og sinnir þeim verkefnum sem færast til Umhverfis- og orkustofnunar samkvæmt lögum þessum þegar Umhverfisstofnun og Orkustofnun eru lagðar niður, skal eiga forgangsrétt til starfa í Umhverfis- og orkustofnun þegar hún tekur til starfa. Ákvæði 7. gr. laga um réttindi og skyldur starfsmanna ríkisins, nr. 70/1996, gilda ekki um störf sem ráðið er í samkvæmt þessu ákvæði.

Starfsfólk Orkustofnunar og Umhverfisstofnunar sem ráðið verður til starfa hjá Umhverfis- og orkustofnun heldur réttindum sem það hefur áunnið sér til námsleyfis og um lengdan uppsagnarfrest samkvæmt kjarasamningum þar sem miðað er við samfellt starf hjá sömu stofnun.

Þrátt fyrir ákvæði 7. gr. er ráðherra heimilt að skipa forstjóra Umhverfis- og orkustofnunar við samþykkt þessara laga og skal hann vinna með umhverfis-, orku- og loftslagsráðuneytinu að því að undirbúa gildistöku laganna, þar með talið ráða starfsfólk til Umhverfis- og orkustofnunar.

Stundum snýr ákvæði til bráðabirgða í breytingalögum að endurskoðun þeirra laga sem verið er að breyta eða ákvæðanna sem breytt er, sbr. umfjöllun um [endurskoðun](#).

Málfar við frumvarpasmíð

Almennt: skýrt mál er gott mál

Þegar lagafrumvarp er skrifað þarf að hafa í huga að lesandinn geti auðveldlega lesið og skilið textann. Nauðsynlegt er að hafa hugfast að öllum ber að fara að lögum og því verður lagatexti að vera skýr og skiljanlegur sem flestum, sérstaklega þeim sem lögin varða.

Meginmarkmiðið er að lagafrumvörp séu á eðlilegu og skýru máli. Textinn þarf að vera eins nákvæmur, skýr og auðskilinn og kostur er svo að innihaldið komist til skila og hægt sé að lesa hann viðstöðulaust án þess að þurfa að velta mikið fyrir sér merkingu einstakra orða eða setninga. Nauðsynlegt er að efnisatriði sem eiga saman standi saman en ekki sé vaðið úr einu í annað.

Hafa verður í huga að þó að lagamálið sé íhaldssamt og formfast í eðli sínu og ýmsar hefðir hafi skapast má það ekki fjarlægjast svo daglegt mál að það valdi misskilningi.

Texti lagafrumvarpa á að vera á lýtalausú íslensku máli og laus við villur í málfari og stafsetningu. Greinarmerkjasetning á að vera skýr og frágangur til fyrirmyndar.

Kaflaskipting og fyrirsagnir veita yfirsýn og flýta fyrir leit. Gott skipulag texta auðveldar skilning. Þá er betra að skyld efnisatriði standi saman.

Hvort sem verið er að semja lagafrumvarp eða annan texta er gott ráð að lesa textann í heild í lokin, jafnvel upphátt, athuga hvernig hann hljómar og hvort hann skilst auðveldlega. Ekki er verra að reyna að setja sig í spor lesandans sem oftast en ekki hefur minni þekkingu á efninu en höfundurinn.

Setningagerð og stíll

Lagatexti er að jafnaði knappur en að sama skapi nákvæmur, stíllinn hlutlægur og ópersónulegur. Ekki er rúm fyrir útskýringar í lagagreinunum sjálfum heldur er þeirra staður í skýringum við einstakar greinar lagafrumvarpsins. Þar gefst tækifæri til að skýra greinar þess frekar. Í greinargerðinni má gjarnan fjölyrða um efni frumvarpsins. Því er ekki síður mikilvægt að umfjöllunin sé á eðlilegu og skýru máli.

Æskilegt er að hafa aðalatriðið framarlega í setningu þannig að komið sé beint að efninu og að setningar og setningarliðir raðist í rökrétta röð. Í íslensku er röð orða og setninga tiltölulega frjáls þannig að þetta er oftast vandálítið og hægt er að haga röð orða og setninga á ýmsa vegu til þess að ná fram mismunandi áhrifum eða blæbrigðum:

Ráðherra ákveður með reglugerð ...

Ákveða skal með reglugerð sem ráðherra setur ...

Ráðherra skal í reglugerð mæla fyrir um nánari framkvæmd laga þessara, ...

Ráðherra er heimilt að setja í reglugerð nánari ákvæði um framkvæmd laga þessara.

Ráðherra setur reglugerð um nánari framkvæmd laga þessara, ...

Heimilt er ráðherra að setja reglugerð um nánari framkvæmd laga þessara.

Oft fer vel á því að skilyrðissetning komi framan við aðalsetninguna sem hún stendur með enda er sú röð gjarnan rökrétt:

Hafi skýrsla verið heitfest skal virða það refsingu til þyngingar.

Ef brot samkvæmt þessari málsgrein beinist að opinberum starfsmanni, sem að lögum hefur heimild til líkamlegrar valdbeitingar, má beita fangelsi allt að 8 árum.

Tíðkast hefur að skilyrðissetning tengist aðalsetningu með *þá*. Slík tenging við aðalsetninguna getur verið hentug þegar skilyrðissetningin er löng og efnismikil:

Ef maður gabbar lögreglumenn, brunalið, björgunarlið eða annað hjálparlið, með því að kalla eftir hjálp að ástæðulausu eða með misnotkun brunaboða eða annarra hættumerkja, **þá** varðar það sektum eða fangelsi allt að 3 mánuðum.

Geri maður samband við stjórn erlends ríkis til þess að stofna til fjandsamlegra tiltækja eða ófriðar við íslenska ríkið eða bandamenn þess, án þess að verknaðurinn varði við 86. gr., **þá** varðar það fangelsi ekki skemur en 2 ár eða ævilangt.

Oft fer betur á því að sleppa tengingunni *þá*, sérstaklega þegar setningar eru stuttar eða ekki óþarflega flóknar:

Ef vafi er **getur** forseti þó borið málið umræðulaust undir atkvæði á þingfundi.

Þyki Alþingi ekki ástæða til að gera aðra ályktun um eitthvert mál **getur** það vísað því til ráðherra.

Ef skilyrðissetningin er mjög löng og flókin:

Verði endurskoðandi var við verulega ágalla í rekstri eða atriði er varða innra eftirlit, greiðslu-tryggingar útlána, önnur atriði sem veikt geta fjárhagsstöðu hlutaðeigandi fyrirtækis eða atriði sem leiða til þess að hann mundi synja um áritun eða gera fyrirvara, svo og ef endurskoðandi hefur ástæðu til að ætla að lög, reglugerðir eða reglur sem gilda um fyrirtækið hafi verið brotnar, skal endurskoðandi gera stjórn þess og Fjármálaeftirlitinu viðvart.

getur verið betra að hún standi aftan við aðalsetninguna:

Endurskoðandi skal gera stjórn fyrirtækis og Fjármálaeftirlitinu viðvart verði hann var við verulega ágalla í rekstri eða atriði er varða innra eftirlit, greiðslu-tryggingar útlána, önnur atriði sem veikt geta fjárhagsstöðu hlutaðeigandi fyrirtækis eða atriði sem leiða til þess að hann mundi synja um áritun eða gera fyrirvara, svo og ef endurskoðandi hefur ástæðu til að ætla að lög, reglugerðir eða reglur sem gilda um fyrirtækið hafi verið brotnar.

Stundum er hægt að búa niður flóknar setningar þannig að lesandinn fái upplýsingarnar í hæfilegum skömmtum og skilji betur samhengi þeirra. Þannig mætti kljúfa fyrirgreint ákvæði í tvo málslíði:

Endurskoðandi skal gera stjórn fyrirtækis og Fjármálaeftirlitinu viðvart verði hann var við verulega ágalla í rekstri eða atriði er varða innra eftirlit, greiðslu-tryggingar útlána, önnur atriði sem veikt geta fjárhagsstöðu hlutaðeigandi fyrirtækis eða atriði sem leiða til þess að hann mundi synja um

áritun eða gera fyrirvara. Sama gildir ef endurskoðandi hefur ástæðu til að ætla að lög, reglugerðir eða reglur sem gilda um fyrirtækið hafi verið brotnar.

Forðast ber að kljúfa setningar á óheppilegum stöðum með löngum og samsettum innskots-setningum:

Sveitarstjórnnum er heimilt, *til að auka öryggi umferðar á þjóðvegum og að koma í veg fyrir ágang búffjár*, að ákveða að eigendum búffjár, þ.e. sauðfjár, geita, nautgripa og hrossa, sé skylt að hafa það í vörslu allt árið eða tiltekinn hluta ársins.

Betra væri að hafa tilgangssetninguna annaðhvort fremst eða aftast:

Til að auka öryggi umferðar á þjóðvegum og að koma í veg fyrir ágang búffjár er sveitarstjórnnum heimilt að ákveða að eigendum búffjár, þ.e. sauðfjár, geita, nautgripa og hrossa, sé skylt að hafa það í vörslu allt árið eða tiltekinn hluta ársins.

Sveitarstjórnnum er heimilt að ákveða að eigendum búffjár, þ.e. sauðfjár, geita, nautgripa og hrossa, sé skylt að hafa það í vörslu allt árið eða tiltekinn hluta ársins *til að auka öryggi umferðar á þjóðvegum og að koma í veg fyrir ágang búffjár*.

Oft þarf ekki að breyta miklu til að textinn verði læsilegri og hnitmiðaðri, t.d. að færa innskot eins og þessi:

Aðilar sem hyggjast starfrækja póstpjónustu samkvæmt almennri heimild skulu tilkynna Póst- og fjarskiptastofnun *eigi síðar en fjórum vikum fyrir opnun þjónustunnar* um fyrirætlan sína.

Leikskólinn skal *í samráði við foreldra eða aðra forráðamenn* veita börnum á leikskólaaldri uppeldi og menntun.

aftast í setninguna þannig að það sem á saman standi saman:

Aðilar sem hyggjast starfrækja póstpjónustu samkvæmt almennri heimild skulu tilkynna Póst- og fjarskiptastofnun um fyrirætlan sína *eigi síðar en fjórum vikum fyrir opnun þjónustunnar*.

Leikskólinn skal veita börnum á leikskólaaldri uppeldi og menntun *í samráði við foreldra eða aðra forráðamenn*.

Ef langar tilvísunarsetningar fleyga setningu:

Póstsendingar *sem ekki tekst að koma til skila vegna rangs eða ónógs heimilisfangs eða vegna þess að skráður viðtakandi hefur flust búferlum til annars lands* skal póstrekandi endursenda til sendanda.

er stundum betra að breyta röðinni þannig að tilvísunarsetningin, ásamt orðinu sem hún stendur með, komi aftast:

Póstrekandi skal endursenda til sendanda póstsendingar *sem ekki tekst að koma til skila vegna rangs eða ónógs heimilisfangs eða vegna þess að skráður viðtakandi hefur flust búferlum til annars lands*.

Í lagatexta sem á rætur að rekja til gerða Evrópusambandsins er sérstaklega mikilvægt að gæta þess að röð setninga og setningarliða, þar á meðal innskota af ýmsu tagi, sé í samræmi við íslenska málvenju í stað þess að fylgja setningaskipan frummálsins. Stundum er jafnvel nauðsynlegt að kljúfa texta í tvo málslíði í stað þess að hrúga allt of miklum upplýsingum saman í einn:

Stofnun skal koma á framfæri við viðskiptavini sína skriflega og, ef við á samkvæmt innlendum reglum, með rafrænum hætti, á eðlilegu og skiljanlegu máli fyrirframupplýsingum um gjaldtöku í tengslum við greiðslur yfir landamæri og greiðslur innan aðildarríkisins þar sem stofnunin hefur starfsstöð sína.

Þessi málslíður væri eðlilegri og skiljanlegri á íslensku þótt ekkert væri gert annað en að kljúfa hann í tvo:

Stofnun skal koma á framfæri við viðskiptavini sína fyrirframupplýsingum um gjaldtöku í tengslum við greiðslur yfir landamæri og greiðslur innan aðildarríkisins þar sem stofnunin hefur starfsstöð sína. Skal það gert skriflega og, ef við á samkvæmt innlendum reglum, með rafrænum hætti, á eðlilegu og skiljanlegu máli.

Orðnotkun

Vanda skal val á hugtökum í lagatexta og gæta samræmis í orðnotkun. Velja skal þekkt og viðurkennd íslensk orð fremur en slettur eða torskilin (sérhæfð) orð þegar því verður við komið. Séu notuð ný orð eða mjög sérhæfð getur verið æskilegt að skýra þau í orðskýringum. Sama gildir ef orð eru notuð í annarri (oftast þrengri) merkingu í lagatexta en í daglegu máli.

Staðgöngumæðrun: Tæknifrjóngun framkvæmd á konu sem hyggst ganga með barn fyrir aðra konu og hefur fallist á það fyrir meðgönguna að láta barnið af hendi strax eftir fæðingu.

Erfðabreytt lífvera er lífvera, önnur en maður, þar sem erfðaefninu hefur verið breytt á annan hátt en gerist í náttúrunni við þörun og/eða náttúrulega endurröðun.

Slys er sérhvert það tilvik kallað þegar erfðabreyttar lífverur sleppa út og geta stefnt heilsu manna, annarra lífvera eða umhverfinu í hættu, þegar í stað eða síðar.

Mikilvægt er að gæta samræmis í orðnotkun, að hugtak sé alltaf táknað með sama orðinu og að hugtökum sé ekki ruglað saman. Í umferðarlögum eru t.d. skilgreindar eftirfarandi tegundir ökutækja: *bífhjól, bifreið, dráttarvél, eftirvagn, hópbifreið, létt bífhjól, reiðhjól, torfærutæki, vélknúið ökutæki, vinnuvél, vörubifreið og ökutæki*. Þegar notuð eru svona mörg svipuð hugtök, sem skarast misjafnlega mikið, er sérstaklega mikilvægt að vanda notkun þeirra í lagatextanum, t.d. að nota ekki *bifreið* þegar átt er við *vélknúið ökutæki* og öfugt. Nauðsynlegt er að hugtak sé alltaf táknað með sama orðinu. Í umferðarlögum er til að mynda hugtakið *bifreið* skilgreint nákvæmlega og alltaf notað orðið *bifreið* í þeirri merkingu, ekki t.d. *bill* sem allt eins gæti átt við um *hópbifreið*, og enn síður orð eins og *drusla, drossía* eða *kaggi* þótt þau mundu eflaust lífga upp á stílinn.

Einnig er æskilegt að merking hugtaka sem notuð eru víða í lögum sé hvarvetna sú sama, eða sé a.m.k. ekki svo ólík að valdi misskilningi.

Í formlegum og ópersónulegum texta eins og lagatexta er tilhneiging til að láta meginþunga merkingarinnar hvíla á nafnorðum fremur en sagnorðum. Í svokölluðum nafnorðastíl gengur þetta út í öfgar og má þá finna dæmi um að *gera rannsókn* í stað *rannsaka, framkvæma viðgerð eða takmörkun* í stað *gera við og takmarka, framkvæma lokunar-, vöktunar- og hreinsunar- aðgerðir* í stað þess að *loka, vakta og hreinsa* o.s.frv. Hér er eitt dæmi úr lagatexta:

Innheimtustjóri getur framkvæmt eða látið framkvæma innsiglun á viðtæki.

Sem væri betra svona:

Innheimtustjóri getur innsiglað eða látið innsigla viðtæki.

Annað dæmi og heldur flóknara úr eldri lagatexta:

Þar sem takmörkun er heimiluð skal hún ákveðin af ráðuneytinu með reglugerð. Takmörkun á fjölda vörubifreiða og sendibifreiða, sem miðast við ákveðna hámarkstölu, framkvæma félögin sjálf. Takmörkun á fjölda fólksbifreiða, sem miðast við ákveðna hámarkstölu eða viðmiðun við íbúafjölda, ber að framkvæma með útgáfu atvinnuleyfa sem umsjónarnefnd fólksbifreiða annast.

Þarna tekst að koma býsna miklum upplýsingum fyrir í síðasta málsliðnum en stíllinn verður fyrir vikið ansi formlegur og þungur, og hvorki auðveldur aflestrar né auðskiljanlegur. Betra hefði verið að létta aðeins á textanum:

Ráðuneytið getur ákveðið að takmarka fjölda leigubifreiða með reglugerð. Félögin sjá sjálf um að takmarka fjölda vörubifreiða og sendibifreiða miðað við ákveðna hámarkstölu. Umsjónarnefnd fólksbifreiða takmarkar fjölda fólksbifreiða með útgáfu atvinnuleyfa, annaðhvort miðað við ákveðna hámarkstölu eða íbúafjölda.

Í nafnorðastíl er líka tilhneiging til að nota nafnorðin *aukning*, *efling*, *fjölgun*, *fækkun*, *hækkun*, *lækkun*, *minnkun*, *styrking* og fleiri slík í stað sagnanna að *auka*, *efla*, *fjölgja*, *fækka*, *hækka*, *lækka*, *minnka* og *styrkja*:

Íðgjöld nýtrygginga séu nægileg til að félagið geti staðið við skuldbindingar sínar án þess að sérstök **aukning** eigin fjár reynist nauðsynleg.

Þegar ógn steðjar að ákveður hann **hækkun** vástigs um borð í skipum eða í höfnum.

Lög um **hækkun** útlánaramma Norræna fjárfestingarbankans vegna norrænna fjárfestingarlána til verkefna utan Norðurlanda (PIL).

Ákvörðun skattstjóra um **hækkun** á reiknuðu endurgjaldi manns með eigin atvinnurekstur eða sjálfstæða starfsemi má ekki mynda tap umfram það sem nemur samanlögðum almennum fyrningum skv. 37. gr.

Þó skal **hækkun** arðsemisviðmiðunar ekki valda meiri **hækkun** tekjumarka en næst með hagræðingarkröfu.

Ákvörðun landbúnaðarráðherra um **lækkun** tolls í samræmi við framangreinda hundraðshluta verð- og/eða magntolls skal ráðast af því hvort nægilegt framboð af viðkomandi vöru á hæfilegu verði er til staðar á innanlandsmarkaði.

Framlag það sem dreifiveita fær til **lækkunar** dreifingarkostnaðar notenda er ekki eign viðkomandi dreifiveitu.

Í síðasta dæminu er líka að finna annað einkenni nafnorðastílsins, óþjált eignarfallssamband. Þarna eru þrjú nafnorð í eignarfalli í röð (*lækkunar dreifingarkostnaðar notenda*) sem auðvelt er að komast hjá með því að nota sögnina *lækka* í stað nafnorðsins *lækkunar*:

Framlag það sem dreifiveita fær til að **lækka** dreifingarkostnað notenda er ekki eign viðkomandi dreifiveitu.

Oftast fer best á því að blanda saman nafnorðum og sögnum til að tjá sömu merkingu. Í eftirfarandi lagagrein tekst þokkalega að nota ýmist *brottfall* eða *falla niður*, *innlögn* eða *leggja inn*, *afturköllun* eða *afturkalla* og *sviptingu* eða *svipta* í tengslum við rekstrarleyfi:

Brottfall, innlögn, afturköllun og svipting rekstrarleyfis.

Rekstrarleyfi samkvæmt lögum þessum **fellur niður** við lok gildistíma sem tiltekinn er í leyfisbréfi.

Rekstrarleyfi telst jafnframt **niður fallið** frá þeim tíma þegar það er mótttekið hjá leyfisveitanda kjósi leyfishafi að **leggja það inn**.

Leyfisveitandi skal **afturkalla** rekstrarleyfi ef leyfishafi eða forsvarsmaður uppfyllir ekki lengur skilyrði 8. gr., sbr. þó heimild 16. gr.

Leyfisveitanda er heimilt að **svipta** leyfishafa rekstrarleyfi tímabundið verði hann eða forsvarsmaður hans uppvís að því að misnota rekstrarleyfið eða vanrækja skyldur sem á honum hvíla samkvæmt lögum þessum eða öðrum lögum sem um reksturinn gilda eða brjóti hann að öðru leyti gegn skilyrðum eða skilmálum leyfisins. Verði leyfishafi uppvís að ítrekuðum brotum samkvæmt þessari málsgrein er leyfisveitanda heimilt að **svipta** leyfishafa rekstrarleyfinu að fullu.

Áður en kemur til **afturköllunar** skv. 2. mgr. eða **sviptingar** skv. 3. mgr. skal leyfisveitandi senda leyfishafa viðvörun þar um, þar sem fram komi tilefni **afturköllunar** eða **sviptingar** og skal leyfishafa eftir atvikum gefinn frestur til að bæta úr annmörkum sé það mögulegt.

Komi til **afturköllunar** eða **sviptingar** rekstrarleyfis skal leyfishafa tilkynnt um það skriflega og frá hvaða tíma rekstrarleyfið telst **niður fallið** og skal leyfishafi skila leyfisbréfi til leyfisveitanda án tafar fyrir þau tímamörk. Leyfisveitandi skal tilkynna heilbrigðisnefnd um **afturköllun** eða **sviptingu** rekstrarleyfis.

Við **innlögn** rekstrarleyfis á leyfishafi ekki rétt á endurgreiðslu hluta gjalds sem greitt var fyrir rekstrarleyfi þótt leyfistími sé ekki liðinn. Sama gildir ef rekstrarleyfi er **afturkallað** skv. 2. mgr. eða leyfishafi er **sviptur** rekstrarleyfi skv. 3. mgr.

Beita skal úrræði 23. gr. um lokun staðar ef starfsemi er haldið áfram eftir **brottfall** rekstrarleyfis, **afturköllun** eða **sviptingu** þess skv. 1.–3. mgr.

Fleiri dæmi af svipuðum toga úr lagatexta:

Viðgerðir og uppsetningar á geislatakjum sem gefa frá sér jónandi geislun mega þeir einir annast sem uppfylla kröfur Geislavarna ríkisins um þekkingu og reynslu.

Þeir sem taka að sér að **setja upp** slík geislatæki eða **gera við** þau skulu ganga úr skugga um að öryggisbúnaður tækjanna sé í samræmi við lög og reglugerðir eða aðrar reglur settar samkvæmt þeim og tilkynna Geislavörnum ríkisins tafarlaust ef svo er ekki.

Losun lýsis eða grútar í hafið er óheimil á innsævi.

Óheimilt er að **losa** í hafið þrávirk gerviefni sem fljóta eða mara í hafinu, þ.m.t. plastílát, kaðla og net.

Oft er áhrifaríkara að nota færri orð en fleiri:

Póst- og fjarskiptastofnun skal að því er varðar alþjónustu setja kröfur um gæði.

Setningin verður óneitanlega betri svona:

Póst- og fjarskiptastofnun skal setja kröfur um gæði alþjónustu.

Stundum er eins og gæti tregðu til að nota fornöfn í stað þess að endurtaka nafnorð. Fyrir vikið verður stíllinn ansi staglkenndur:

Þar sem heilsugæslustöðvar eru fleiri en ein í sama sveitarfélagi getur sveitarstjórn ákveðið að *heilsugæslustöðvarnar* sameinist um þjónustuhóp aldraðra.

Þarna mætti nota fornafn í stað nafnorðsins *heilsugæslustöðvarnar* án þess að merkingin raskist:

Þar sem heilsugæslustöðvar eru fleiri en ein í sama sveitarfélagi getur sveitarstjórn ákveðið að þær sameinist um þjónustuhóp aldraðra.

Tilvalið er að nota fornöfn í stað nafnorða til að létta á stílnum þar sem það á við en þó þarf að gæta þess að þau séu ótvíræð og vísi á rétt nafnorð.

Varast ber að ofnota forsetninguna *vegna*. Í stað *útgjöld vegna menningarmála og kostnaður vegna framkvæmdanna* má nota *útgjöld til menningarmála og kostnaður við framkvæmdirnar*.

Hjálpargögn

Orðalisti Alþingis

Ritháttur

Þegar lagafrumvörp eru samin skal fara eftir almennum reglum um stafsetningu og greinarmerkjasetningu, sjá t.d. [ritreglur íslenskrar málnefndar](#), sbr. auglýsingar mennta- og menningarmálaráðherra nr. 695/2016 og nr. 800/2018.

Í þingskjölum eru **fjárhæðir ritaðar með tölustöfum**.

Sumum reynist erfitt að tileinka sér reglurnar um eitt orð eða fleiri og lítinn og stóran staf. Hér verður farið stuttlega yfir það, tekin dæmi og vísað í hjálpargögn.

Reglur um stóran og lítinn staf. Það vefst fyrir mörgum hvað telst sérnafn og hvað ekki þótt skýrt sé að rita eigi samnöfn með litlum upphafsstaf en sérnöfn með stórum. Í ritreglum íslenskrar málnefndar er að finna fjölmörg dæmi um þetta sem hægt er að styðjast við. Venjan er að stofnanir, félög og stjórnmalaflokkar séu rituð með stórum upphafsstaf en ráðuneyti, deildir innan stofnana, stjórnir, nefndir og ráð með litlum: *Umhverfisstofnun, Ferðafélag Íslands, Sjálfstæðisflokkur; forsætisráðuneyti, landskjörstjórn, lyfjanefnd, háskólaráð*. Þá eru heiti laga og reglugerða, alþjóðasamninga og gerða Evrópusambandsins rituð með litlum staf: *vegalög, lög um landlækni og lýðheilsu, reglugerð um hrognkelsaveiðar, félagsmálasáttmáli Evrópu, tilskipun Evrópuþingsins og ráðsins 2010/31/ESB um orkunýtingu bygginga*.

Reglurnar um **eitt orð eða fleiri** eru nokkuð skýrar og er að hægt að finna dæmi um ýmis vafaorð í hjálpargögnum. Þó má nefna að rík tilhneiging er til að skrifa í einu orði ýmis smáorð sem eiga að vera í tveimur (eða jafnvel þremur) samkvæmt reglunum, t.d. *eins og, enda þótt, enn fremur, enn þá, fram hjá, fyrir fram, inn í, úr því að, þar sem, þó að og því að*. Sjá nánar [reglur um eitt orð eða fleiri](#).

Í þingskjöllum er *minni hluti* og *meiri hluti* ritað í tveimur orðum, sem og *innan lands* og *utan lands*.

Tvö orð:	Eitt orð:
fram hjá	framhjáhlaup
fram undan	
fram úr	framúrakstur
fyrir fram	fyrirframgreitt
innan lands	innanlandsflugvöllur
	meðfram
meiri hluti	meirihlutaviðræður
minni hluti	minnihlutastjórn
ótal margir	
	óþarfaáhætta
	umfram
utan lands	utanlandsferð
utan um	utanumhald
víðs vegar	
	þvíumlíkt

Hafa skal í huga að *annaðhvort* í samtengingunni *annaðhvort ... eða* er ritað í einu orði en fornöfnin *annar* og *hvor* eru á hinn bóginn rituð í tveimur orðum, þ.e. *annað hvort*, sbr. eftirfarandi dæmi úr [Málfarsbankanum](#):

Samtengingin *annaðhvort ... eða* er svokölluð fleyguð samtenging. Nafnið er dregið af því að eitt eða fleiri orð eru á milli *annaðhvort* og *eða*. Samtenginguna er aðeins hægt að nota þegar um tvo möguleika er að ræða. *Þetta er annaðhvort Jón eða Pétur*. Athuga að *annaðhvort* er ritað í einu orði þegar það er hluti þessarar samtengingar.

Fornöfnin *annar* *hvor* er á hinn bóginn venja að rita í tveimur orðum. *Annað hvort þeirra hlýtur að hafa skrifað bréfið; það hefur verið annaðhvort Jón eða Gunna*.

Vert er að nefna annað dæmi úr Málfarsbankanum, þ.e. rithátt samtenginga:

Mælt er með eftirfarandi samtengingum, a.m.k. í rituðu máli (og formlegu tali): **ef**, **hvort**, **sem**. Síður: „ef að“, „hvort að“, „sem að“.

Aftur á móti eiga tengingarnar: **því að**, **þó að**, **svo að** ávallt vel við og hafa verið taldar vandaðra mál en „því“, „þó“, „svo“.

Mælt er með að rita *annars staðar á Norðurlöndum* (ekki: á öðrum Norðurlöndum) og að bera ekki Ísland saman við Norðurlöndin þar sem Ísland er hluti þeirra, sbr. eftirfarandi skýringu ásamt dæmum úr Málfarsbankanum:

Norðurlönd eru ein heild og Ísland er venjulega talið hluti hennar. Fleirtöluorðið Norðurlönd, í þessari merkingu, er ekki fleirtala orðsins Norðurland enda er eintöluorðið Norðurland sérnafn um norðurhluta lands (þ.e. Norður-Ísland).

Miðað við þetta stenst ekki að segja að Noregur sé eitt „Norðurland“, Danmörk sé annað „Norðurland“ o.s.frv. en Noregur, Danmörk, Ísland, Finnland og Svíþjóð eru hins vegar ríki á Norðurlöndum og norræn lönd, norræn ríki. (Til samanburðar má benda á að Japan er ekki „Austurland“ heldur ríki í Austurlöndum, austrænt land, austrænt ríki.)

Ekki stenst heldur að nota orðið Norðurlönd um einhvern hluta heildarinnar til aðgreiningar frá öðrum hluta hennar. Ísland er hluti Norðurlanda og því standast eftirfarandi setningar í raun ekki: „Fjölskyldur eru stærri á Íslandi en á Norðurlöndum.“ „Óskir um þetta hafa einkum borist hingað til Íslands frá Norðurlöndum.“ (Hugsunin í fyrrgreindum setningum er ámóta og ef sagt væri: „Fjölskyldur í Reykjavík eru stærri en á Íslandi.“ „Óskir um þetta hafa einkum borist hingað til Reykjavíkur frá Íslandi.“)

Í stað þess að segja að „þrjú Norðurlönd“ séu í Evrópusambandinu má til að mynda tala um þrjár norrænar þjóðir eða þrjú norræn ríki í Evrópusambandinu. Í stað þess að segja að kona frá „einu Norðurlandanna“ sé framkvæmdastjóri hjá Sameinuðu þjóðunum má t.d. tala um að kona frá

Norðurlöndunum eða kona frá einhverju norrænu landanna sé framkvæmdastjóri hjá Sameinuðu þjóðunum.

Í stað þess að segja að eitthvað sé „öðruvísi á Íslandi en á Norðurlöndunum“ eða „öðruvísi á Íslandi en í hinum Norðurlöndunum“ má t.d. tala um að það sé öðruvísi á Íslandi en annars staðar á Norðurlöndum eða öðruvísi á Íslandi en í öðrum norrænum löndum.

Íslensk réttitun: greinarmerki

Málfarsbankinn: greinarmerki

Greinarmerkjasetning

Grundvallaratriði í greinarmerkjasetningu er að fylgja gildandi reglum svo langt sem þær ná og gæta samræmis.

Hefð er fyrir því að hafa punkt í lok fyrirsagna í þingskjöllum. Það á einnig við um kaflafyrirsagnir í greinargerð.

I. KAFLI
Gildissvið og orðskýringar.
1. gr.
Gildissvið.

Kommur vefjast fyrir mörgum. Sumir hafa sterka tilfinningu fyrir því hvar setja eigi kommu og aðrir hafa komið sér upp persónulegum stíl í kommuasetningu sem þeim er annst um. Hafa þarf í huga að þörf fyrir nákvæma greinarmerkjasetningu, sérstaklega kommuasetningu, eykst í réttu hlutfalli við lengd setninga og setningarliða. Í stuttum, einföldum og hnitmiðuðum setningum er minni þörf fyrir kommu en í löngum, flóknum og samsettum setningum.

Þegar vísað er til laga bæði með heiti og númeri hefur tíðkast að afmarka númerið með kommu:

Ákvæði 7. gr. laga um réttindi og skyldur starfsmanna ríkisins, nr. 70/1996, gilda ekki um störf sem ráðið er í samkvæmt þessu ákvæði.

Nokkur atriði um kommuasetningu úr ritreglum Íslenskrar málnefndar, sbr. hnapp hér að ofan (dæmi eru hins vegar tekin úr þingskjöllum):

Innskotssetning: Kommur eru settar utan um innskotssetningu sem geymir viðbótarupplýsingar og hægt er að slá svigum utan um eða taka út án þess að merking aðalsetningarinnar glatist.

Fundarstjóri og minnst tveir fundarmanna, sem félagið eða fundurinn hefur til þess valið, skulu fara yfir og staðfesta fundargerð með undirritun sinni.

Ekki skal afmarka með kommu innskotssetningu tengda með samtengingu ef hún er ómissandi hluti af merkingu aðalsetningarinnar, afmarkar hana nánar og ekki er hægt að setja sviga utan um hana.

Sá sem óskar inngöngu í félag skal sækja um aðild til stjórnar þess.

Upptalning: Komma er höfð í upptalningu nema þar sem notaðar eru samtengingar.

Titill og starfsheiti: Kommur afmarka titil og starfsheiti ef um er að ræða fleiri en tvö orð.

Skýrleiki: Heimilt er að setja kommu á undan samtengingu sem tengir tvær aðalsetningar til skýrleika eða til að koma í veg fyrir misskilning þótt það sé ekki í samræmi við fyrrgreindar reglur.

Áætlanir, stefnur, ferlar og kerfi skulu einnig fela í sér fullnægjandi ráðstöfun fjármuna vegna kostnaðar, ávinnings og áhættu, **og** skulu taka mið af áhættusniði, umfangi og áhættuþoli.

Samtenging getur verið fremst í málsgrein en ekki á milli þeirra setninga sem hún tengir. Þá er ekki höfð komma á mótum setninganna.

Þegar maður er framseldur frá öðru ríki til alþjóðadómstólsins er heimilt að flytja hann um íslenskt yfirráðasvæði.

Tilvísanir

Mikilvægt er að vanda tilvísanir í lög og einstaka hluta þeirra og nota fullt heiti laga í lagatexta, ekki stytth. Þannig á að vísa í *lög um tekjuskatt*, ekki *tekjuskattslög*. Í greinargerð frumvarpa er hins vegar hægt að nota stytth lagaheiti, sérstaklega þegar fullt heiti er langt og oft er vísað í lögin í textanum, t.d. *persónuverndarlög* fyrir lög um persónuvernd og vinnslu persónuupplýsinga. Í upphafi greinargerðar er styttingin þá mögulega fyrst innan sviga á eftir fullu heiti laganna, sbr. (*hér eftir persónuverndarlög*).

Jafnan skal miða við að vísa ekki til laganúmers eða lagagreina annarra laga í lagatexta nema slíkt teljist nauðsynlegt og skal þá vísa í tiltekna grein eða kafla. Réttast er að vísa einungis til heitis laganna, t.d. „eins og gildir samkvæmt lögum um réttindi og skyldur starfsmanna ríkisins, lögum um almannatryggingar eða samkeppnislögum“.

Tilvísanir

- ⇒ við vinnslu breytingalagafrumvarps er mögulega vísað í mgr., gr. eða kafla í stofnlögunum sem fella á brott í frumvarpinu eða vísað í málsgrein greinar sem er breytt þannig að númer málsgreinarinnar breytist og því þarf samhliða að lagfæra vísanir í stofnlögunum
- ⇒ skoða sérstaklega allar millivísanir í frumvarpi ef greinarnúmerum þess er breytt
- ⇒ forðast að vísa til laganúmera innan laga nema vísað sé í tiltekna grein laganna og skal tilvísun þá vera nákvæm, svo sem: 2. málsl. 4. mgr. 7. gr. laga um ..., nr. ...
- ⇒ lög breytast ört og því er stundum best að vísa aðeins til lagaheita um almennar reglur, sbr. „eftir sömu reglum og bætur almannatrygginga ...“ eða „... eftir reglum samkeppnislaga“
- ⇒ athuga vísanir í ákvæðum til bráðabirgða, þ.e. vísa í greinarnúmer án þess að rita „laganna“ á eftir

Vísa skal nákvæmlega í reglugerðir Evrópusambandsins í samræmi við hvernig vísað er í þær í [EES-gagnagrunninum](#), t.d. er þar ekki alltaf „nr.“ og ártal ýmist fremri eða aftari liður númers:

Reglugerð Evrópuþingsins og ráðsins (ESB) nr. 1021/2019.

Reglugerð Evrópuþingsins og ráðsins (ESB) 2017/2392.

Reglugerð framkvæmdastjórnarinnar (ESB) 2019/402.

Tilskipanir Evrópusambandsins eru einnig með mismunandi rithætti, t.d. er skammstöfunin ekki alltaf í sviga og ýmist staðsett fremst eða aftast. Því er mikilvægt að fylgja fordæmi í [EES-gagnagrunninum](#).

Dæmi

Tilskipun Evrópuþingsins og ráðsins 2013/34/ESB ...

Tilskipun framkvæmdastjórnarinnar (ESB) nr. 441/2012 ...

Jafnframt skulu allar vísanir í skýrslur, vinnuhópa, heiti stofnana o.fl. vera nákvæmar, svo sem Samband íslenskra sveitarfélaga en ekki Samband sveitarfélaga og ekki rita þingsályktun þegar átt er við þingsályktunartillögu/tillögu til þingsályktunar.

Skammstafanir

Í þingskjölum skal að jafnaði rita orð og orðasambönd fullum stöfum. Þó er hefð fyrir notkun nokkurra skammstafana í lagatexta, svo sem:

Skammstafa skal:
a.m.k.
bls.
e.t.v.
gr. – mgr. (með númeri)
hf.
kr. – millj. kr.
m.a.
nr.
o.fl.
o.s.frv.
sbr.
skv. (á undan greinar- númerum, laga- númerum o.s.frv.)
t.d.
þ.e. (ekki þ.e.a.s.)
þ.m.t.
þskj.

Einnig er hefð fyrir að skammstafa ekki:

Skrifa skal fullum stöfum:
Evrópska efnahagssvæðið
Evrópusambandið (þó skal ekki hrófla við heiti reglugerða Evrópuþingsins og ráðsins eða heiti tilskipana)
grein - málsgrein (ekki með númeri)
með tilliti til
með öðrum orðum
meira að segja
milljarðar kr.
og þess háttar
samkvæmt (nema á undan númerum)
svo sem
til að mynda
þar á meðal

Þegar vísað er með númeri í töluliði, málslíði, málsgreinar og greinar eru notaðar skammstafanirnar *tölul./stafl.*, *málsl.*, *mgr.* og *gr.*:

Leyfi skv. *I. tölul.* *I. mgr.* *I. gr.* skal veita þeim sem lokið hefur prófi í hjúkrunarfræðum frá Háskóla Íslands og Háskólanum á Akureyri.

Í dæminu sést líka skammstöfunin *skv.* sem höfð er á undan tilvísunum, hvort sem notaðar eru arabískar eða rómverskar tölur (*skv. I. tölul.*, *skv. II. kafla*), sem og á undan tilvísunum í stafliði (*skv. a-lið*).

Þessi orð eru annars staðar rituð fullum stöfum: *þessi töluliður*, *fyrri málslíður*, *tvær málsgreinar*, *aðrar greinar*, *samkvæmt lögum þessum*.

Ekki tíðkast að skammstafa heiti laga í lagafrumvörpum, t.d. *alm. hgl.* fyrir *almenn hegningarlög*.